L-1+16.qxd 10/2/2005 11:23 AM Page 1

ÇAWDÊR

www.madaniat.org
info_chawder@yahoo.com

سلێمانی - ئەقامی سالح
مەکتەبی ریکخراوە دیموکراتیەکان
تەلەفۆن: ٠٧٦٤٠٤١٦ - ٠٧٧٢٧١٢٠

خاوەنی نیمتیاز و بەرپرسی بەرپرس: مەلا بە خنیار
ستافی کار: سامی هادی، جەمال حوسێن،
ناهیدی حوسێنی، مەم و بورهان قانع
بەرپرسی کارگێری: دامێن هاشم
دەستەی نووسەران: سەلام مستەفا، مامەند رۆژە،
عومەر سەرکەتی، حەمە نوری کەریم، رەمێز قەرەداغی،
عەبدوڵا نەحمەد، ئەمەد مجەمەد، عەزیز رەئوف،
عەلی خورسەتانی، سۆران عەبدوڵا

نرخی (٥٠٠) دینار

Political, cultural, social weekly press ..kurdistan iraq No.: (48) 3-10-2005

THE OBSERVER

تابووی شەشەم
شەریک شعور

دەفەرموو

دەفەرموو کەلیمەیەکی جێنێو ئاسایە کە لاشعوریی لە دەم دێتە دەرەوانێو هەرهەمی ئەو وەختو سەعاتانەیە کە تۆ جاوەڕێی شتێکیت کەهێی شتێکی تر ئامادەڵانە لەبەر دەستا قووت نەبێتەوە. باشترین نموونەش تابووری ئەمجارەیە کە حەتمەن بەتەما بووبێ برات باسی کەندەڵی تیا بکات بەڵام من تەرخانم کردووە بۆ ئەخیر کلیپی ئانسی عەجرەوم ئاهەقت ئاکرم ئەگەر جەریدەکەشی لەکەڵا قری بەیێو بڵێی دەفەرموو. لە جادەو ڕێگاوبانێشا سایەق ئیە چەند جارێک بە دەنگی بەرز ئەڵێ دەفەرموو بەتایبەت وختێک کە سەپارەکەی پێش خۆی ئیشارەتی ئەمەلا دائەگیرسێنێ کەچی بە دەستی ئەولایا پیچ ئەکاتەوە. قاعەی ئیجتیماعە زۆرە ملێکانیش شازی دەفەرموویان تیا ئەوتری، ئەزانن کەی؟ ئەو عائەی دەستیپێکێ هەڵئەسێ و موحازەرەیەک لەسەر دەستخاڵو دەست پاکی بەسەر ئامادەبووانا ساغ ئەکاتەوە. لیجنە تویبیەکەش ڕۆژانە موقیلی وای تیا هەڵئەنەوێ کە هەڵە لە بڵندگۆکانی مزکەوتەوە بڵێی دەفەرموو. مەسەلەن دکتۆرەکە ئیو سەعاتە دەرەجەی جاوی کابرا ئەپێوێ کەچی لە نەخیرا پێی ئەڵێ ئەم ساحێب معامەلەکە ئیە بەڵکو هاتووە ئەشەبوسێکی بۆ بکات. ئەگەر مەشغوڵی راکێشانی حەیلی پیرە مولیدەکەی مالیئیشە وبووینێو قڵق لەو لەحزەیەدا زەلامێک هاوڕێ و وسلی کارەبای تەقدیم کردیت موستەحیلە خۆت بێ ڕابکێری ئەڵێی دەفەرموو. لە عیلمی ئیدارەشا ئەنواعو ئەشکاڵ دەفەرموون دێنە ڕێ. مەسەلەن کابرا ئەناسی ڕۆژی چەند قاچو قووچ ئەکات کەچی لەپڕ شوکرو ئەقدیرێکی زلو ڕەحمی لە سەرەوە بۆ دائەبەزێنە خواری. جۆرج بوشی ئاشنای خۆشمان کوردی برازنایە ڕۆژی صەد دەفعە نیووت دەفەرموو. ئاخر ژێن ئەیڵێ، ئەو ئەقیرە خواحەی بوو لەم موشکیلە کەورەیەی عێراق ئەجانی بیت کەچی زیرانی کاترینائش بۆ نازڵ بوو. مزرتیون دەفەرموون ئەمڕۆ ئەملی کەرەکی ژەرکەئە ئیەلێن چونکە چەماعەئی کۆمیانیا فەنکی هائوون بۆری ئاوەکە چاکەن کەچی زیرابەکەیان بەدەستەوە نەئەتقەو دانیشن بخێنر.■

پەیڤی کوردی سورەکان دەبەزنێنێت

ئامید حوسەینی

گۆرانکاریی مێژوو نێویوونەوە لەئارادایە لەجیهاندا بەتایبەت لەرۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا. هونەرو ئەدەبیاتی نوێ، زمانێکی نوێ دەخوازێت و هەوڵو تێکۆشانی هونەرمەندان و ڕوشنبیران بۆ بەدیهێنانی ئەم بزاڤەیە. هەر سەردەمێک، پێویستە بەتایبەتمەندییەکانی مرۆڤگەلێکەیەوە هونەری تایبەت بەخۆی هەیەو ئەو هونەرەش دەبێتە ئامێرێکی ڕاستەوخۆ و ڕاستگۆی ئەو سەردەمە. لەژێر دروشمی پەیڤی کوردی سنوورەکان دەبەزێنێت، لەڕۆژانی ٢٤-٢٢/٩/٢٠٠٥ لەبەوکە شاری دهۆک فستیڤاڵی ڕوشنبیری لەلایەن یەکێتی نووسەرانی کورد لقی دهۆکەوە بڕێوەچوو. نزیک بوونەوە لەئەدەبیاتێکی تایبەتی کوردی و زمانی کوردی، تەوەری سەرەکی وتارەکان بوون و سەرجەم ٩ کۆڕ بۆ خوێندنەوەو لێکدانەوەی وتاری بەشداربووان بڕێوەچوو. ئیوارانیش بۆماوەی دوو کاتژمێر، شاعیرانی بەشدار بەکەرمانجی و سۆرانی، تابلۆکەلی ڕەنگاوڕەنگی پەیڤ وشەو ڕیتمان پێشکەش دەکرد. بەشداری سەرۆکی هەرێمی کوردستان و پێشکەش کردنی وتارێک لەلایەن بڕێزیانەوە لەڕۆژی دووەمی فستیڤاڵەکەدا بوو مایەی ئەنگەرمی ئامادەبوان. بەکشتی فستیڤاڵی ڕوشنبیری دهۆک، وەک یەکەمین هەنگاوی خۆی، فستیڤاڵێکی ڕیکویێک و تۆکەمو سەرکەوتوو بوو و بە بشداربوونی بەرفراوان لەهەموو پارچەکانی کوردستانەوەو تەنانەت لەدەرەوەی وڵاتیشەوە.■

دوا پرۆژەت چیە؟..

لەوەڵامی پرسیاری (دوا پرۆژەت چییە) حسێن عارف، بەچاودێری ڕاگەیاند:

ئەوی ڕاستیبێ دوا پرۆژەم لەبواری داهێنانداز نییەو بریتییە لەکۆکردنەوەو چاپکردنەوە کە بریتێن لەمانەی خوارەوە:

١. کۆکتێل: تێکەڵبەیەک لەشیعرو چیرۆکو وتارو گەشتنامەو.. هتد، لەنووسینی خۆم لەوەرگێڕان ئەوانەی پێشتر بڵاوکراونەتەوە.

٢. ڕوانگەو باران و نەبارانی: کتێبێکە لە (٤٥٠) لاپەڕەدا بریتییە لەهەموو ئەو نووسراوانەی بەدژ یاخود بەلایەنگیری لەسەر ڕوانگە بڵاوکراونەتەوە.

٣. پێنکەمین پەپێ: شانۆگەریەکانم کە پێشتر بڵاوکراونەتەوە.

٤. عن الادب الکردی لە (٢٢٨) لاپەڕەدایە و نووسینە بڵاوکراوە عەرەبیەکانمە.

٥. مین: چاپی دووەمی کتێبە بەناوبانگەکەی ماکیاڤیللی.■

هەواڵی هونەریی هونەریی هونەریی هونەریی هونەریی هونەریی هونەریی

سەفین نیسماعیل

ئەسپەکەم نافرۆشم

تیواری ٢٧ تا ٢٩ئەم مانگە لە هۆڵی سلێمانی ئەوزارەتی ڕۆشنبیری، بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕۆشنبیری مناڵان، بەهاوکاری بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری، مناڵانی پارێزگای سلێمانی) شانۆیی (سەمایەک لە ئاو بچێ) پێشکێش کرا لەنووسینی (ڕۆژە حسن صالح) دەرهێنانی (غەسان نحاس) بو تیدا چەند ئەکتەرێکی بەتوانا لەکەل چەند مناڵێکی جاو گەشدا نمایشیان کرد، تیدا دەتوترێت: دنیاپەکی پاکوجوانی مناڵان هەیە کە بەردەوام باس لە خۆشەویستی منداڵ و کیانداران دەکات و لەهەمان کاتدا بەمنداڵان دەوترێت کە جارێکی تر حەز بەخۆپەرستی و پارە پەرستن لەخۆیانی بوون نەکەن و گیانی هاوکاریو ڕێزو خۆشەویستی تیایاندا چەکەرە بکات.■

پەنجەکانی شەیتان لە گۆرستان

بیارە ڕۆژی ٥و١٠/٦ لە کۆرستانی ئەبلاغ شانۆیی (پەنجەکانی شەیتان) نمایش بکرێت کە ئەنوسینی (کەریمۆک) دەرهێنانی ئەحسین فایق‌و لەنواندنی (مام هەژار کەمال، دلشاد کمال، فەرەج، ڕۆژگار، سالمە کەرکوکی، کامەران ڕەژا، کاوان ئاحمد، ئارام قانع) نزیکەی ٣٠ ئەکتەری بەتوانای تر کاریان تیدا کردووە، لەمەڵی شانۆییەکەدا دەوترێت: (ئەوەی ئێمە بیزانین ئێوە بیزانن شێت بەن)، ئەوەی ئێمە گوێمان لێی بوو ئێوە بیستتن کەر دەبن). دەرهێنر دەیوێت باس لەکێشە و گرفتەکانی ئەمڕۆی کۆمەڵگای بکات و کەندەڵی ئیداریش لایەنێکە لەو کێشانەی ئەمڕۆ.

مۆمی یەک ساڵەی چاودێر

دوای تێپڕینی ساڵێک بەسەر تەمەنی پڕکاری هەفتەنامەی (چاودێر)، سەر لەئێوارەی ڕۆژی یەک شەممە ٢٠٠٥/١٠/٢ خێزانی کاری (چاودێر) لەباخچەی چاودێر مۆمی یەک ساڵەی تەمەنی هەفتەنامەکەیان کۆژانەوەو تیدا بەڕێز (مەلا بەختیار) بەڕێوەبەری بەرپرس لەچاودێر، وێڕای پیرۆزبایی و دەستخۆشی لەستافی چاودێر، بەدوا لاپەڕەی ڕاگەیاند. ساڵێکمان تێپەڕاند لەدەرچواندنی چاودێر بەبێ ئەوەی کەوا بکەین

چاودێر لەدووشەممانی خۆی دوایکەوێت، لەو ڕۆژەدا دەبووە میوانی خوێنەرانی، ئێمە لەدەرچواندنی چاودێر مەبەستمان کێبەرکێو موئافەسکردنی هیچ ڕۆژنامەو بڵاوکراوەیەکی نیە، بەڵکو تەنها دانانی بەردێکی ترە بۆ بناغەی ڕۆژنامەگەری کوردی بەو هیواییەی لەئاست ئەو خزمەتەدا بێت. لەکۆتایی قسەکانیشیدا، سوپاسی نووسەران و هاوکاران و پەیامێنەران و ڕەخنەگرانی کرد.

کەچاودێریان بەسایەی خۆیان زانیوە.■

غاردان

خوێندنەوەی ئەحمەد هاشم

لە ناوتەم وەژەکی نەرم دا، خەیاڵەکانی مرۆڤ پر دەبن لە ئەندێشە و جۆرێکی دیکە لە مرۆڤ دەبووبنەوەی سەیر دەخەنە سەر زەمین، لە جۆرە خەیاڵپێنەرەوەنگ وەک کایە یەکی سەیر تر خۆی دەخاتە بەردەم خەیاڵەکان و وەک تەلیسمێکی هیلاکی پڕاو پڕ لە ڕەنگی قاوەیی و کەکاوی، هەندێ جاریش سوردە کەرینەوە نێو ئەپانتایبانە.. هونەرمەند (دارا ئارام) وەک هەر یەکێکی دیکە لە هونەرمەندانی خاوەن تەجربەو خاوەندارێتی جۆرێکی دیکە دەکات لە ستایڵ و تایبەتمەندێتی لە هونەری ڕەسم کردنداد.

لەم کارە هونەریەی دا (دارا ئارام) بە ڕوونی و زۆر بە سادەییەوە جۆری کارکردنەکەیمان نیشان دەداتەوە، ئەم کارە هونەریە جورێتێکی پڕ هێزی تیا ئەدایە لەوەنگ و ڕەنگ و ئەو تەمەی کە لە ئەنجامی ئەو ڕەنگ و ڕەنگەوە دروست دەبێت، کە ئەمەش ئەو ڕاستیە دەسەلمێنێ کە ئەو ڕەنگانە بە ئەندازەیەکی زۆر بە ئەرمی و بە ڕیتمێکی هێمن و لەسەرخۆو خۆ کاری کردووە بۆ بە دەربڕینی هێزی جوولە، کە ئەمە خۆی لە خۆیدا توانا یەکی شارلاوییە کە لە هونەرمەندەکەدا بە دەر نەکەوێت

ڕاکردنی چەند کوتلەیەک بە دوای یەک دا کە شێوەی ڕوانگە یەکی ئەکادیمی مان پیشان ئەدات و وەهەند و دوورییەکانی تابۆ کەمان بۆ شیتەل ئەکات وە کە ئەمەش خاڵێکی پێژنێتیە بۆ حەسانەوەی چاوەکانی دیدەنی کار.

لەو نێوەندەدا و لە پاشێنەی کوتلە سەرکەبیەکاندا کۆمەڵێ گیانەوەری چەشنی باڵندەو وەک بڵێی پێشبینی کارەساتێک بکەن دەبینرێن و لە دەربیندا گوتاری ڕاکردنەکانمان لەلا باشتر نیشان دەدەن.■

لەچاودێر حیکایەت

سۆران عەبدوڵا

لاپەڕەیدا ویستوماڵە هونەرمەندان ئەدیبانی کورد لێپرسراو کەین لەرامبەر ئەرکەکانی خۆیان و بەهەڵکی بڵێن دوا پرۆژەو داواکاری ئەدەبی و هونەریی و ڕاهێنانیان چیە؟ وەک چۆن هەواڵی هونەری ئەدەبی و سازدانی کۆڕو سیمیناری جیاجیاو دوا مۆدێلەکانی دونیا و دوا چاپکراوی نوێو سەرنجراکێش لەناوەوەو لەدەرەوەی لەخۆگرتووە، دواترین ئاپلیکەیشنی هونەری لایەن (حەماشەوە) دەخوێنرێتەوەو دەبێتە ڕاهێنێک بۆ مێشکی ماندوی خوێنەر، وێڕای سوپاسی کاک حەماشە، بەخوێنرانیی بەڕێزیش ڕادەکەین نین ئەم کۆشەیە وەک خۆی لەژمارەی داهاتووەوە دەبێتە لاپەڕەی هونەر، بۆیە لیزدا ئەدەبێت

سوپاسگوزاری لەهەموو ئەو هاتگایی، پەیامێتیە کە تێدا ئەخوێنەوەو سەری گرینی هەزاران تر پەیدا کەتیدا...

سلێمە بەرێت کە بەمەی کەیانتێوسێکی وەک (چاودێر)دا تێدەبەرێت، تێدا هەزاران بریار دران هەزاران بریار هەڵوەشێنرایەوە، چەندین پەیمان ئێمزاکرا، چەندین ڕەوادی گرنگ تێیدا بەردەوام ڕوویدابێ، پەیامیە بە ئەوەی وردو درشتی تێیدا بەڕێوەبرا بەسەریا (چاودێر) ڕیکوردی زۆرترین و زۆرترین هەواڵو ڕاپۆرت و لیکدانەوەی هەواڵ و وتاری سیاسی، و ڕیپۆرتاژو بەدواداچوون و گوتاری لەهەموو بوارە جیاجیاکانی کۆمەڵایەتی و سیاسی و هونەری و فیکری و گشتی تیدا ڵابوێتەوە...

لەدوا لاپەڕەی ئەم ڕۆژنامەیەوە هەر لەستونەکەی (شەریک شعور)ەوە شعورتان بەرەو ناخی دوا پێشەکان و گۆرانکاریەکانی دونیا و ئاپەکەو تارخۆشۆرەکەیانەوە، ئەوانەی تاقەتی ئەندێشەوەو گونگرتن لەهەواڵەکانیان نییە، شەریک شعور بەپەیری زمانی میللی ئاوخەڵک هەموو هەواڵکانیان پێ دەڵێت. هەر لەم ئەندێشەوە دەبێت کە بانگ کرایە بەردەم دادگای ئینقلابی شاری سنە.

ئەم ئەندامەی دەستەی نووسەرانی ئاسۆ ڕۆژی سێشەمە لەبەردەم شوعبەی چواری دادگای ئینقلابی شاری سنەدا ئامادە بووو تاوانەکانی پێ ڕاگەیەندراکە بریتی بوون لە: کاکردن دژ بەئاسایشی نەتەوەیی ئێران، هەروەها ئەمایان لەسنوری عەمارەوە کەیاندۆتە ناوچەی (الفکە) لەسنوری عەمارە - ئێران. کسێک بەناوی (سید عمار) کەموریدی موقەتەایە، سەرپەرشتی ئەم پیلانە عەسکەریە دەکات. هەواڵیش هەیە کەئەم هاوناوە چەکی تریش، شەوانە بەزیرەوە دژی هاوپەیمانان بەئامانەتپێدراوە لەشوینی شیلاوا بڵاوبکاتەوە...

تا حیکایەت هەبێ ئێمەش هەبن..■

ئەندامێکی تری هەفتەنامەی ئاسۆ دادگایی دەکرێت

بەکێکی تر لەئەندامانی حەفتەنامەی ئاسۆ بانگ کرایە بەردەم دادگا، عەدنان حەسەن پوور، ئەندامی دەستەی نووسەرانی حەفتەنامەی ئاسۆی سنە کە لەڕووی ڕووداوەکانی ئەم دوایەیانەی کوردستان لەلایەن دەوڵەتی ئێرانەوە داخرا، بانگ کرایە بەردەم دادگای ئینقلابی شاری سنە.

ئەم ئەندامەی دەستەی نووسەرانی ئاسۆ ڕۆژی سێشەمە لەبەردەم شوعبەی چواری دادگای ئینقلابی شاری سنەدا ئامادە بووو تاوانەکانی پێ ڕاگەیەندراکە بریتی بوون لە: کارکردن دژ بەئاسایشی نەتەوەیی ئێران، هەروەها ئەمایان لەسنوری عەمارەوە کەیاندۆتە ناوچەی (الفکە) لەسنوری عەمارە - ئێران. کسێک بەناوی (سید عمار) کەموریدی موقەتەایە، سەرپەرشتی ئەم پیلانە عەسکەریە دەکات. هەواڵیش هەیە کەئەم هاوناوە چەکی تریش، شەوانە بەزیرەوە دژی هاوپەیمانان بەئامانەتپێدراوە لەشوینی شیلاوا بڵاوبکاتەوە...

تا حیکایەت هەبێ ئێمەش هەبن..■

یەکەمین ساڵڕۆژو خەمی لەمەودا

(٢٠٠٥/١٠/٤)یەکەمین ساڵڕۆژی دەرچواندنی یەکەم ژمارەی ڕۆژنامەی (چاودێر)ە، کەهەر لەسەرەتاوە کوتومانە: ڕێچکەیەکی تایبەت بەڕۆژنامەکەی دەشکێنێت. لەو ساڵەدا، هەموو هەفتەیەک لەڕۆژو کاتی خۆیدا، چاودێر کەوتۆتە بازار. هەموو ژمارەیەکیش هەوڵدراوە، نوێترین هەواڵو لێکدانەوە بڵاو بکرێتەوە. بەردەوامیش ئەم خەسڵەتەمان پاراستووە.

لەو ساڵەدا، بەشی زۆر هەواڵو کوتارو بابەتەکانی (چاودێر) لەکەل بەیامەکەیدا هاوئامەنگ بوو. زۆربەی لاپەڕەکانیشی هەڵسەنگاندن و ڕەخنە بوون. هیچ هەواڵێکمان دەست نەکەوتووە، لەبەر هۆی حزبایەتی بڵاو نەکرابێتەوە. هەروا، کوتاری پیاهەڵدانی حزبیش.. هەرگیز بڵاونەکراونەتە. لەهەر (٤٨) ژمارەکەی (چاودێر)دا تاقە ڕستەیەکو تەنانەت تاقە وشەیەکیش، لەبەر بیری جیاواز، یان لەبەر ڕەخنە لە دەسەڵات و حکومەت و حزب، لە ڕۆژنامەکەدا سانسۆر نەکراوە. نوسەرانیش، سەر بەهەر فەلسەفەو ئایدۆلۆژیەتێک بوون، کوتاریان بڵاو کراوەتەوە. هەروەها، کوتاری گرنی دەکرا بە باسکردنی کێشەکان خەڵکو پیشاندانی داخوازیەکانو خوێندنەوەی جیاوازی ڕووداوەکانو.. ڕەخنەی جۆراوجۆری سیاسی و فکریو بەیامی سەرەکی ڕۆژنامەکە بووە. هیچ دریغیەک بۆ یاراستنی ڕیبازی نازادی (چاودێر) نەکراوە. کەرچی ئەم نازادییە پێچەوانەی دەسەڵاتەکانیش بووبێت تو لەناوخۆداوچ لەدەرەوەیدا. ئامانەوێت پێناسەی ڕۆژنامەکە پێناسە بکەینەوە، ئەمەیان با هەلبگرین بۆ ڕۆژگاو ڕۆژگاری ڕۆژنامەگەری کوردیش، هێشتا زۆری بەبەردەوە ماوە. بەڵام هێندەش دڵنیین کە:

دڵنیین.. کەمەوکوریمان هەبووە، سەرنچو تێبینیەکی باشیشمان لەیەکەمین هەتا دواوین لاپەڕە پێکەیشتوون. کفت بەخوێندەرانی (چاودێر) دەدەین کەلەیەکەمین ژمارەی ساڵی نوێی ڕۆژنامەکەوە، بەشێکی باشی ئەو تێبینیانە لەبەر چاو بگرین و بیریارشیان داوە، گۆڕانکاری لەلاپەڕەو بەشو شێوەی دەرهێنانی ڕۆژنامەکەدا بکەین. هەروا.. بیریارمانە.. لەژمارەی ئایندەوە دوو هەفتە جارێک پاشکۆی (ڕەخنەی چاودێر)و پاشکۆی (چاودێری ئۆلۆمپیک) بڵاو بکەینەوە. پاشکۆی ڕەخنە تایبەت دەبێت بەئەدەبو فیکرو فەلسەفەو هونەرو بەس. بەهیواین بەزووترین کات پاشکۆکان ببنە هەفتانەو چاودێرش ببێتە ڕۆژانە.

سوپاس بۆ نوسەرانو هاوکاران و پەیامێنێران.. کەلە کۆبونەوەو سەرنقایەکانی ڕۆژنامەکەوە هەتا ئەمڕۆ.. ئۆستایەتییان کردووین. کەردنی ئەوانەش نازاد بێت کەلێرەو لەوێ قسەلۆکیان بۆ هەلبەستوینۆ پرویاکەندەی ناحەزیان لەسەر بڵاوکردوینەتەوە. زۆرمان بیستووە، بەڵام هێندە (چاودێر)مان لا مەبەست بووە، ئەمان ویستووە دابەزینە ئاستی پرویاکەندەی نزم: وەک هەمیشە.. چاورەوانی پەیوەندی بەتبیشترین لەکەل نوسەرانی ڕاستکۆو ڕەخنەگرانی نازیوو هەواڵنێرانی ماندوو، هەموو لایەکیش دڵنیا دەکەین.. خەمی کەوەمانە ئەم ڕۆژنامەیە، نە کێبەرکێی لەکەل هیچ ڕۆژنامەکدا بکاتو نەلە هیچ ڕۆژنامەیەکیش بچێت. ئەم خەمەش.. ئەوەندوئیای کەم ئەزموونی ڕۆژنامەگەری کوردیدا.. خەمێکی قورسە.. بەڵام پیبرۆژە.■

ئەو..

ئیسلامگەراکان بەشداری هەڵبژاردن ناکەن؟

ئەنجامەکەی تێیاین لەبەرامەدانی ئەو ڕاپۆرتەی کە ئەو ڕۆژنامەیە لەسەر ئەو بابەتە بڵاوی کردەوە، کە ئەو ڕاپۆرتە ئەوەی تیا بوو کە ئیسلامگەراکان بەشداری هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراق ناکەن، ئەوا ئەو ڕاپۆرتە ئەوەی تیا بوو کە ئەو ڕاپۆرتە ئەوەی تیا بوو کە ئەو ڕاپۆرتە ئەوەی تیا بوو کە

L-2-15.qxd 10/2/2005 11:31 AM Page 1

کێشەی کورد لەسەردەمی جیهانگیریدا

نا: سلێمان حوسێن تاشان

جیهانگیری پرۆسەیەکە کەلەگۆرو کۆمەڵە فەرهەنگی و فیکریو سیاسیەکاندا هەڵگری مشتومڕەو ڕۆژ نیە کەلە کەناڵێکی ڕاگەیاندنەوە گوێبیستی ئەم پرۆسەیە نەبین. تێکەوشتن لەناوەزێکی ئەم دیاردەیەو زاڵبون بەسر ڕەهەندە جۆراوجۆرەکانی پێویستی بەکاتێکی زۆرهەیە.

ئەرکی سەرشانی هێزە سیاسی و فیکریەکانی گەلی کوردبە بەدوای ئەم دیاردەیەدەگەڕێو ڕەچاوی ئەم هەڵانە بکات کەمێوی دێنە ئاراوە، هەروەها پێویستە مەترسییەکانیشی فەراموش نەکات.

ڕەهەندە جۆراوجۆرەکانی ئابوریو راسیاریو کۆمەڵایەتی ئەم مەسەلەیە بەجۆرێکن کەهەریەک لەوانە پێویستیان بەلێکۆڵینەوەو خوێندنەوەیەکی تیۆرەتساە هەیە دەبێت هەوڵ بدرێت لەهەریەک لە ڕەهەندانە لەوتوێژ بکەینەوەو بەدوای ئەم هەڵانەدا بگەڕین کەکاریگەریان بۆ سەر ڕزگاریکردنی گەلانی ژێردەست و چەوساوە هەیە.

بەڵەوەی زیاتر بچینە ناو باسەکەوە پێویستیانە بە پێناسەکردنی ئەم چەمکە هەیە، بیرکردنەوەو پێناسەکان لەبارەیەوە جیاوازن. کۆمەڵێک لەخەڵک جیهانگیری بەپەرەسەندنی پێوەندییە نێونەتەوەییەکان دەزانن پێیان وایە کە ئەمڕۆ بەهەیوونی ئەنترنێت و سەتەلایت و ئامێرەکانی تری ڕاگەیاندن، پرۆسەی جیهانگیری خەریک جێگای خۆی دەگرێو بەمە کارەکەی کوتایی پێ دێ. کەسانێکیتر جیهانگیری بەپێشکەوتنی پێوەندییە

ئەگەر بۆ ڕابردوی مێژووی ئێران بگەڕێنەوە لەهەموو قۆناغەکان کێشەیەک بە ناوی کێشەی نەتەوایەتی هەبووە کە باڵی بەسەر هەموو کێشەکان کێشاوەو هەروا بێ چارەسەری ماوەتەوەو تووشی تەنگژە کردوە

ئابوریەکان و لاچوونی کومرک و بەربەستەکان دەزانن هەروەها کەسانێکی ترپش هەن دیاردەیە بەدەستکەوتی بەها مرۆڤایەتیەکان بەتایبەتی بەرهەمی ڕۆژئاوایەکان لەقەڵەم دەدن باشترین و کوتوترین پێناسەیەک کەلەگەڵ ئەم دیاردەیەدا پێشەنگ بێت، ئەم پێناسەیەیە کە شوێن دانانی ئەم دیاردەیەی لەسەر پێوەندی نێوان شوێن و کات ڕەچاو کردبێت.

جیهانگیری ئینگلیزیدا بەمانای گشتی کردنی شتەکان و فراوانکردنی بازنەکان دێت لە زمانی فەرەنسیش بەواتای ڕاگواستنی شتەکان لەماڵێکەوە بۆ ماڵێکی تر، ئەمڕۆ جیهانگیری بەواتای کەمبونەوەی سنوورەکانی نێوان وڵاتانی جیهان دێت.

یەکێک لە سەرەکی ترین ئەم ڕەهەندانەی کە لەم دیاردەیەدا پێویستە ئاماژەی پێبکەین مەسەلەی قۆناغە جیاجیاکانی مێژوی لەسەر بەدەستهێنانی ناوچەی کوردی کاریگەری بەسەر کلتوری زمانی ئەم نەتەوەیە هەبووبێت، دابەشبوونی جوغرافیای کوردستان بەکێک لەو هێڵانەیە کە سالمێنەری ئەم نێونەتەوەییەکان دەزانن پێیان وایە کە ئەمڕۆ لەگەڵ ڕاستییەن لەو سەردەمەی کە تێیدا دەژین و لەگەڵ بەها نوێیەکانی مرۆڤایەتی ڕووبەڕوو دەبێنەوە پاراستنی کلتوری شارستانیەتی کەلەکەمان، دوورخستنەوەی دیاردە ناشیرینەکانی تاو ئەنفالکردنی و دەستەبەرکردنی کۆمەڵێک بەهای نوێ پێویستیەکی مێژوییو حیاتیین.

سروشتی پێوەندی نێوان فەرهەنگ و نەتەوەگەلی جیاواز بریتییە لە پێوەندییەکی دوو لایەنە کە لەودا نەتەوەکان ئالوگۆڕی فەرهەنگیی یەکسان و هاوتا دەکەن و بەشێوەیەکی بەرامبەر بەکەلک وەرگرتن لە بەدەستکەوتەکانی یەکتر کلتوری خۆیانی پێدەوەمەند تر دەکەن. لەم ئالوگۆڕەدا هیچ یەک لە نەتەوەکان بآلادەست نین و بەشێوەیەکی یەکسان قازانجەکان دابەش دەکرێن. گەلی کورد وەک نەتەوەیەکی زوڵیلکەراو و ژێردەست بوو بۆ نمونە ئێرانی حاکم بەسەر بەشێک لە کوردستان حکومەت بەهۆی پاوانخوازی و شۆڤێنیستی فارسی هەمیشە هەوڵی داوە ناسنامەیەک بۆ گەلانی ژێردەست دروست بکات کەلەگەڵ حاز و ئارەزوو و بەرژەوەندییەکانی خۆی یکونجێنێت ئەگەر بۆ ڕابردوی مێژووی ئێران بگەڕێتەوە لەهەموو قۆناغەکانی کێشەیک بە ناوی کێشەی نەتەوایەتی هەبووە کە باڵی بەسەر هەموو کێشەکان کێشاوەو هەروا بێ چارەسەری ماوەتەوەو ئێرانی لەم بارەیەوە توشی تەنگژە کردوە خێوشیاندان و ناڕەزایەتیەکانی لەم دوایانەکە نزیک بە ٤٠ ڕۆژ بەردەوامن، سەلمێنەری ئەم ڕاستینە ئیستاکە ئەم سەردەمە بەسەرچووە کە خەڵکی کوردستان لە ژێر تەوژمی سەرکوت و زەبروزەنگی دوژمن و لەژێر ئاگری توپ و تەیارە بێت بەڵام خەڵکی جیهان لێی بێئەنجەبن.

لەسەدەی بیستەم بەشێک لە بیرمەندان و زانایان پێیان وابوو کە پرۆسەی جیهانگیری و شۆڕشی پێوەندییەکان و زانیاری، مەسەلەی ناسیۆنالیزم بەرەو لاوازی دەروات کە هیچ بێن و بەراسەی ناسیۆنالیستی و ناوچەکەرایی ئێنایات. دەڵەتانی حاکم بەسەر کوردستان لەم جۆرە بۆچوونە کەڵکیان وەرگرت و بەمە کاریان کرد بەسەرکوتکردنی هەرجۆرە ویستێک کە پێناو نەتەوە دابێت. بەڵام ڕەوتی مێژوو پێچەوانەی ئەم بۆچوونانەی سەلماند بۆ نمونە لەماوەی ١٩٩٠ پتر لە ٨٠٠ بزووتنەوەی نەتەوەیی لە جیهان لە ئارادابوون، ئەنانت مەسەلەکەمایەتییەکان بەهەموو ڕەهەندەکانییەوە زەق بۆتەوە بەڕۆڕەوندییەکی زۆری بۆخۆی بەستەبەر کرد.

بەگشتی جیهانگیری بە چەندین شێوازی جۆراوجۆر کاریگەری لە سەر کێشەی نەتەوایی بووە، بەتایبەتی بۆ نەتەوە ژێردەستەکان و بۆتە هۆی چوونە سەری ئاستی هۆشیاری ئەنەتەوەیی و بەهێزبوونی بزووتنەوەو ناسیۆنالیستەکان. ئەم پرۆسەیە بەدەسەڵاتنە ناچاران ڕێز بۆ بەها جیهانییەکان و دەسکەوتەکانی مافی مرۆڤ وەک جارنامەی کەردوونیی مافی مرۆڤ و بەڕێوەبردنی دیموکراسی و... هەتد دابنێن.

لە شوێندانانەکانیتری بەتوانین ئەم چەند نمونەیە باس بکەین پێوەندی ڕاستەوخۆ بەدنیای بەرەوە بەبی کۆنترۆڵی دەسەڵاتی ناوەندی، گواستنەوەی زانیاری لە ڕێگا جۆراوجۆرەوەکانی ڕاگەیاندن، هۆشیاری نەتەوەیی و فەرهەنگی، باسکردنی ویست و داخواوازەکانی نەتەوە لە کۆرو کۆبوونەوەو نێونەتەوەییەکان.

لەسەردەمی جیهانگیری کات و شوێنەکان بەرتەسک دەبنەوەو زانیارییەکان بەکشتی لێک گرێ دەدرێن و قەوارەیەکی نوێ لەکات و شوێن و زانیاری سەرهەڵدەداکە کاریگەری لەسەر کۆژریی خۆناسیی مرۆڤەکان دەبێت. جیهانگیری لەوکاتەوە ڕەنگەئاوەی پیشکەوتن و پەرەسەندنەکەسیستەمە سەرمایەداری لەکۆڕەپانی پێکەوە گرێدانی جیهانیدا بەرهەمی هێناوە، بەمۆدێرن کردنی سیستەمی بەرهەمهێنان و کەڵک وەرگرتن لە دەرئەنجامە باشەکانی پێشکەوتنی زانست و بەدەستهێنانی مافەکانی مرۆڤ چەند نمونەیەکن لەم بارەیەوە.

لەسەردەمی شەری سارد بینیمان کە چەندین بزووتنەوەیی نەتەوەیی لە تەواوی جیهاندا سەریان هەڵدا، بەڵام پێکهاتەی ئایدۆلۆجی بوو بەبەربەستێک لەسەر ڕێگای ئەمانە، بەروخانی یەکێتی سۆڤیەت و لەناوچوونی سیستەمی دوو جەمسەریی چەندین قیران هاتنە ئاراوە کە لە جوارچێوەی دەڵەتنی نەتەوەییدا دەخولانەوە یەکەڵک وەرگرتن لە چەمک گەلی دیموکراسی و مافی مرۆڤ و مافی ژن و پاراستنی ژینگەو... هەتد. بزووتنەوە نەتەوەییەکان توانییوانە لە ئاستێکی نێونەتەوایدیا بچوونی خۆیان دەربین. هەروەها ئەوپەڕی کەلکی خۆیان لە تەکنەلۆجیای مۆدێرن وەربگرن لە ڕواڵەتی پۆست مۆدێرنەوەدەبێ بڵێین سەردەم، سەردەمی بزووتنەوە نەتەوەییەکانە، دەنگە مەزنەکان توانایی ئەوەیان کە بە بچوونەکان کەر بکەن، ئیتساکە کورد لە ڕێگای ئامێرەکانی ڕاگەیاندن وەک سەتەلایت و ئەنترنێت و.. هتد خۆی بە خەڵکی جیهان دەناسێنێت. هەوڵی هەرجی زوڕتر زەق کردنەوەی کێشەی کورد نەداە.

ئاکامەکانی جیهانگیری و کاریگەرییان لەسەر نەتەوە بەمەرجێک بەئیجابی لەقەڵەم نەدرێن و بەرژەوەندییان لێی دەکەوێتەوە کە ڕۆشنبیران و سیاسەتمەداران و پسپۆرانی کۆمەڵگاکەماڵ بیسەلمێنن کە خاوەنی هێزو توانایی بەربەرەکانی کردنی بۆگەیشتن بەئامانجەکان یاڵە هەوڵی کەیشتن بەم هێزەن ئەگەر چاوێک بە مێژوری کوردداڵ بخشێنینەوە بۆمان دەردەکەوێ کە زانیان و پێشەوایانی کوردە نەیانتوانیوە لەهەڵی ڕەخسای ڕۆژ بە شێوازێکی باش و کونجاو کەڵک وەربگرن و لە ئاکامدا لە دارشتنی کەڵاڵو پرۆژە ستراتێژییەکان توشی کێشە بوونە کەوایە بۆمان دەردەکەوێ کە جیهانبوون پێویستی بە سیاستی نوێ هەیە.

لەو سەردەمەدا کەمتر پشت بەراویژوچونە کۆمەڵایەتیەکان دەبەسترێ کە پێیان وایە کۆمەڵگا دواکەوتووەکان دەبێت هەمان ڕەیلەو ڕێبازو قۆناغی کەمڵکا پێشکەوتووەکان ببرن بە کۆمەڵایەکی مۆدێرن و پێشکەوتوو بکەن.

ئێمە لێرەدا زۆرتر ئەرکی کەڵک وەرگرتنمان لەسەر شانە کە ئەرکی دامێنان کەڵک وەرگرتن و خۆگونجاندن لەگەڵ ئەم بەرهەمەی کە بە چەندین سەدەلە لە شوێن و کاتێکی تردوە بەدەست هاتووە. ئێمەی کورد کە خاوەنی کێشەیەکی کەوردی نەتەوەیین دابێت. ئەمش دەگەڕێتەوە سەر سیاسەتی ئیسلامگەرا و شیعەگەرای سیستەمی ئێران.

ستراتێژ دارێژەرانی ئێران.. وا دیارە بەوردی ئاگاداری دۆخی سیاسەتی نێونەتەوەییون، هەروا لەقۆلایی سیاسەتی ئیقلیمی دان. بۆیە، لەبەرامبەر ئەمریکای ڕۆژئاوادا، هەر خەریکی ئەمسەروئەوسەر پێکدرنینانن وئەوانیان هیلاک کردووەو خۆشیان ئارام ئارام. ئاسنی بڕیارە نیو دەوڵەتەکان دەکوتن. کاریان گەیاندۆتە ڕادەیەک کەوا:

ئەمریکا ڕۆژئاوا خەریکە شکات لەئێران دەکەن. شکاتیش لەسیاسەتدا، واتا: دەست هەڵنەگرتنی لایەنی پەیوەندیداری کێشەو ئاڵوگۆڕپێکردنی ئەو لایەنانەی دەیانوێت مەرجە سیاسیەکانیان بێتە دی. هەر لەم پەیوەندیەدا.. ئەمریکا دوێنی (١٠/١) بەئاشکرا ڕایان گەیاندوە کە ئێران لەکۆبڵی باکور مەترسیدارترە ئەگەر چەکی ئەتۆمی دەست بخا. ■

کورتیلە باس

جیاوازی قەزافی و بەشار ئەسەد

لیبیا و سوریا، گەرچی دوو ئایدۆلۆژیەتی جیاوازو سیستەمی جودایان هەیە، بەڵام ئامانجی ئەنتەوەیی هاویەشیش لەکێڵە ڕوەوە، کۆیان بەکاتەوە. هەربۆیە، دوو دەمەزیاتر، دژی ئەمریکاو ئیسرائیل هاوسەنگربوون.

هەمیشە لەوڵاتانی عەرەبی و جیهاندا، جارباریا ڕەخنە لەسیاسەتی قەزافی دەگیرێت. ئەویش لەبەر ئەوەی زۆرجار، بیروڕای خۆی ناکاتە قوربانی دیپلۆماسیەت و بەڕۆەوەندییە ئابوورییەکان. بەڵام دونیای سیاسەت، سیاسەتی هەموو لایەک لەمەحەک دەداو بەدی دەخات کەچ ڕابەرو لایەنێک دەتوانێت دەرس لەهەڵەکانی وەبگرێت و سیاسەتەکانی سەر بگرێت، لایەنی کەم لەمەندێک ڕووەو.

بەشار ئەسەدی سەرۆک کۆماری سوریا، هەر لەم سەردەمەدا دەژی. لەناو سوریاشدا، هێشتا ئامانجی هاویەشی لەگەڵ لیبیادا ماوە. بەڵام خەریکە لەژێر ڕووەو، سەرۆکی سوریا لەسەرۆکی لیبیا، مەودایەکی فراوان دوور دەکەوێتەوە.

لیبیا.. چاران دژی ئەمریکاو دوژمنی ئیسرائیل بوو. بەشی زۆری مەسروفاتی فەلەستینیەکان لیبیا سەرفی دەکرد. یارمەتی سوریاشی دەدا. بەڵام ڕۆژگار.. دەرس و پەندی زۆری فێری لیبیا کردوە. بۆیە، ئێستا لیبیا، خەریکە نێوانی لەگەڵ ئەمریکاو بریتانیادا خۆش دەکات. سوریاش نێوانی لەگەڵ ئەمریکادا ناخۆشتر دەکات. ئەم دوو سیاسەتە، دوو سیاسەتن، یەکێکیان لەگەڵ گۆراناکاری سەرەمەکدا دەگونجێت و ئەوی دیکەیان ناگونجێت. لیبیا.. لەسەردەمەکە باش تێگەیشتووە، بەڵکو لەسەفتی وڵاتانی عەرەبیش باش گەیشتووە، بۆیە، نایەوێت بەشەقلیەتی عروبەی کۆن سیاسەت بکات.

سوریاش.. وادیارە هێشتا ڕابردووی تێنەبەرانددوە، بۆیە، لەڕابردووا هاوتەوەو تەنەمزی گۆراناکاری کاریگەری لەسەری نییە.

بێگومان.. سەرەنجامی ئەم دوو سیاسەتە، وادەکات، لیبیا بچێتەوە ناو بازنەی سیاسەتی نێو نەتەوەیی و پێشیش بکەوێت، سوریاش وا لێدەکات، دوور بکەوێتەوە لەسیاسەتی نێو نەتەوەیی و بێبەشیش بێت لەکۆڕانکاری و دەستکەوتەکانی سەردەم. ئەمە.. ئەگەر سیستەمی سوریا، بتوانێت، وەکو (کوبا) خۆی ڕابگرێت.. ئەگەر!!■

سەرچاوەکان:

١- ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٣٩١

٢- دوو حەوتوونامەی ڕۆژهەڵات، ژمارە ٧

سەردەم، سەردەمی بزووتنەوە نەتەوەییەکانە، دەنگە مەزنەکان توانایی ئەوەیان نیە دەنگە بچووکەکان کڕ بکەن، ئێستا کە کورد لە ڕێگای ئامێرەکانی ڕاگەیاندن وەک سەتەلایت و ئەنترنێت و... هتد خۆی بە خەڵکی جیهان دەناسێنێت

ئازادکراوی کوردستانیش نەمانتوانیوە بە هەموو مافەکانی خۆمان بگەین.

لە کۆتاییدا پێویستە وەک پرۆسەیەکی گرنگ سەیری جیهانگیری بکەین. نایێت پشتگوێی بخەین و بایەخی پێنەدەین، لەبەر ئەوەی کە پێمان خۆش بێت یان ناخۆش بێت کاریگەری لەسەر ژیان و ڕۆژانمان هەیە. ■

سەرچاوەکان:

١- ڕۆژنامەی کوردستان، ژمارە ٣٩١

٢- دوو حەوتوونامەی ڕۆژهەڵات، ژمارە ٧

دەستور لەنێوان ئەمریکاو تیرۆردا!

سەردەشت حەمەسالح

لەماڵی ١٩٩٠ پتر لە ٨٠٠ بزووتنەوەی نەتەوەیی لە جیهان لە ئارادابوون، ئەنانت مەسەلەکەمایەتییەکان بەهەموو ڕەهەندەکانییەوە زەق بۆتەوە بەڕۆەوندییەکی زۆری بۆخۆی بەستەبەر کرد.

بەگشتی جیهانگیری بە چەندین شێوازی جۆراوجۆر کاریگەری لە سەر کێشەی نەتەوایی بووە، بەتایبەتی بۆ نەتەوە ژێردەستەکان و بۆتە هۆی چوونە سەری ئاستی هۆشیاری ئەنەتەوەیی و بەهێزبوونی بزووتنەوەو ناسیۆنالیستەکان. ئەم پرۆسەیە بەدەسەڵاتنە ناچاران ڕێز بۆ بەها جیهانییەکان و دەسکەوتەکانی مافی مرۆڤ وەک جارنامەی کەردوونیی مافی مرۆڤ و بەڕێوەبردنی دیموکراسی و... هتد دابنێن.

لە شوێندانانەکانیتری بەتوانین ئەم چەند نمونەیە باس بکەین پێوەندی ڕاستەوخۆ بەدنیای بەرەوە بەبی کۆنترۆڵی دەسەڵاتی ناوەندی، گواستنەوەی زانیاری لە ڕێگا جۆراوجۆرەوەکانی ڕاگەیاندن، هۆشیاری نەتەوەیی و فەرهەنگی، باسکردنی ویست و داخواوازەکانی نەتەوە لە کۆڕوکۆبوونەوە نێونەتەوەییەکان.

لەسەردەمی جیهانگیری کات و شوێنەکان بەرتەسک دەبنەوەو زانیارییەکان بەکشتی لێک گرێ دەدرێن و قەوارەیەکی نوێ لەکات و شوێن و زانیاری سەرهەڵدەداکە کاریگەری لەسەر کۆژریی خۆناسیی مرۆڤەکان دەبێت. جیهانگیری لەوکاتەوە ڕەنگەئاوەی پیشکەوتن و پەرەسەندنەکەسیستەمە سەرمایەداری لەکۆڕەپانی پێکەوە گرێدانی جیهانیدا بەرهەمی هێناوە، بەمۆدێرن کردنی سیستەمی بەرهەمهێنان و کەڵک وەرگرتن لە دەرئەنجامە باشەکانی پێشکەوتنی زانست و بەدەستهێنانی مافەکانی مرۆڤ چەند نمونەیەکن لەم بارەیەوە.

لەسەردەمی شەری سارد بینیمان کە چەندین بزووتنەوەیی نەتەوەیی لە تەواوی جیهاندا سەریان هەڵدا، بەڵام پێکهاتەی ئایدۆلۆجی بوو بەبەربەستێک لەسەر ڕێگای ئەمانە، بەروخانی یەکێتی سۆڤیەت و لەناوچوونی سیستەمی دوو جەمسەریی چەندین قیران هاتنە ئاراوە کە لە جوارچێوەی دەڵەتنی نەتەوەییدا دەخولانەوە یەکەڵک وەرگرتن لە چەمک گەلی دیموکراسی و مافی مرۆڤ و مافی ژن و پاراستنی ژینگەو... هتد. بزووتنەوە نەتەوەییەکان توانییوانە لە ئاستێکی نێونەتەوایدیا بچوونی خۆیان دەربین. هەروەها ئەوپەڕی کەلکی خۆیان لە تەکنەلۆجیای مۆدێرن وەربگرن لە ڕواڵەتی پۆست مۆدێرنەوەدەبێ بڵێین سەردەم، سەردەمی بزووتنەوە نەتەوەییەکانە، دەنگە مەزنەکان توانایی ئەوەیان کە بە بچووکەکان کڕ بکەن، ئیتساکە کورد لە ڕێگای ئامێرەکانی ڕاگەیاندن وەک سەتەلایت و ئەنترنێت و.

دوای ڕوخانی ڕژێمی دیکتاتۆری سەدامو ڕزگاکردنی خەڵکی عێراق بەگشتی، ئیدی خەڵکەکەی ئاهێنگیان بەپەرداماوەو ئومێدو هیوایان لادروست بوو، بەوەی کەجارێکی تر ئەچەسپینرێنەوەو ئەکەونەوە ژێر حوکمی دیکتاتۆری، بەڵام بەو پێیەی عێراق کەتوتوە نێوان چەند وڵاتێکی نادیموکراتەوە، کەئارەزی ڕزگارکردنیانی، هەر بەو پێیەش بووە مەیدانی جەنگو کوشتن و کوشتار. وڵاتانی ناوچەکە لەبری یارمەتی و دروژدکردنی دەستی ئاوەدانکردنەوە، کەچی بەلینیان لە تیرۆریستمان بۆ دەنێرنێ زیاتر وڵاتەکەیان کاول کردووەو دەستیش دەخەنە ناو کاروباری عێراقەوە، بۆیە جەنگی ئاراستەخۆی ئەمریکاو ئیرانی کەوتوتە ساحەی عێراقەوە. بەڕای من لایەنی سەرکەوتوو لەم جەنگەدا، کەبەپێوت پرۆژەکانی

بەنوسینەوەی دەستور گورزی کەمەر شکێن لە تیرۆرو یارمەتی دەرانی دەکەوێت. هەربۆیە دیسان نەیاران ئەوپەڕی توانای خۆیان خستۆتە گەڕ بۆ کۆسپ خستنە بەردەم دەستور هەتا تەواو نەبێت

سەرکەوێت نەیارانن، دۆراویش نەک هەر ئەمریکا، بەڵکو خەڵکی مەینت دیوی عێراقە، چونکە ئەم جەنگە لەهەیچ وڵاتێک کەوڕانی ئەکەنکاندا نەکرێت، بۆیە جەنگی عێراق جگەلە کوژرانی خەڵکەکەی، کاولکاریەکی ئێجگار زۆرییشی بەسەردا دێت وەک بووە.

ئەم جەنگەی ئەمریکاو نەیارانی جگەلەوەی کەسەرکردایەتی کورد هەمیشە دژی تیرۆر بووەو زۆر بەئازایانەش تیکۆشکاندووەن لەڕووی دەستوریشەوە زیاتر لەئەمریکا کەرەکیەتی ڕوبنوسێتەوە، چونکە لەبەرژەوەندی خەڵکیدایە، ئیستا لەسیکۆچەکی دەسەڵاتی عێراقدا، (شیعە - کورد - سونە) کورد بەپلەی یەکەم دێت، کەهەڵو بەدات بۆ زووتاوەدانکردنەوەی عێراق و هەستانەوەی، بردنە سەری ژیانی پێکەوەیی و چەسپاندنی دیموکراسی، گەواهی ئەو ڕاستیشی کۆک بوونی سەرکردایەتی کوردییە، لەتاو هەرسی بەدەستهێنانەکەدا، کەشیعە لەناو خۆیاندا ناکۆکن، تەنانەت تێکچونەکەیان کەبشتوتە کەب بەپیلاڵو لەیەکیان داوە، هەروەها سوننەکانیش هاوشێوەی شیعەکان ناکۆکن لەناو خۆیاندا، بۆیە ڕێکخستنی ئەم سێکۆچکەیەش کاریگەری زۆری لەدوتە بەدێت بەهاوکاری هەموو شیعەکەرای سیستەمی ئێران.

ستراتێژ دارێژەرانی ئێران.. وا دیارە بەوردی ئاگاداری دۆخی سیاسەتی نێونەتەوەییون، هەروا لەقۆلایی سیاسەتی ئیقلیمی دان. بۆیە، لەبەرامبەر ئەمریکاو ڕۆژئاوادا، هەر خەریکی ئەمسەروئەوسەر پێکدرنینانن وئەوانیان هیلاک کردووەو خۆشیان ئارام ئارام. ئاسنی بڕیارە نیو دەوڵەتەکان دەکوتن. کاریان گەیاندۆتە ڕادەیەک کەوا:

ئەمریکاو ڕۆژئاوا خەریکە شکات لەئێران دەکەن. شکاتیش لەسیاسەتدا، واتا: دەست هەڵنەگرتنی لایەنی پەیوەندیداری کێشەو ئاڵوگۆڕپێکردنی لایەنانە بەدەیانوێت مەرجە سیاسیەکانیان بێتە دی. هەر لەم پەیوەندیدا.. ئەمریکا دوێنی (١٠/١) بەئاشکرا ڕایان گەیاندووە کەئێران لەکۆبڵی باکور مەترسیدارترە ئەگەر چەکی ئەتۆمی دەست بخا. ■

کێشەی ڕەخنەو نوسینی چاودێر لەسەر ئیسلامی سیاسی وەکو هەر ڕۆژنامەیەکی سیاسی تری کوردستان لەوەدایە کەنەیتوانیوە شەڕێکی فیکری لەگەڵ ئیسلامی سیاسیدا بکات بەئەندازەی ئەوەی زیاتر شەڕێکی سیاسی لەگەڵ هێزە ئیسلامیە کاندا دەکات

چاودێرو ئیسلامی سیاسی

عەلی کوردستانی

لەدوای ڕاپەڕینەوە پاش ئەوەی ئیسلامی سیاسی بوو بەدیاردەیەکی سیاسیی و کۆمەڵایەتی لەکوردستاندا، زۆرینەی ناوەندە سیاسیی و ڕاگەیاندنەکان هەریەکەو بەشێوەیەک قسەیان لەسەر ئەم دیاردەیە کردووە بەتایبەت ئەوەی لەناوەندەکانی میدیای کوردستاندا زیاتر بایەخی بەقسەکردن و نوسین لەسەر ئیسلامی سیاسی داوە ڕۆژنامەکان بوون، بەڵام بەحوکمی ئەوەی زۆربەی ڕۆژنامەکان لەلایەن لایەنێکی سیاسییەوە دەعوەدەکران، ئەمە وایکردووە زۆرجار لەبەر هەندێک هاوکێشەو بڕژەوەندی سیاسی نەتوانراوە بەشێوەیەکی جدی قسە لەسەر دیاردەکە بکرێت، هیچ ڕۆژنامەیەکی کوردی تائەمڕۆ هەقی بەم مەسەلەیە نەداوە و نوسەری پسپۆڕو شارەزامان لەم بوارەدا نییە تابتوانێت وەکو بابەتێکی تایبەت لەڕۆژنامەکاندا تەحلیل بکرێت.

هاقەتەنەی چاودێر لەماوەی یەک ساڵ تەمەیدا هەوڵیداوە زیاتر گرنگی بەم بابەتەبدات بەچاودێرۆژنامەنوسیکمان کوردیەکانی بەم بابەتەبدات تەحلیل بکرێت.

دەبێت چاودێر ئاراستەی قسەکردنی لەسەر ئیسلامی سیاسی بکاتە ئاراستەیەکی تەواو لەفیکری و مەعریفی و شەڕو ململانێی فیکری ئازادی لیبراڵو کراوە لەگەڵ ئایدۆلۆژیا و ئەدەبیاتی ئیسلامی توندرەو داخراودا بکات

لەم ساڵەدا ئەمە یەکەمجارە بەشێوەیەک لەشێوەکان کۆمەڵایەتیە ئیسلامی سیاسی قسە بکرێت، چاودێر بەدەرنیە لەم حالەتە بەشێوەیەک لەشێوەکان کەوتوتە ژێر کاریگەری ئەم مامەڵەیەی هێزە سیاسیەکان و نەیتوانیوە قسە لەسەر ئەم سەرچاوە ئایدۆلۆژیو کلتوریانەی هێزە ئیسلامیەکان بکات کەلیدوان و بەیان و هەڵوێستە سیاسییەکانیشیان لەو سەرچاوانەوە دروست دەبن، کەواتە دەبێت چاودێر ئاراستەی قسەکردن لەسەر ئیسلامی سیاسی بکاتە ئاراستەیەکی تەواو فیکری و مەعریفی و شەڕو ململانێی فیکری ئازادی لیبراڵو عەلمانی کراوە لەگەڵ ئایدۆلۆژیا و ئەدەبیاتی ئیسلامی توندرەو داخراودا بکات. لەلایەکی تریشەوە ڕەخنەیەکی ترلەسەر چاودێر لێرەوە کە نەیتوانیوە ڕەخنەی لەو واقیعە سیاسی و کۆمەڵایەتی و پەروەردەییە بکات کەسەرچاوەی دروست بوون و گەشەکردنی هێزە ئیسلامیەکان بووە تەوانیوە بۆ قسەکردن و نوسین لەسەر کلتوری ئیسلامو مەزهەبو ڕێکخراوە ئیسلامیەکان بەشێوەیەکی گشتی هەنگری هەمان کەم و کێشەکورتیانە بێت کەڕۆژنامەکانی تر هەیانە دەیارەی دیاردەی ئیسلامی سیاسی تەنها جیاوازییەکی چاودێر لەگەڵ ڕۆژنامەکانی تردا لەم مەسەلەیدا ئەوەیە کەچاودێر تاراوەیەک هەولیداوە ئازایانەتر ئازاد تر بنوسێت لەسەر کلتوری ئیسلامو گروپە ئیسلامیەکان، کێشەی ڕەخنەو نوسینی چاودێر لەسەر ئیسلامی سیاسی وەکو هەر ڕۆژنامەیەکی سیاسی تری کوردستان ئەوەدایە کەنەیتوانیوە شەڕێکی فیکری لەگەڵ ئیسلامی سیاسیدا بکات بەئەندازەی ئەوەی زیاتر شەڕێکی سیاسی لەگەڵ هێزە ئیسلامیەکاندا دەکات، ئەم کێشەیە کەپەیوەندی بەمامەڵەی هەموو ئەو هێزە کوردیانەوەهەیە کەپڕوپاگەندەی عەلمانیت دەکەن، بەڵام لەچەوەرەدا عەلمانیەتیان وەکو فیکرو سیستەم پیاوە نەنکردووە، ئەم هێزانە ئامامەڵە لەگەڵ ئیسلامی سیاسیدا دەکەن کەبۆ نمونە ئەوەندەی بەلایانەوە گرنگە قسە لەسەر لیدوان و بەیانێکی پارتە ئیسلامیەکان بکرێت ئەوەندە بەلایانەوە گرنگ نییە کەسەرچاوەی ئەو بیان و بڕیارە چۆن دروست بووە، ئەمەش وایکردووە کەچاودێر لەماوەی یەک ساڵ تەمەیدا هەوڵیداوە زیاتر گرنگی بەم بابەتەبدات بەچاودێرۆژنامەکان کوردیەکانی کوردستان بکات تەحلیل بکرێت.

دیارە کەچاودێر لەماوەی ئەو ساڵەدا هەمان ئەو واقیعە سیاسی و ڕۆشنبیری و کۆمەڵایەتیەدا دەرەچێت کەڕۆژنامەکانی تری تیادا دەرەچێت، ئەمەش وایکردووە چاودێرش بەشێوەیەکی گشتی هەنگری هەمان کەم و کێشەی کەمەوکورتیانە بێت کەڕۆژنامەکانی تر هەیانە دەیارەی دیاردەی ئیسلامی سیاسی تەنها جیاوازییەکی چاودێر لەگەڵ ڕۆژنامەکانی تردا لەم مەسەلەیدا ئەوەیە کەچاودێر تاراوەیەک هەولیداوە ئازایانەتر ئازاد تر بنوسێت لەسەر کلتوری ئیسلامو گروپە ئیسلامیەکان، کێشەی ڕەخنەو نوسینی چاودێر لەسەر ئیسلامی سیاسی وەکو هەر ڕۆژنامەیەکی سیاسی تری کوردستان ئەوەدایە کەنەیتوانیوە شەڕێکی فیکری لەگەڵ ئیسلامی سیاسیدا بکات بەئەندازەی ئەوەی زیاتر شەڕێکی سیاسی لەگەڵ هێزە ئیسلامیەکاندا بکات بەئەندازەی ئەوەی کەوتوتە ژێر کاریگەری ئەم مامەڵەیەی هێزە سیاسیەکان و نەیتوانیوە قسە لەسەر ئەم سەرچاوە ئایدۆلۆژیو کلتوریانەی هێزە ئیسلامیەکان بکات کەلیدوان و بەیان و هەڵوێستە سیاسییەکانیشیان لەو سەرچاوانەوە دروست دەبن، کەواتە دەبێت چاودێر ئاراستەی قسەکردن لەسەر ئیسلامی سیاسی بکاتە ئاراستەیەکی تەواو فیکری و مەعریفی و شەڕو ململانێی فیکری ئازادی لیبراڵو عەلمانی کراوە لەگەڵ ئایدۆلۆژیا و ئەدەبیاتی ئیسلامی توندرەو داخراودا بکات. لەلایەکی ترپشەوە ڕەخنەیەکی ترلەسەر چاودێر لێرەوە کەنەیتوانیوە ڕەخنەی لەو واقیعە سیاسی و کۆمەڵایەتی و پەروەردەییە بکات کەسەرچاوەی دروست بوون و گەشەکردنی هێزە ئیسلامیەکان بووە بۆ قسەکردن و نوسین لەسەر کلتوری ئیسلامو مەزهەبو ڕێکخراوە ئیسلامیەکان موناقەشەو نوسینی سیاسی و نوسەرو ڕۆژنامەنوسەکانی کوردستانە لەسەر ئیسلامی سیاسی ئەوان پێش ئەوەی ڕەخنە لەو هەڵوەمرجە بگرن کەگەشە بەهێزی دینی و سەرمایەی ڕەمزی ئیسلامیەکان دەکات، ڕاستەوخۆ قسە لەسەر پارتە ئیسلامی و چالاکییەکانیان دەکەن بەبی ئەوەی بگرینەوە بۆ نمونە چی واەدەکات پارتی ئیسلامی بەئاسانی مندآڵ و گەنجی کورد تسلیم بکەللترو ئەمە بیانی ئیسلامی عەرەبی بکات؟ یان چی وایکردووە لەناو دەزگا پەروەردەییەکاندا ئیسلامیەکان بتوانن تەوزیفیان بکەن بۆ کاری سیاسی و ئەندام تەجنید بکەن، چونکە بۆ نمونە کاتێک سەرکردەیەکی ئیسلامی عەلمانیت یان دیموکراسیت تەکفیر دەکات پێش ئەوەی ڕاستەوخۆ قسە لەمترسی ئەم تەکفیرە بکەین دەبێت بگەڕێنەوە بۆ سەرچاوەی ئایدۆلۆژی ئەو سەرکردەیە کەچی وای لێکردووە عەلمانیت تەکفیر بکات؟ یان

ترس لەپرسی یەکگرتووە یان موزایەدەی سیاسی بەسەر کۆمەڵەوە؟!

سۆزی عومەر

لەژمارە (٥٥٧)ی رۆژنامەی یەکگرتوو، رۆژی سێشەممە ٢٠٠٥/٩/٢٠دا، لەلایەرە دووەما، بەرێزێک بابەتێکی نوسیوە لەژێر ناونیشانی ‘یەکگرتوو لەنێوان ترس و پرس’دا، ئەگەرچی بەگۆڕەی وتەی نوسەری بابەتەکە، ئامانجی لەنوسینی ئەو پەرەگرافانە، بەراوردکردنی هەڵوێست و دیدی هەردوو حزبی دەسەڵاتدارە بەرامبەر بەیەکگرتوو کەگوایە پرسی سیاسی ئەوان بەترس لێکدەدرێتەوەو ڕێگەی کاڕکردنی سیاسی و بەشداریکردنیان بەرتەسک دەکرێتەوەو دەسەڵات ئایەوێت مامەڵەیەکی تەندروستیان لەگەڵدا بکات. بەڵام ناوەڕۆکی بابەتەکە هەموو کۆمەڵگەو مرۆڤەکانیشی خستۆتە ژێر منەت و چاک و پیاوەتی یەکگرتووەوە و بچوکترین تەرەفتی ڕەخنەو گلەیی نەهێشتۆتەوە کەهاوڵتیەکی ساوە ئاراستەی یەکگرتووی بکات و نوسەر زۆر بە باکانە بەبێ کوودانە هەڵوێستی خەڵکی کوردستان و چێن و تۆیژەکانی کەئەوان ئەوەی ئینتیمەای سیاسی نەبووبێت بۆ خۆیان، هیچیان بۆ نەکردووەو هەموو لایەک تاوانبار دەکات و دەیەوێت بی پرسیارکردن لەشێوازی کاری یەکگرتوو کەنوسەر والیکی بەداتەوە کەهەموی بۆ خزمەتی کۆمەڵگەی کوردستان بووە، ئەو وێناکردنەمان لا بەرجەستە بکات کەیەکگرتوو لەسەر گۆڕەپانی سیاسی کوردستان ستەمی سیاسی لێدەکرێت، بۆیە منیش ئەمەوێت ئەوەی کەپەیوەندی بەخەڵکو کۆمەڵگەی کوردی و مافو ئامانج و پێداویستیەکانەوە هەیە، بەداواچوونی خۆی لەسەر بنوسم، بۆ ئەوەی نوسەرو هەموو خوێنەرێکی تریش بزانن کە یەکگرتوو ئەو فریشتە بی گوناهە نییە کەدەیەوێت پێمان بناسێنێت و ئێمەش وەک هاوڵاتیانی خەڵکی کوردستان وەک چۆن گەلێیمان لەهەردوو حزبی دەسەڵاتدار هەیە، ئەوەندەش بڵامانەو گرنگە یەکگرتوو، هەموو حزبەکانی تریش بخەینە ژێر پرسیارو لەبەردەم یاریکردن بەبڕوانەدەنەکانی خەڵکی کوردستاندا ڕایان وەستێنین، چونکە ئەگەر دەسەڵات خەڵکو کۆمەڵگەی فەراموش کردبێت و بەرژەوەندی خۆی لێنکدابێتەوە، ئەوە ئەرکی یەکگرتوو، ئەو حزبانەی تریشە کەخۆیان بەنێوێزسیۆن و بەرکیارکەلەمافی هاوڵاتیان دەزانن، بەرکری بکەن. ئەگ ئەوانیش بینە مشەخوریک لەسەر داهات و سامانی خەڵک.

ئێمە بڕادەرە لەپەرەگرافێکدا دەڵێت: (مێژووی خەباتی نهێنی و ئاشکرای یەکگرتووو ڕووەڕووبونەوەی پەرۆشبەکانی ئاوانرێت لەبەرچاو ئەگەیرێت). دەبێ نوسەرو هەموو لایەک ئەوە بزانن کەلەهیچ کۆمەڵگەیەکدا هیچ حزبێک بۆی نییە منەت بەسەر نیشتمان و خەڵکەوە بکات و پێویستی و ئەرکە لەسەر شانی خزمەت بکات. ئەگ ئەوەی کردوویشی وەک مزایدەیە بیفرۆشێتەوە بەخەڵکی، کاتێکیش باسی خەباتی نهێنی یەکگرتوو دەکات، هەووان دەزانن لەسالی (١٩٩٢)ەوە یەکگرتووی ئیسلامی ئیملان کراوەو هەموو مێژووی ڕزگاریخوازی کوردی، بروانین بەشاهیدی یەکگرتوو خۆشی، ڕۆژێک لەڕۆژان بەشداری خەباتی چەکداری نکردووە لەدژی ڕژێمی ڕوخاوی بەعس و تاقە شەهیدێکیش نییە بکرێتە وەک حزبێکی تیڕۆنیش لەبەرەی عەرەبو هەرگیرکردن لەڕژێمە یەک لەدوای یەکەکانی عێراقدا بوون، بەرژێمی بەعیشەوە کەبەئاشکرا هیچ هەڵوێستێکی سیاسی و سەربازییان نەنواندووە، کاتێکیش حزبە تێکۆشەرەکانی کوردستان لەبەرەی کوردستانی ڕاپەرینی (١٩٩١)یان بەرپا کرد، سەرکردایەتی نیشتمان مومسلمینی میسر، کەیەکگرتوو لێتیە لەنیخوانی عالمی، ئەو ڕاپەرینەی لەبەیاننامەیەکی ڕەسمیدا وەک هۆکاریک بۆ پاچەپاچەکردنی یەکێتی خاکی عەرەب و موسڵمانان لێکدایەوەو دژایەتی خۆی نواند. ئینر کامەیە خەباتی نهێنی کەبۆ ئێمەی خەڵکی کوردستان و ئەم نیشتمانە کرابێت؟!

هەروەها نوسەر لەپەرەگرافێکی تردا باس لەوە دەکات کەیەکگرتوو قوربانی بە بڕژەوەندییە حزبیەکانی خۆی داوە لەپێناوی بەرژەوەندی گەل و نەتەوەداو سازشی لەسەر چەندین مافی سیاسی و حزبی کردووەو بچوکترین سازشی لەسەر خاکی کورد نەکردووەو چوەتە نێو لیستی نیشتمانی کوردستانەوە.

لەڕاستیدا ئەم شێوازە قسەکردنانە لەئەنجامدا زەمەزەیلی مارەو نەکەسیش کوێی لێدەگرێت، چونکە بەئیستاشەوە یەکگرتوو ئەگەر بڕژەوەندی حزبی نەنێنێت ئەوا ئامادەنییە کاربکات، خەڵکێکی ساەدش ئەوە دەزانێت و بۆ هەر حزبێکی سیاسی تریش وایە. بەپێچەوانەشەوە ئەگ سازش ناکات لەسەر مافو بڕژەوەندییە حزبیەکانی، بەڵکو داکۆکیش دەکات و بگرە بەزەمانێکی نیمچە هەرشە، جەخت لەسەر پاراستنی پێگە حزبیەکانی خۆی دەکاتەوە، بەڵگەش لەسەر ئەم قسەیە ئەو هەڵوێستەی یەکگرتوو بۆ ئەم نەکوباسی دێکپەیانی حکومەتی کوردستان، کەداوای سوی سوو ڕازدت دەکات و بەهەرجیشیان دانەنێت لەسەر هەردوو حزبی دەسەڵاتدارو ڕەنگە لەداهاتوشدا زیاتر دەربکەوێت، کەبەداخەوە دەبوو خزمەتکردنی کۆمەڵ و چین و تۆیژەکانی خەڵکی کوردستانی بەهەرجێی بێنشتر وێنا بکرایە.

کاتێکیش نوسەر دەڵێت بۆ یەکرێزی چوەتە نێو لیستی نیشتمانی کوردستانەوە، ئا لێرەوە بورکە هاوڵاتیانی کوردستان تێکیشتن یەکگرتوو زۆرێک لەوحزبانەی تری دەرەوەی هەردوو حزبی دەسەڵاتدار یاری بەبڕژەوەندی خەڵکی کوردستان دەکەن، چونکە یەکگرتوو هەموو حزبەکانی تریش زانی بوون بەوەی مۆدێلی دیموکراسی لەکۆڕەپانی سیاسی کوردستاندا لەشوێنی خۆیدا نیە لەواقیعیدا ڕاستە، چونکە لەهەموو دنیادا مۆدێلی دیموکراسی وانە ملمانێو پێشبڕکێو کارکردن بۆ ئاڵوگۆڕکردنی دەسەڵات. جێ دەبوو ئەگەر یەکگرتوو بەتەنها وەک کۆمەڵی ئیسلامی بەشداری هەڵبژاردنەکانی کوردستانی بکردایە و خۆی تاقیبکردایەتەوو موناقەسەیەکی شەریفانەی بکردایە، ئەگ ڕازی بێت بەچەند کورسیەک و خەونی هەموو ئەو مرۆڤانەی تر کەبەیانەوە کۆمەڵگەی کوردی ڕووەو مەدەنیەت و کوردستانی ڕاپەرینی (١٩٩١)یان بەرپا کرد، سەرکردایەتی نیشتمان مومسلمینی میسر، کەیەکگرتوو لێتیە لەنیخوانی عالمی، ئەو ڕاپەرینەی بەتێوانەیەکی ڕەسمیدا وەک هۆکاریک بۆ پاچەپاچەکردنی یەکێتی خاکی عەرەب و موسڵمانان لێکدایەوەو دژایەتی خۆی نواند. ئینر کامەیە خەباتی نهێنی کەبۆ ئێمەی خەڵکی کوردستان و ئەم نیشتمانە کرابێت؟!

هەروەها نوسەر لەپەرەگرافێکی تردا باس لەوە دەکات کەیەکگرتوو قوربانی بە بڕژەوەندییە حزبیەکانی خۆی داوە لەپێناوی بەرژەوەندی گەل و نەتەوەداو سازشی لەسەر چەندین مافی سیاسی و حزبی کردووەو بچوکترین سازشی لەسەر خاکی کورد نەکردووەو چوەتە نێو لیستی نیشتمانی کوردستانەوە.

ئەمڕۆیش ماوەو نەکەسیش کوێی لێدەگرێت، چونکە بەئیستاشەوە یەکگرتوو ئەگەر بڕژەوەندی حزبی نەنێنێت ئەوا ئامادەنییە کاربکات، خەڵکێکی ساەدش ئەوە دەزانێت و بۆ هەر حزبێکی سیاسی تریش وایە. بەپێچەوانەشەوە ئەگ سازش ناکات لەسەر مافو بڕژەوەندییە حزبیەکانی، بەڵکو داکۆکیش دەکات و بگرە بەزەمانێکی نیمچە هەرشە، جەخت لەسەر پاراستنی پێگە حزبیەکانی خۆی دەکاتەوە، بەڵگەش لەسەر ئەم قسەیە ئەو هەڵوێستەی یەکگرتوو بۆ ئەم نەکوباسی پێکهێنانی حکومەتی کوردستان، کەداوای سوی سوو ڕازدت دەکات و بەهەرجیشیان دانەنێت لەسەر هەردوو حزبی دەسەڵاتدارو ڕەنگە لەداهاتوشدا زیاتر دەربکەوێت، کەبەداخەوە دەبوو خزمەتکردنی کۆمەڵ و چین و تۆیژەکانی خەڵکی کوردستانی بەهەرجێی بێنشتر وێنا بکرایە.

ئەمڕۆ لەکوردستاندا ڕایەکی ئەوەندە زۆر قورس و ئاڵوزە پێویستی بەوە هەیە بەردەوام نخەشێو میکانیزمی نوی داببڕژێت بۆ ستراتیژی جەنگەک، هەربۆیە ئەمڕۆیەکمان لەم ڕووەو لەڕێگەی کۆمەڵێک دەزگای ستراتیژی تایبەتەوە بەتایبەت دەزگاو سەنتەرەکانی توێژینەوەی پارێزگارانی نوینی ئەمڕۆیا بەردەوام تەرحی نوێ بۆ سەرکەوتنی ئەم جەنگە پێشنیار دەکەن بەتایبەت پارێزگارانی نوێی ئەمڕۆیا زۆر گرنگی ئەدەنە ئەو ئامانجانەی کەبریتین لەمندال، دەبێت بەنەرەتە کەراستە بەهۆی ئەم جەنگەوە جیهان بۆ ئەم جەنگە بەحوکمی ئەوەی زۆر قورس و ئاڵوزە پێویستی بەوە هەیە بەردەوام نخەشێو میکانیزمی نوی داببڕژێت بۆ ستراتیژی جەنگەک، هەربۆیە ئەمڕۆیەکمان لەم ڕووەو لەڕێگەی کۆمەڵێک دەزگای ستراتیژی تایبەتەوە بەتایبەت دەزگاو سەنتەرەکانی توێژینەوەی پارێزگارانی نوینی ئەمڕۆیا بەردەوام تەرحی نوێ بۆ سەرکەوتنی ئەم جەنگە پێشنیار دەکەن بەتایبەت پارێزگارانی نوێی ئەمڕۆیا زۆر گرنگی ئەدەنە ئەو ئامانجانەی کەبریتین لەمندال، دەبێت لەنێوانیاندا ئەوە بڕاوە بکرێت کەئەو ئامانجانە کەبریتین لەمندال، ئەوە ئەندەش بەلامانەوە گرنگ نیە کەچۆن ئەو حزبەکانی تریش بخەینە ژێر پرسیارو لەبەردەم یاریکردن بەبڕژەوەندیەکانی خەڵکی کوردستاندا ڕایان وەستێنین، چونکە ئەگەر بەسەلات خەڵک و کۆمەڵگەی فەراموش کردبێت و بڕژەوەندی خۆی لێنکدابێتەوە، ئەوە ئەرکی یەکگرتوو، ئەو حزبانەی تریشە کەخۆیان بەنێوێزسیۆن و بەرکیارکەلەمافی هاوڵاتیان دەزانن، بەرکری بکەن. ئەگ ئەوانیش بینە مشەخوریک لەسەر داهات و سامانی خەڵک.

ئێمە بڕادەرە لەپەرەگرافێکدا دەڵێت: (مێژووی خەباتی نهێنی و ئاشکرای یەکگرتووو ڕووەڕووبونەوەی پەرۆشبەکانی ئاوانرێت لەبەرچاو ئەگەیرێت). دەبێ نوسەرو هەموو لایەک ئەوە بزانن کەلەهیچ کۆمەڵگەیەکدا هیچ حزبێک بۆی نییە منەت بەسەر نیشتمان و خەڵکەوە بکات و پێویستی و ئەرکە لەسەر شانی خزمەت بکات. ئەگ ئەوەی کردوویشی وەک مزایدەیە بیفرۆشێتەوە بەخەڵکی، کاتێکیش باسی خەباتی نهێنی یەکگرتوو دەکات، هەووان دەزانن لەسالی (١٩٩٢)ەوە یەکگرتووی ئیسلامی ئیملان کراوەو هەموو مێژووی ڕزگاریخوازی کوردی، بروانین بەشاهیدی یەکگرتوو خۆشی، ڕۆژێک لەڕۆژان بەشداری خەباتی چەکداری نکردووە لەدژی ڕژێمی ڕوخاوی بەعس و تاقە شەهیدێکیش نییە بکرێتە وەک حزبێکی تیڕۆنیش لەبەرەی عەرەب و هەرگیرکردن لەڕژێمە یەک لەدوای یەکەکانی عێراقدا بوون، بەرژێمی بەعیشەوە کەبەئاشکرا هیچ هەڵوێستێکی سیاسی و سەربازییان نەنواندووە، کاتێکیش حزبە تێکۆشەرەکانی کوردستان لەبەرەی کوردستانی ڕاپەرینی (١٩٩١)یان بەرپا کرد، سەرکردایەتی نیشتمان مومسلمینی میسر، کەیەکگرتوو لێتیە لەنیخوانی عالمی، ئەو ڕاپەرینەی بەتێوانەیەکی ڕەسمیدا وەک هۆکاریک بۆ پاچەپاچەکردنی یەکێتی خاکی عەرەب و موسڵمانان لێکدایەوەو دژایەتی خۆی نواند. ئینر کامەیە خەباتی نهێنی کەبۆ ئێمەی خەڵکی کوردستان و ئەم نیشتمانە کرابێت؟!

هەروەها نوسەر لەپەرەگرافێکی تردا باس لەوە دەکات کەیەکگرتوو قوربانی بە بڕژەوەندییە حزبیەکانی خۆی داوە لەپێناوی بەرژەوەندی گەل و نەتەوەداو سازشی لەسەر چەندین مافی سیاسی و حزبی کردووەو بچوکترین سازشی لەسەر خاکی کورد نەکردووەو چوەتە نێو لیستی نیشتمانی کوردستانەوە.

ئەمڕۆیش ماوەو نەکەسیش کوێی لێدەگرێت، چونکە بەئیستاشەوە یەکگرتوو ئەگەر بڕژەوەندی حزبی نەنێنێت ئەوا ئامادەنییە کاربکات، خەڵکێکی ساەدش ئەوە دەزانێت و بۆ هەر حزبێکی سیاسی تریش وایە. بەپێچەوانەشەوە ئەگ سازش ناکات لەسەر مافو بڕژەوەندییە حزبیەکانی، بەڵکو داکۆکیش دەکات و بگرە بەزەمانێکی نیمچە هەرشە، جەخت لەسەر پاراستنی پێگە حزبیەکانی خۆی دەکاتەوە، بەڵگەش لەسەر ئەم قسەیە ئەو هەڵوێستەی یەکگرتوو بۆ ئەم نەکوباسی پێکهێنانی حکومەتی کوردستان، کەداوای سوی سوو ڕازدت دەکات و بەهەرجیشیان دانەنێت لەسەر هەردوو حزبی دەسەڵاتدارو ڕەنگە لەداهاتوشدا زیاتر دەربکەوێت، کەبەداخەوە دەبوو خزمەتکردنی کۆمەڵ و چین و تۆیژەکانی خەڵکی کوردستانی بەهەرجێی بێنشتر وێنا بکرایە.

کاتێکیش نوسەر دەڵێت بۆ یەکرێزی چوەتە نێو لیستی نیشتمانی کوردستانەوە، ئا لێرەوە بورکە هاوڵاتیانی کوردستان تێکیشتن یەکگرتوو زۆرێک لەوحزبانەی تری دەرەوەی هەردوو حزبی دەسەڵاتدار یاری بەبڕژەوەندی خەڵکی کوردستان دەکەن، چونکە یەکگرتوو هەموو حزبەکانی تریش زانی بوون بەوەی مۆدێلی دیموکراسی لەکۆڕەپانی سیاسی کوردستاندا لەشوێنی خۆیدا نیە لەواقیعیدا ڕاستە، چونکە لەهەموو دنیادا مۆدێلی دیموکراسی وانە ملمانێو پێشبڕکێو کارکردن بۆ ئاڵوگۆڕکردنی دەسەڵات. جێ دەبوو ئەگەر یەکگرتوو بەتەنها وەک کۆمەڵی ئیسلامی بەشداری هەڵبژاردنەکانی کوردستانی بکردایە و خۆی تاقیبکردایەتەوو موناقەسەیەکی شەریفانەی بکردایە، ئەگ ڕازی بێت بەچەند کورسیەک و خەونی هەموو ئەو مرۆڤانەی تر کەبەیانەوە کۆمەڵگەی کوردی ڕووەو مەدەنیەت و پەیوەندی و دۆستایەتییان هەیە بۆ یەکگرتوو، ئەگ هەموو خەڵک بکشێتە ئەوەی کەئەو ڕایە بگرێتە بەر، هەر کەسێک لەخەڵکی کوردستان پەیوەندی سیاسی، دۆستایەتی سیاسی، ئینتیمای بۆ یەکگرتوو نەبوو بێت، یاخود بە دەنگی بۆ نەدان، لەهیچ ئینتیمایزێکی ئەوان بەشدار نەبووەو سودەمند نەبووە، تەنانەت ئەو پارەو خواردنەش خێرەوەمەندان لەکەنداوەو لەدینێرن. ئەگەر یەکگرتووش نەیبێتو دۆستی یەکگرتوو نەبووبێت، ئەوا سودەمند نەبوون لێی. بۆیە یەکگرتووی ئیسلامیش وەک باقی حزبەکانی تر، خزمەتی خەڵکی خۆی بەجماوەوەو لایەنگری خۆی کردووە، نەک ئەوەی جماوەوەی کەنوسەر باسی دەکات. من کەماڵوڵتیەکی سادەم لەسالی ١٩٩٢ەوە تا ئێستا موستەفید نەبووم لەچوکترین خزمەت و سودی مادیو مەعنەوی یەکگرتووی ئیسلامی، هەرچەند موحتاج و هەژاریش بووبم، تەنها لەبەرئەوەی کەئینتیمای سیاسیم بۆ یەکگرتوو نەبووە، نەک من بەهەزاران خەڵکی کوردستانیش هەروا بووە، ئینر کامەیە دروشمی حزب ئامرازی خزمەتکردنی جماوەوە لای یەکگرتوو؟! لەئێستاشەوە ئامادەم ناونوینشانی تەواوی خۆم بدەم، هەرچەندە هیچ پێویستیشم نییە، بەڵگەی نوسەر بزانم ڕاست دەکات یەکگرتوو خزمەتی جماوەر دەکات، یاخود تەنانەت خزمەتی من و جماوەر بەبێ بەرامبەر و مەرج و ئینتیمایە قبول بکات؟! یان ئەمە موزایەدەیەکی وەهیچی تر. ئەگەر نموونەش بهێنینەوە لەوەی چیان کردووە، چونکە ئەگەر ئەم دەچێتە خانەی کەوا هەر هاوکێشانەی کە بۆ ئەو ساڵ جەنگو ئاژاڵی ئەم لەجیهاندا دەبێت لەپێناو ئارامی ئاشتی سەدەیەکدا، ئەمریکاش لەسەر ئەم بنەرەتە کەراستە بەهۆی ئەم جەنگەوە جیهان بۆ ئەم جەنگەدا بەحوکمی ئەوەی تەنها ئەمریکا هێز نییە، بەڵکو هاوپەیمانی دیکەی زۆرەو قازانجو دەستکەوتی بۆ هەمووان تێدایە نک تەنها بۆ ئەمریکا، تەنانەت ئەم جەنگە قازانجی هەمو ئەو نەتەوەو دەوڵەتانەشی تێدایە کەبشداری جەنگەک نین، چونکە ئەم بەپلەی یەکەم بۆ ئاشتی و بۆ زیاتر چەسپاندنی بەهاکانی ئازادی و دیموکراسییە لەجیهاندا، ئەمەش شتێکە لەبڕژەوەندی هەموو نەتەوەکانی جیهاندایە بەهەموو جیاوازیەکانیانەوە.

سەبارەت بەوەش کەئایا جیهان لەجاران ئارامتر دە یان نا لەدوای دەست پێکردنی جەنگی دژ بەتیرۆرەوە؟ وەلامی ئەم پرسیارە لەزەمەنا دەردەکەوێت، چونکە ئەم جەنگە دەچێتە خانەی ئەو جەنگە ئاژاڵیانەی کە بۆ ئەو ساڵ جەنگو ئارامی لەجیهاندا دەبێت لەپێناو ئارامی و ئاشتی سەدەیەکدا، ئەمریکاش لەسەر ئەم بنەرەتە کەراستە بەهۆی ئەم جەنگەوە جیهان بۆ ئەم جەنگە بەرەو پێش دەبات، بەڵام ئەمە لەپێناو ئارامی و ئاشتی ئەو جیهانەدا نییە کەئەو جیهانەی کەوا ئەمریکا و هاوپەیمانی دیکەی زۆرەو قازانجو دەستکەوتی بۆ هەمووان تێدایە نک تەنها بۆ ئەمریکا، بەڵکو دەبێتە ئارامی تەواوی جیهان و هەروەشی سەر شارستانیتی نوی جیهان کۆتایی پێدێنێت.■

تاچەندە ئەمریکا لەجەنگی دژ بەتیرۆردا سەرکەوتووە؟!

دڵشاد شەریف

جەنگێکی جیهانی و بەتەنها خۆشیان هێزی ناو جەنگ نین، بەڵکو چەندەها هاوپەیمانی ستراتیژی سەرکەیان لەئاسیاو ئەورووپاو خۆرهەڵاتی ناوەراستدا هەیە و هەموو ئەمانەش هێزی بەشدارن لەجەنگەکەدا لێرەدا پێویستە هەندێک پرسیار بکرێت ئایا جەنگی دژ بەتیرۆر تەنها جەنگێکی سەربازییە یان سیاسی و ئابوری و فیکری پارەوە دەبێت؟ ئایا جەنگی دژ بەتیرۆر تا چەند سەرکەوتوو بووەو تاچەند جیهان لەئارامتر؟ ئەم جەنگە لەچەند ساڵی ڕابردودا وەکو جەنگێکی سەربازی دەرکەوتووە، بەڵام ئەمە لایەنێکی جەنگەکەیە و زۆر گرنگیشی ئەوەیەتی پی بدرێت، چونکە ڕێکخراوە ئیسلامییە شمولیەکان بەپەلەن بۆ بەدەست هێنانی چەکی ئەتۆمی و وێرانکەر، ئەگەر لەماوەیەکی زۆرکەمدا هەموو سەرچاوەکانی بەهێز بوون و پشتەکەوتنیان لەروی سەربازیی بەدەست هێنانی چەکی قورسەوە لی وشک نکرێت، ئەوا ڕەنگە لەریگەی بۆ نمونە بەکارهێنانی چەکی ئەتۆمی و کیمیایی وە بەشێکی تری چەکی خۆرئاوا وێران بکەن کەزیەری شارستانیەتی نوێی جیهانە، ئەمە جگەلەوەی تاکو لەروی سەربازییەوە خودی ڕێکخراوە ئیرهابییەکان و دەوڵەتە هاوپەیمانەکانیان لاواز نەکرێن ئەوا ئاتوانرێت بەشە گرنگەکانی تری جەنگەکە لەروی سیاسی و ئابوری پارەوەدەبی فیکرییەوە تەواو بکرێت.

جەنگی جیهانی چوارەم جەنگێکە پێویستی بەزەمەن هەیە بۆ سەرکەوتن و بەدیهێنانی ئامانەکانی لەپێناوی جیهانێکی خۆشتر و ئارامتردا، بەڕەم گۆرانێکی گەورەوە، چونکە ئامانجی ئەم جەنگە کۆتایی هێنانە بەشەڕی نیسلامیزم و ئامانجەکانی بۆ ڕیزان کردنی شارستانیتی نوێی جیهان.

ئەوەتەی ئەمریکەکان جەنگی دژ بەتیرۆریان کردە ئەمریکا لەدوای یانزەی ئێلولەوە جەنگی دژ بەتیرۆری جیهانی ڕاگەیاند، ئەم ڕاگەیاندنەی ئەمریکا تەنها پەرچەکردارێ ووڕاوەکانی ١١ی ئەیلولی نیویۆرک و واشنتۆن نەبوو، چونکە لەدوای کۆتایی هاتنی مەترسی سوور سەرکەوتنی ئەمریکا لەجەنگی ساردداو، ئەمریکیەکان ڕاستەوخۆ مەترسی ئیسلامییان بەتایبەت دوای شۆڕشی ئیسلامی ئێران لە١٩٧٩دا ڕاپەڕەتەوەو هەروەشە بۆ سەر ئەمریکاوەسف کرد مێژووی پێکدادانی ئەمریکاو ئیسلامیەکانیش لەوکاتەوە دەست پێدەکات.

بەڵام لە١١ی ئەیلولدا پێکدادانی ئەم دوو هێزە گەیشتە لوتکەو هەروەشەی ئیسلامی وەکو هەروەشەیەکی جیهانی خۆی بەرجەستە کرد بۆ سەر خۆرئاوا بەکشتنی ئەمریکا بەتایبەتی ڕاگەیاندنی جەنگی دژ بەتیرۆر کەایرۆژگارە نوێیەکانی ئەمریکا بەجەنگی جیهانی چوارەم ناوی دەبەن جیهانی خستە

ئێستا ئەمریکاییەکان خاوەنی ستراتیژی نوێن بۆ سود وەرگرتن لەتوانای زانکۆکان و خەڵکی پسپۆری ئەمریکا بۆ ململانێی فیکری لەگەڵ ئایدۆلۆژیا و کلتوری ئسوڵی ئیسلامیدا

ئەمریکەکان لەدوای ڕووداوەکانی ١١ی ئەیلولەوە تاکو ئەمڕۆ بەردەوام ئەخشێو میکانیزمی نوی داببڕژێت بۆ ستراتیژی جەنگەک، هەربۆیە ئەمریکەکان لەم ڕووەو لەڕێگەی کۆمەڵێک دەزگای ستراتیژی تایبەتەوە بەتایبەت دەزگاو سەنتەرەکانی توێژینەوەی پارێزگارانی نوێی ئەمریکا بەردەوام تەرحی نوێ بۆ سەرکەوتنی ئەم جەنگە پێشنیار دەکەن بەتایبەت پارێزگارانی نوێی ئەمریکا زۆر گرنگی بەلایەنی ململانێی فیکری دەدەن دژ بە ئایدۆلۆژیاکانی توندەڕوی ئیسلامی بۆ سەرکەوتنی جەنگی جیهانی چوارەم، ماوەیەک لەمەوبەر (دۆگلاس فیس) کەبەکێک لە هەڵوێکانی ئەمریکا ململانێی فیکری بۆ عیراق تەرح کرد بۆ سەرکەوتن بەسەر تیرۆردا، هەربۆیە ئێستا ئەمریکاییەکان خاوەنی ستراتیژی نوێن بۆ سود وەرگرتن لەتوانای زانکۆکان و خەڵکی پسپۆری ئەمریکا بۆ ململانێی فیکری لەگەڵ ئایدۆلۆژیا و کلتوری ئسوڵی ئیسلامیدا لەمەش لەوەدا کەکار بۆ دەعمی ئەو گروپو کەسانە بکەن لەجیهانی ئیسلامیدا کەهەڵبەتە لایەنەوێت ڕیفۆرمی دینی بکەن و پەیوەندی بەهێزی کلتوری لەنێوان گەلی ئەمریکاو گەلانی موسوڵمانەدا دروست بکەن، ئەم بەشێی جەنگەک بۆ ئەوەیە کەجارێک تر گروپو ڕێکخراوی جیهادیی ئیسرهابیی لەناو نەتەوە موسوڵمانەکاندا دروست نەبن ئەمش دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی پشتگیرەکانی ئەو جەنگە لەنێو گەلانی جیهاندا، بۆ ئاشتی جیهان و کەمکردنەوەی ئەو ئەرکانەی کەئەمریکا قازانج دەکات و دەستکەوتەکانی تەنها بۆ ئەمریکا دەبن؟

ئەمریکا لەدوای ڕووداوەکانی ١١ی ئەیلولەوە تاکو ئەمڕۆ بەردەوام ئەخشێو میکانیزمی ستراتیژی نوێ داببڕژێت بۆ ستراتیژی جەنگەک، هەربۆیە ئەمریکەکان لەم ڕووەو لەڕێگەی کۆمەڵێک دەزگای ستراتیژی تایبەتەوە بەتایبەت دەزگاو سەنتەرەکانی توێژینەوەی پارێزگارانی نوێی ئەمریکا بەردەوام تەرحی نوێ بۆ سەرکەوتنی جەنگی جیهانی پشتبەستن بەو ئامانجانەی کەبریتین لەمندال، دەبێت لەنێوانیاندا ئەوە بڕاوە بکرێت کەئەو ئامانجانە کەبریتین لەمندال، ئەوە ئەندەش بەلامانەوە گرنگ نیە کەچۆن ئەو حزبەکانی تریش بخەینە ژێر پرسیارو لەبەردەم یاریکردن بەبڕوانەدەنەکانی خەڵکی کوردستاندا ڕایان وەستێنین، چونکە ئەگەر لەماوەیەکی زۆرکەمدا هەموو سەرچاوەکانی بەهێز بوون و پشتەکەوتنیان لەروی سەربازیی بەدەست هێنانی چەکی قورسەوە لی وشک نکرێت، ئەوا ڕەنگە لەریگەی بۆ نمونە بەکارهێنانی چەکی ئەتۆمی و کیمیاییەوە بەشێکی تری خۆرئاوا وێران بکەن کەزیەری شارستانیەتی نوێی جیهانە، ئەمە جگەلەوەی تاکو لەروی سەربازییەوە خودی ڕێکخراوە ئیرهابییەکان و دەوڵەتە هاوپەیمانەکانیان لاواز نەکرێن ئەوا ئاتوانرێت بەشە گرنگەکانی تری جەنگەکە لەروی سیاسی و ئابوری پارەوەدەبی فیکرییەوە تەواو بکرێت.

جەنگی جیهانی چوارەم جەنگێکە پێویستی بەزەمەن هەیە بۆ سەرکەوتن و بەدیهێنانی ئامانەکانی لەپێناوی جیهانێکی خۆشتر و ئارامتردا، بەڕەم گۆرانێکی گەورەوە، چونکە ئامانجی ئەم جەنگە کۆتایی هێنانە بەشەڕی نیسلامیزم و ئامانجەکانی بۆ ڕیزان کردنی شارستانیتی نوێی جیهان.

ئەوەتەی ئەمریکەکان جەنگی دژ بەتیرۆریان کردە ئەمریکا لەدوای یانزەی ئێلولەوە جەنگی دژ بەتیرۆری جیهانی ڕاگەیاند، ئەم ڕاگەیاندنەی ئەمریکا تەنها پەرچەکردارێ ووڕاوەکانی ١١ی ئەیلولی نیویۆرک و واشنتۆن نەبوو، چونکە لەدوای کۆتایی هاتنی مەترسی سوور سەرکەوتنی ئەمریکا لەجەنگی ساردداو، ئەمریکیەکان ڕاستەوخۆ مەترسی ئیسلامییان بەتایبەت دوای شۆڕشی ئیسلامی ئێران لە١٩٧٩دا ڕاپەڕەتەوەو هەروەشە بۆ سەر ئەمریکاوەسف کرد مێژووی پێکدادانی ئەمریکاو ئیسلامیەکانیش لەوکاتەوە دەست پێدەکات.

بەڵام لە١١ی ئەیلولدا پێکدادانی ئەم دوو هێزە گەیشتە لوتکەو هەروەشەی ئیسلامی وەکو هەروەشەیەکی جیهانی خۆی بەرجەستە کرد بۆ سەر خۆرئاوا بەکشتنی ئەمریکا بەتایبەتی ڕاگەیاندنی جەنگی دژ بەتیرۆر کەایرۆژگارە نوێیەکانی ئەمریکا بەجەنگی جیهانی چوارەم ناوی دەبەن جیهانی خستە

سەرکەوتوو بووە؟!

دڵشاد شەریف

جەنگێکی جیهانی و بەتەنها خۆشیان هێزی ناو جەنگ نین، بەڵکو چەندەها هاوپەیمانی ستراتیژی سەرکەیان لەئاسیاو ئەورووپاو خۆرهەڵاتی ناوەراستدا هەیە و هەموو ئەمانەش هێزی بەشدارن لەجەنگەکەدا لێرەدا پێویستە هەندێک پرسیار بکرێت ئایا جەنگی دژ بەتیرۆر تەنها جەنگێکی سەربازییە یان سیاسی و ئابوری و فیکری پارەوەدەبێت؟ ئایا جەنگی دژ بەتیرۆر تا چەند سەرکەوتوو بووەو تاچەند جیهان لەئارامتر؟ ئەم جەنگە لەچەند ساڵی ڕابردودا وەکو جەنگێکی سەربازی دەرکەوتووە، بەڵام ئەمە لایەنێکی جەنگەکەیە و زۆر گرنگیشی ئەوەیەتی پی بدرێت، چونکە ڕێکخراوە ئیسلامییە شمولیەکان بەپەلەن بۆ بەدەست هێنانی چەکی ئەتۆمی و وێرانکەر، ئەگەر لەماوەیەکی زۆرکەمدا هەموو سەرچاوەکانی بەهێز بوون و پشتەکەوتنیان لەروی سەربازیی بەدەست هێنانی چەکی قورسەوە لی وشک نکرێت، ئەوا ڕەنگە لەریگەی بۆ نمونە بەکارهێنانی چەکی ئەتۆمی و کیمیاییەوە بەشێکی تری خۆرئاوا وێران بکەن کەزیەری شارستانیەتی نوێی جیهانە، ئەمە جگەلەوەی تاکو لەروی سەربازییەوە خودی ڕێکخراوە ئیرهابییەکان و دەوڵەتە هاوپەیمانەکانیان لاواز نەکرێن ئەوا ئاتوانرێت بەشە گرنگەکانی تری جەنگەکە لەروی سیاسی و ئابوری پارەوەدەبی فیکرییەوە تەواو بکرێت.

جەنگی جیهانی چوارەم جەنگێکە پێویستی بەزەمەن هەیە بۆ سەرکەوتن و بەدیهێنانی ئامانەکانی لەپێناوی جیهانێکی خۆشتر و ئارامتردا، بەڕەم گۆرانێکی گەورەوە، چونکە ئامانجی ئەم جەنگە کۆتایی هێنانە بەشەڕی نیسلامیزم و ئامانجەکانی بۆ ڕیزان کردنی شارستانیتی نوێی جیهان.

ئەوەتەی ئەمریکەکان جەنگی دژ بەتیرۆریان کردە ئەمریکا لەدوای یانزەی ئێلولەوە جەنگی دژ بەتیرۆری جیهانی ڕاگەیاند، ئەم ڕاگەیاندنەی ئەمریکا تەنها پەرچەکردارێ ووڕاوەکانی ١١ی ئەیلولی نیویۆرک و واشنتۆن نەبوو، چونکە لەدوای کۆتایی هاتنی مەترسی سوور سەرکەوتنی ئەمریکا لەجەنگی ساردداو، ئەمریکیەکان ڕاستەوخۆ مەترسی ئیسلامییان بەتایبەت دوای شۆڕشی ئیسلامی ئێران لە١٩٧٩دا ڕاپەڕەتەوەو هەروەشە بۆ سەر ئەمریکاوەسف کرد مێژووی پێکدادانی ئەمریکاو ئیسلامیەکانیش لەوکاتەوە د

لە باکوورەوە

عەبدولا گول: چاوەڕێین ئەمریکا لەدژی pkk هەنگاو بنێ

Milliyet.com.tr

لەهەفتەی رابردودا جێگری وەزیری دەرەوەی ئەمریکاو لیۆپرسراوی پەیوەندیە جەماوەریەکانی وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا "کاردن هاگس" دوای میسرو سعودی سەردانی ئەنقەرەی کرد. لەو سەردانەدا کاردن هاگس چاوی بەعەبدولا گولی وەزیری دەرەوە کەوت.

لەلێدوانێکی چاپەمەنیدا گوڵ گوتی " لەدانیشتنەکەماندا پرسی pkk مان تاوتوێکردەوو بۆمان ڕونکردنەوە کە تورکیا دژستی سترانێژی ئەمریکایەو دەشزانین ئەمریکا تاقە وڵاتێکە پرسی تیرۆری pkkای پرۆتێست کردوو.. بەڵام چاوەڕێین ئەمریکا سەبارەت بەبونی سەربازی dpkباکوری ئێراقدا هەنگاوی کردەیی هەڵبگرێت.■

پلاتفۆرمی کوردانی ئەورووپاو هەڵمەتی ئیمزا

rizgari online

لە٤ی مانگی ئاداری ئەمساڵا ٨٣ڕووناکبیری کوردی سەر بەپلاتفۆرمی کوردانی ئەورووپا - پلاتفۆرم کەمەبەستی "کوردم، لایەنمو داواکارم "یان دەسپێکرد. ئەم کەمپەینە لە٢٠٠٤ی مانگی ئەیلولدا لەداریەکەر کۆتایییهات. پلاتفۆرم ٥٠هەزار ئیمزای پێشکەشی پەرلەمانی تورکیاو نوسینگەی یەکێتی ئەورووپای تورکیاو داموددەزگاکانی دیکەو باڵوێزخانەی وڵاتان کرد. بەڵام جارێکیتر سیاسەتی نەژاد پەرستانەی تورکیا خۆی نیشاندایەوو لەمەڕ ئەوەی بەلگەنامەی کوردی ئەم کەمپەینەیان قبەڵنەکرد.■

بیشکچی خەڵاتی فیستیڤاڵی دهۆکی وەرگرت

Hasyame Newroz

فیستیڤاڵی ڕۆشنبیری کوردی کە لەلایەن یەکێتی نوسەرانی کوردـ دهۆکەوە ڕێکخرا بو، ڕۆژانی ٢٧/٢٣/٢٤ی ئەم مانگە بەڕێوە چو. لەوفیستیڤاڵەداکە ڕوناکبیرو کۆمەڵناسی تورک سمایل بیشکچی بانگ کرا بو، خۆی ئەبتوانیبو بەشداربیکات، بەڵام نامەیەکی بۆ فیستیڤاڵەکە ناردبو. فیستیڤاڵیش یەکەم پلانەکەتی (خەڵات) فیستیڤاڵی بەخشیە بیشکچی. (حەسەن کایا) سەرۆکی ئەنستیتۆی

کوردی ئەستەمبوڵ ڕۆژی٢٩/٩/٢٠٠٥لەئەنقەرە پلانەکەتەکەی پێشکەشی بیشکچی کرد. بیشکچی خەڵاتەکەی وەرگرت و بەفرەمێنەکەو ماچی کرد. شیاوە بوتری بیشکچی لەمەر ڕۆژی کورد تائێستا خەڵاتی هیچ دەزگایەکی جیهانی قبوڵنەکردووەو ئەمە یەکەم خەڵاتە وەریدەگرێ، چونکە هی کوردانە.■

١٢ ئەیلولچیە تازەکان

جەنگیز چاندار و/ئازاد ڕەئوف

Hürriyetim internetim

نیو چارەک سەدە بەسەر دوازدەی ئەیلولدا دەڕازیو. تورکیا چەندی گۆرانیشی بەسەر هاتبێ، خاوەن دەستوورێکە کە لەسایەی کودەتای ١٢ی ئەیلولدا نوسراوە. لەسەری هەمو ژانەکانی تورکیاوە "دەستوری کۆدەتای ١٢ی ئەیلول" هەیە،ئو وڵاتەی خاوەنی "دەستوری کودەتایە" چەندی سیاسەتی "یەک بان ودو هەوا" شی تێدا وەدۆزێن، لەچوارچێوەی کارەکەتەری "کۆمەڵی نەتەوەیی دیموکراتیانەی یەکێتی ئەورووپا لەمەر" ئەندامێتی یەکجارەکی" ماندا چەندی گرفتمان بۆ بێتە پێشەوە دیسان دیارەدەیەکی سروشتیە "سەرەڕای ئەوەی ٢٥ ساڵ بەسەر کۆدەتای ١٢ئەیلولدا تێدەپەڕێ، گفتوگۆی ئەوەی ئایا لەتورکیا ئەگەری ڕووانی کودەتا هەیە یاخود نا، بەندێکی سەیرە! لەنوسراوی دوێنی ئەندامێتی تورکیا لەیەکێتی ئەورووپا هاتە پێشەوە. تورکیا بۆ ئەم ڕۆژە هەندێک ئامادەکاری کردووو هەوڵدەدات داواکاریی ڕەخنەو پێشنیارەکانی ئەورووپا جێبەجێی بکات. مانگی ئەیلول یەکەمجار ئەردۆغان بەسەردانی دیاریەکەر وبستی لەمەڕ چارەسەر کردنی پرسی کورد مانۆرێک بنوێنێ.. دواجار لەرێگەی ڕوناکبیرانی تورکەوو کۆنفرانسی جینۆسایدی ئەرمنیان لەزانکۆی "بۆغازچی"ەڕێوە بەرد. بەڵام پەرچەکداری پەرلەمانی ئەورووپای ئەمدواییە تورکەکانی تورە کردووە. پەرلەمانی ئەورووپا قبوڵکردنی پرسی جینۆسایدی ئەرمەنی کردۆتە پێشمەرجی ئەندامێتی تورکیا. تەبیب ئەردۆغان بەرپەرچی ئەم هەڵوێستەی ئەورووپەکانی دایەوەو بەزمانێکی توند گوتی "بەهیچ کلۆج ئەو مەرجە قبوڵناکەین".

سەرەڕای ئەمە تورکەکان هێشتا خۆشبینن. بەڵام فرانکسیۆنی کروپی "کریستان دیموکراتەکان" نارازین. ئەم کروپەو هەڵویستی دژە تورکیان هەیەو ماوەیەک لەمەوپێش مۆڵەتی ئیمزا کردنی پرۆتۆکۆلی پاشکۆیان لە لایەن تورکیاوە دوا خست. سەرۆکی کروپی کریستیان دیموکراتەکان گوتی: بەر لەوەی ئەم پاشکۆ -پرۆتۆکۆلە ئیمزا بکەین، دەبێ پەرلەمانی تورکیا پەسەندی بکات". هەروەها حکومەتی سوویسرا بەرامبەر بەئەندامەبونی تورکیا، هەتا ئێستا هەڵوێستی دژەیی نواندوە. بێشک پرسی ئەندامێتی تورکیا هەندێک چۆتە پێشەوە، بەڵام هێشتا کەلێک کۆسپو ئاستەنگ ماون کە تورکیا بیانبڕێت. چاودێرانی سیاسی پێیانوایە کە تورکیا مەرج و ستاندارەکانی یەکێتی ئەورووپای جیبەجێ نەکردوە، بۆیە ئەمە خێرا دەبێتە تەگەرەی ڕێگەیان.

شارەزایانی کاری باری تورکیا لەو بڕوایەدان کۆبوونەوەی سێیی ئۆکتۆبەر هەر چەند هەندێک پرس پەکلایی نەکاتەوە بەڵام ئەندامێتی تورکیا بۆ ماوەیەکیتریش هەڵدەواسێ. ■

پەنجەرەی کراوە

سەبارەت بەم لاپەڕەیە

ئەوە سێ مانگە لاپەرەی کوردستان سەرانسەر- بەشی باکور چاپەدەکرێت. سەرەڕای ئەوەی کەلێک هەوڵدراوە لاپەڕەکە زانیارییەکان بەمتمانەوە لەمیدیاکانەوە وەگوازێت، هەوڵماندا ڕای ڕوناکبیران و ڕۆژنامەنوسانی تورکیش سەبارەت بەپرسی کورد وەرگیرینەوە. دیارە لە وەرگیرانەکەدا تەنها ڕای پۆزەتیڤی ڕۆژنامەنوسانمان نەبەست نەبو، بەڵکو زۆربەی جار هەوڵماندا ڕای نیگەتیڤ بەتایبەت ڕاکەی ڕۆژنامەنوسە شۆڤینی و نەژاد پەرەستەکانیش بکوژێینەوە بۆ ڕای گشتی کورد. بەڵام لەم لاپەڕەیەدا لەبەر ئەوەی کەلێک تەکنیزمان کردە سەر "وەرگێران"، ڕوبەڕوی کەمەبەری وتاری نوسەرانی خۆمان بوینەوە. ئیتر ڕای لیقات لاپەڕەکە بویە لاپەڕەیەکی وەرگێڕانی ڕوت لەوتاری خۆمانە دامالراو. ئەمە کەلەبەرێکی بۆ ئەم بەشە دروستکردوە، بۆیە بۆتە ڕەخنەی سەرەکی لەسەر ئەم لاپەڕەیە.

هەروەها لەم ماوەیەدا بەرەوڕوی دو جۆرە ڕەخنەی دو ئاراستەی جیاواز بوینەوە. لەمەپەری ڕاستەوە هەندێک دۆست گوتیان بابەتەکان بەزۆری ئاوێنەی ڕەنگدانەوە جمووجوڵەکانی pkkن. باکور هەر تەنها pkkنیەو بزوتنەوەیەکی فراوان لەوێنەیو ئابی لیبی خاڵۆ بن. چی سەر دەهێنین و سەردەبەین ڕەگی ڕاستی تێدا هەیە، بەس حاشای لێناکرێ "pkk" بۆتە تەوەری سەرەکی کەمەیدای تورکدار پرسەکەش زۆرتر لەسەر ئەم گرێزەنەبە دەسوڕێتەوە. لەمەپەری چەپیشەوە هەندێک دۆست گلەییان دەکرد کە "ئێوە تەنها شتە خراپەکانی لەدژی pkkی ئەمدیای تورک وەردەگێرنەوە، بۆچی شتێی باش وەر ناگێرنەوە"! ئیارە ئەمەش بیروڕایەکو ڕاستی وهەڵەی خۆشی هەیە. بەڵام ئەم دو ئاراستە ڕەخنەیە هێزو توانامان پێدەبەخشێ، چونکە نیشانەی بایەخدانی دۆستانی خوێنەرەو ئێمەش هەڵمەدەین لەمەودوا "شایستە"ی ئەم بایخ پێدانە بین.■

مامەند ڕۆژە

نوێترین ڕاپرسی ڕێکخراوی CDO گەشەپێدانی مەدەنیەت لەسەربەشداری هاوڵاتیانی کوردستان لەڕیفراندۆمی دەستوری نوێی عێراق

لە چوارچێوەی ئەو پرۆژە دوایەکانەی کە ڕیکخراوی CDO لەسەر ڕەشنوسی دەستوری نوێی عێراق ئەنجامی دەدات بەمەبەستی وەرگرتنی ڕای جەماوەر لە ڕیگەی چوونە ناو خەڵک و چاوپێکەوتنی ڕاستەوخۆوە، ڕیکخراوی گەشەپێدانی مەدەنیەتCDO بۆوەرگرتنی ڕای هاوڵاتیانی کوردستان لەسەربەشداری کردنیان لە ڕیفراندۆمی دەستوری نوێی عێراق لە٢٤ ئاوچەی جوگرافی جیاوازی کوردستان واتا هەر لەزاخۆوە تا کەلارو بەکەرکوک ودەوروبەرپشیەوە ڕاپرسییەکی لە شێوەی فۆرم و پرسیاری (بەڵێ) و (نەخێر) ئەنجام داوە کە تێیدا (٩٣٠) بووە:

ئەم پرۆژەیە هەوڵێکی نوێیە بۆ گەیاندنی ڕای شەقام بەدەسەڵاتی هەرێمی کوردستان و لە هەمان کاتیشدا دەست نیشان کردنی خاڵە بەهێز و لاوازەکانی لایەنە جیاوازەکانی ڕەشنووسی دەستوری عێراقە، دەکرێت ئەنجامی ئەم ڕاپرسییە بەهەند وەربگیرێت و کاری لەسەر بکرێت، بەتایبەت لایەنی پۆزەتیڤی ئامادەیی خەڵک بۆ دەنگدان بە (بەڵێ) بۆ ڕەشنووسی دەستور.

میلینیزمی نەنجامدانی ئەم ڕاپرسییە لەگەڵ دابەش کردنی ژمارەی فۆرمەکان بەسەر ناوچە جوگرافیەکاندا بەم شێوەیەی لای خوارەوە بووە:

#	ناوچە	ژمارەی فۆرم
١	ناو شاری سلێمانی	٥٠
٢	پێنجوێن	٢٧
٣	دەربەندیخان	٢٣
٤	چەمچەماڵ و شۆرش	٢٥
٥	هەڵەبجەی شەهید	٢٠
٦	سید صادق	٢٠
٧	کەلار	٢٥
٨	ناو شاری هەولێر	٥٠
٩	مصیف صلاح الدین	١٠
١٠	بیرزەن	١٠
١١	کەسنەزان	١٠
١٢	قوشتەپە	٢٠
١٣	سۆران	٣٠
١٤	ڕەواندوز	٢٠
١٥	عەرەبەت	٢٠
١٦	شەقلاوە	٢٠
١٧	ناو شاری دهۆک	١٠٠
١٨	ئامێدی	٢٠
١٩	زاخۆ	٢٠
٢٠	سمێل	٢٠
٢١	ئاکرێ	٢٠
٢٢	ناو شاری کەرکوک	١٠٠
٢٣	دەقوق	٣٠
٢٤	پەرەت	٢٠
	کۆی گشتی	٩٢٠

هاوڵاتی کوردستان بە ڕێژەی ٤٠ ٪ ژن و ٦٠ ٪ پیاو لە نەخێوندەوارەوە تا مامۆستای زانکۆ لەنێوان ٢٥ ٩/ بۆ ٢٠٠٥/٩/٣٠ بەشداری تیدا کردووە.

سەرجەمی ئەم پرۆژەیە لەسەر بوودجەی ڕیکخراوی CDO بە توانای کارمەندەکانی ئەنجام دراوە کە ژمارەیان (٥٠) کارمەندە.■

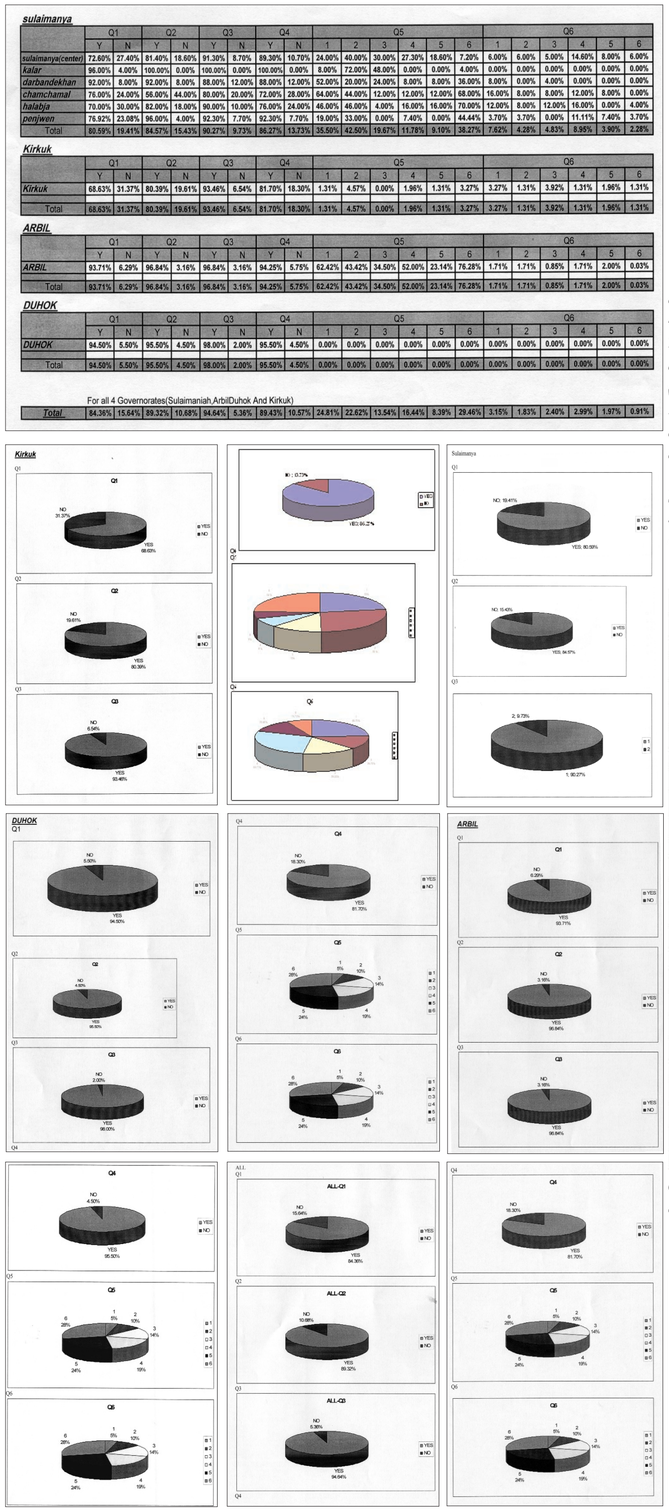

For all 4 Governorates(Sulaimaniah,ArbilDuhok And Kirkuk)

	Q1 Y	Q1 N	Q2 Y	Q2 N	Q3 Y	Q3 N	Q4 Y	Q4 N	Q5 1	Q5 2	Q5 3	Q5 4	Q5 5	Q5 6	Q6 1	Q6 2	Q6 3	Q6 4	Q6 5	Q6 6
Total	84.36%	15.64%	89.32%	10.68%	94.64%	5.36%	89.43%	10.57%	24.81%	22.62%	13.54%	16.44%	8.39%	29.46%	3.15%	1.83%	2.40%	2.99%	1.97%	0.91%

چاودێر

ڕاپۆرتی هەفتە..

سێی ئۆکتۆبەر ... ئەورووپاو تورکیا

چاودێر

وا سێیی ئۆکتۆبەر وادەی بەکلایبکردنەوەی ئەندامێتی تورکیا لەیەکێتی ئەورووپا هاتە پێشەوە. تورکیا بۆ ئەم ڕۆژە هەندێک ئامادەکاری کردووو هەوڵدەدات داواکاریی ڕەخنەو پێشنیارەکانی ئەورووپا جێبەجێ بکات. مانگی ئەیلول یەکەمجار ئەردۆغان بەسەردانی دیاریەکەر وبستی لەمەڕ چارەسەر کردنی پرسی کورد مانۆرێک بنوێنێ.. دواجار لەرێگەی ڕوناکبیرانی تورکەوو کۆنفرانسی جینۆسایدی ئەرمنیان لەزانکۆی "بۆغازچی"ەڕێوە بەرد. بەڵام پەرچەکداری پەرلەمانی ئەورووپای ئەمدوایە تورکەکانی تورە کردووە. پەرلەمانی ئەورووپا قبوڵکردنی پرسی جینۆسایدی ئەرمەنی کردۆتە پێشمەرجی ئەندامێتی تورکیا. تەبیب ئەردۆغان بەرپەرچی ئەم هەڵوێستەی ئەورووپەکانی دایەوەو بەزمانێکی توند گوتی "بەهیچ کلۆج ئەو مەرجە قبوڵناکەین".

سەرەڕای ئەمە تورکەکان هێشتا خۆشبینن. بەڵام فراکسیۆنی کروپی "کریستان دیموکراتەکان" نارازین. ئەم کروپەو هەڵوێستی دژە تورکیان هەیەو ماوەیەک لەمەوپێش مۆڵەتی ئیمزا کردنی پرۆتۆکۆلی پاشکۆیان لە لایەن تورکیاوە دوا خست. سەرۆکی کروپی کریستیان دیموکراتەکان گوتی: بەر لەوەی ئەم پاشکۆ -پرۆتۆکۆلە ئیمزا بکەین، دەبێ پەرلەمانی تورکیا پەسەندی بکات". هەروەها حکومەتی سوویسرا بەرامبەر بەئەندامەبونی تورکیا، هەتا ئێستا هەڵوێستی دژەیی نواندوە. بێشک پرسی ئەندامێتی تورکیا هەندێک چۆتە پێشەوە، بەڵام هێشتا کەلێک کۆسپو ئاستەنگ ماون کە تورکیا بیانبڕێت. چاودێرانی سیاسی پێیانوایە کە تورکیا مەرج و ستانداردەکانی یەکێتی ئەورووپای جیبەجێ نەکردوە، بۆیە ئەمە خێرا دەبێتە تەگەرەی ڕێگەیان.

شارەزایانی کاری باری تورکیا لەو بڕوایەدان کۆبوونەوەی سێیی ئۆکتۆبەر هەر چەند هەندێک پرس پەکلایی نەکاتەوە بەڵام ئەندامێتی تورکیا بۆ ماوەیەکیتریش هەڵدەواسێ. ■

بادرۆ نەکەین، ئێمە دیموکرات نین...

محەمەد عەلی بیراند و/زریان ڕۆژهەڵاتی

Hürriyetim internetim

لەهەر ڕووداوێکدا ئەگەر کەمێش بێت دووڕویی کۆمەڵایەتی ڕاستەقینەمان بەردەکەوێتە مەیدانەوە. هەرچی باڵێنۆی هەر چۆنێک باسی خۆمان بکەین و خۆمان نیشانبدەین، دیسان خەڵکی بەشێوەیەکیتر و بەپێچەوانەوە لێمان تێدەگەن.

هەر چەندەکە تەوقینی ٦/١٠/٢٠٠٥ اتەوقیتی دەسپێکردنی دانوستانەکانی تورکیا لەگەڵ یەکێتی ئەورووپادا) نزیکتر دەبێتە، وەڕوشەکە ئالۆزتر دەخاتێتە دەبێت. پێوانەی تاقیکردنەوەی تورکیا، ڕووی ڕاستەقینە ویست و بڕوای ڕاستەقینەی کۆمەڵگاکەمان بەئاشکرایی دەردەکەوێتە مەیدانەوە.

جاران زۆر پەسنی خۆمان دەدا، مەگەر وانیە؟ ئەنێو جیهانی ئیسلامەتیدا تەنیا وڵات بوویین کە بە یاسای دیموکراتیەوە بڕێوە دەبراین...

ئەوەمان بە دەنیا نیشان دەدا کە دەکرێ ئیسلام و دیموکراسی لەیەک جێگادا پێکەوەبن.

بەڵام ئێستا وەها دەردەکەوێت کە هەموو ئەمانە تەنیا خۆفش کردنەوە بوون!

بـ-چ چەقـ-چەقێک کـونفرانسێک لەسەر ئەرمەنیەکان بەڕێوەبرا، ئۆقرەمان لێبڕابوو، بەڵام سەیری ڕووداوەکان بکەن...

باس لەکام دیموکراسی دەکەن؟

ئایا نووسینەکانی ئەم دواییانەی ئەو نوسەرانەتان خوێندۆتەوە کە خۆیان وەکوو "باشترین نوسەرانی وانەی دیموکراسی لەقەڵەمدەدەن؟"

هەرچی دەچی نموونەی جۆراوجۆری وەکوو سکاڵای هەندێک لەدەوڵەتی لەدژی تۆرمان پاموک، وکونفرانسی ئەرمەنی زیاتر دەبن.

بەریزان ئێوە لەکوێن؟

وتە بێژە پڕ لەشان و شکۆکانی ئۆپۆزیسیۆنو سیاسەتمەدارانی حکومەت لەبەر ئامانجە پێڕۆلیسیتەکانی خۆیان، لەپەکەم هەنگاودا لەرێگای ئەمدوایە کە ئەم ڕووداوە دەستاوەتەوە. هەروەها لەلایەکیتریش هەندێک باڵی ناو دەوڵەتن کە لەسەر ئەم ناتەباییە لەسەر حسابی ئەتوە گەری ڕانت دەخۆن.

وانە وەبەشەی ڕزیمەکە پێیەلێین "دەوڵەتی قوڵ" کە لەژێر پەردەیەکی ئەغسونواید! خۆی شاردۆتەوەو بە" ناوەندی بریار" لەڵێن. ئەمانە هەرسێ لایان توانای "قۆرغکردن"یان هەیە.

PKKکە لەسەر پۆتانسیەلی ئەتەوەگەری نیشتمانپەروەری کورد باڵی ناو دەوڵەتن کە لەسەر ئەم ناتەباییە لەسەر حسابی ئەتەوە گەری ڕانت دەخۆن.

وانە وەبەشەی ڕزیمەکە پێیەلێین "دەوڵەتی قوڵ" کە لەژێر پەردەیەکی ئەغسونواید! خۆی شاردۆتەوەو بە" ناوەندی بریار" لەڵێن. ئەمانە هەرسێ لایان توانای "قۆرغکردن"یان هەیە.

PKKکە لەسەر پۆتانسیەلی ئەتەوەگەری نیشتمانپەروەری کورد باڵی ناو دەوڵەتن کە لەسەر ئەم ١٢ی ئەیلول سەریهەڵدا. "دەوڵەتی قوڵیش" کە باڵی ئیتحادچیەکەی ڕەگی دا کوتاوەو کۆنسوڵیدە بوو یەکێک لەقوڵکەانی ئەختەپۆسی بەناوبانگە ئەمانە بەهاوبەشی بوونەتە کۆسپ لەبەردەم پرۆسەی دیموکراسی تورکیاو بەواتایەکی کشتیگرتر ئاستەنگی پیش "وەرگۆڕان"ن. تەنانەت لەقۆناغی شەڕە قورسەکانی pkkواتە لە١٩٩٩ ـ ١٩٨٤یشدا کە تورکیا گەورابوە خوێنەوە، کێشمەکێشێکی ئاوا لەنێوان کورد ـ تورکدا نەهاتبوو ئاراوە. لەڕۆژئاوای فوراتدا لەهەر تاکێکت بپرسایە قەد وشەی "کورد" بڕەوی نەبو تەنها ناوی "تیرۆریستەکان" یان جودا بەپێچەوانەوە لەباشوری ڕۆژهەڵاتیش (کوردستان) تەنها دەستوڕاژەی حکومەت، دەوڵەت و عەسکەرتان دیکەش هەن. بۆ نموونە "کێ ئەنجامی دەدات بابیدات" هەبوونی خۆتان نیشانبدەن، ئەوە بەسە لابەوبتان وردەمان بەرزتر بێتەوەو تێکۆشانی دیموکراسی باشتر بەڕێوە بەرین.

نەکاڵەر استیدا دیموکراسیخوازان کەمینە بن؟! ئایا بەراستی دەورووبەرمان هەموی ئەوەکەسانەن کە دەیانەوێ بەهێزی خۆیانەوە مرۆڤەکان بێدەنگ بکەن؟ ئەگەر لەڕاستیدا وەها بێت پێویستە زیاتر خۆمان نزیکی یەکێتی ئەورووپا بکەینەوە.

ئەو شتەی کە دەردەکەوێت ئەوەیە کە تەنیا ڕێگای ڕزگاری تورکیا هەمان یەکێتی ئەورووپایە. پرسیاری بەسەجۆرە "ئەوراوەستە!" ئێمە بەم وەزعەی خۆمانەوە بەتوانین بچینە ناو کام یەکێتی ئەورووپا؟ لەخۆتان دەپرسم کە ئەم وەزعەی ئێستامانەوە بەکوێزەی بە ساڵ بەر لەئێستا گۆڕانکاری زۆرمان بەسەردا هاتووە. دەساڵ دواتریش زۆر باشتر دەبین. هەموو ئەم بێ ئۆقرەییەی من تەنیالەبەر ئەوەیە کە دەموێ تورکیای نێو خەیاڵی خۆم لەژیانی ڕاستەقینەدا ببینم.

تا بەر لەوەی گیان دەربچێت، دیسان هەر هیوا هەیە(!)

کونفرانسی ئەرمەنی بەڕێوەبرا، ئایا شتێکی خراپ ڕوویدا؟ ئەم پرسیارە لەخۆتم دەکەمو ڕادەوستەو چاوەڕی دەبم.

چی بوو؟

کـونفـرانسـی ئەرمەنی کۆبوەوەو. بۆ چوونی جۆراوجۆر لەرکەوتە مەیدانەوە. هەندێک کەس کوتیان ئەوم ڕووداوە "پاکتاوی ئەژادی" نەبووە. ئەوانیتریش ڕووداوەکەیان بەشێوەی کوشتاری دوو لایەنلێکدایەوە. باشە چی بوو؟

هیچ شتێک ڕووی نەدا.

وەدەی کۆمەڵگا دانەبزێی کەنجەکانیشمان وەها هەستیان نەکرد کە ئێمە ئەرمەنیەکانمان سەر ئەوەی سێ مانگە لاپەرەی کوردستان سەرانسەر- بەشی باکور چاپەدەکرێت. سەرەڕای ئەوەی کەلێک هەوڵدراوە لاپەرەکە زانیارییەکان بەمتمانەوە لەمیدیاکانەوە وەگوازێت، هەوڵماندا ڕای ڕوناکبیران و ڕۆژنامەنوسانی تورکیش سەبارەت بەپرسی کورد وەرگیرینەوە. دیارە لەوەرگیرانەکەدا تەنها ڕای پۆزەتیڤی ڕۆژنامەنوسانمان نەبەست نەبو، بەڵکو زۆربەی جار هەوڵماندا ڕای نیگەتیڤ بەتایبەت ڕاکەی ڕۆژنامەنوسە شۆڤینی و نەژاد پەرەستەکانیش بکوژێینەوە بۆ ڕای گشتی کورد. بەڵام لەم لاپەرەیەدا لەبەر ئەوەی کەلێک تەکنیزمان کردە سەر "وەرگێران"، ڕوبەڕوی کەمەبەری وتاری نوسەرانی خۆمان بوینەوە. ئیتر ڕای لیقات لاپەرەکە بویە لاپەرەیەکی وەرگێڕانی ڕوت لەوتاری خۆمانە دامالراو. ئەمە کەلەبەرێکی بۆ ئەم بەشە دروستکردوە، بۆیە بۆتە ڕەخنەی سەرەکی لەسەر ئەم لاپەرەیە.

هەروەها لەم ماوەیەدا بەرەوڕوی دو جۆرە ڕەخنەی دو ئاراستەی جیاواز بوینەوە. لەمەپەری ڕاستەوە هەندێک دۆست گوتیان بابەتەکان بەزۆری ئاوێنەی ڕەنگدانەوە جمووجوڵەکانی pkkن. باکور هەر تەنها pkkنیەو بزوتنەوەیەکی فراوان لەوێنەیو ئابی لیبی خاڵۆ بن. چی سەر دەهێنین و سەردەبەین ڕەگی ڕاستی تێدا هەیە، بەس حاشای لێناکرێ "pkk" بۆتە تەوەری سەرەکی کەمەیدای تورکدار پرسەکەش زۆرتر لەسەر ئەم گرێزەنەبە دەسوڕێتەوە. لەمەپەری چەپیشەوە هەندێک دۆست گلەییان دەکرد کە "ئێوە تەنها شتە خراپەکانی لەدژی pkkی ئەمدیای تورک وەردەگێرنەوە، بۆچی شتێی باش وەر ناگێرنەوە"! ئیارە ئەمەش بیروڕایەکو ڕاستی وهەڵەی خۆشی هەیە. بەڵام ئەم دو ئاراستە ڕەخنەیە هێزو توانامان پێدەبەخشێ، چونکە نیشانەی بایەخدانی دۆستانی خوێنەرەو ئێمەش هەڵمەدەین لەمەودوا "شایستە"ی ئەم بایخ پێدانە بین.■

مامەند ڕۆژە

بڕیوەو دونیاکوتایی پێهات؟

ئایا ڕای گشتی پێداگری کردووە لەسەر پەسەند کرانی پاکتاوی نەژادی لەلایەن تورکیاوە؟

کەس باسی ناکات.

بەجۆرە وەزعی ئێمە باشتر دەبێت وکونفرانسەکە کەلکێ زیادی بۆ ئێمە هەبوو.

بڕیاری دووداوەوەرکە بەپێی پێوانە نایدلۆژیکانی خۆیان دەربانخستبوو، ڕای گشتی تورکیای وشیار کردەوە. ئەوەیان بۆ دەرکەوت کە پێویستە چی بکەن. ئەوەمان بەبیرهاتەوە کە دەربڕینی بۆ چونی جیاواز پێویستیەتکی دیموکراسیە. هەروەها ئەوەش دەرکەوت کەچۆن ئەوشتانەمان فەراموش کردوە کە لەکتێبەکاندا خوێندووەتەوە بۆ بەکتریمان باس کردووە.

گوتوێنە هەر شەریک خێریکی تێدایە.

ئەم شەڕە زۆر شتی پێ فیر کردین..

با سەیر کەین بزانین کەی لەبیرمان نەچێتەوە؟■

پەنجەرەی کراوە

سەبارەت بەم لاپەڕەیە

ئەوە سێ مانگە لاپەرەی کوردستان سەرانسەر- بەشی باکور چاپەدەکرێت. سەرەڕای ئەوەی کەلێک هەوڵدراوە لاپەرەکە زانیارییەکان بەمتمانەوە لەمیدیاکانەوە وەگوازێت، هەوڵماندا ڕای ڕوناکبیران و ڕۆژنامەنوسانی تورکیش سەبارەت بەپرسی کورد وەرگیرینەوە. دیارە لەوەرگیرانەکەدا تەنها ڕای پۆزەتیڤی ڕۆژنامەنوسانمان نەبەست نەبو، بەڵکو زۆربەی جار هەوڵماندا ڕای نیگەتیڤ بەتایبەت ڕاکەی ڕۆژنامەنوسە شۆڤینی و نەژاد پەرەستەکانیش بکوژێینەوە بۆ ڕای گشتی کورد. بەڵام لەم لاپەڕەیەدا لەبەر ئەوەی کەلێک تەکنیزمان کردە سەر "وەرگێران"، ڕوبەڕوی کەمەبەری وتاری نوسەرانی خۆمان بوینەوە. ئیتر ڕای لیقات لاپەرەکە بویە لاپەرەیەکی وەرگێڕانی ڕوت لەوتاری خۆمانە دامالراو. ئەمە کەلەبەرێکی بۆ ئەم بەشە دروستکردوە، بۆیە بۆتە ڕەخنەی سەرەکی لەسەر ئەم لاپەرەیە.

هەروەها لەم ماوەیەدا بەرەوڕوی دو جۆرە ڕەخنەی دو ئاراستەی جیاواز بوینەوە. لەمەپەری ڕاستەوە هەندێک دۆست گوتیان بابەتەکان بەزۆری ئاوێنەی ڕەنگدانەوە جمووجوڵەکانی pkkن. باکور هەر تەنها pkkنیەو بزوتنەوەیەکی فراوان لەوێنەیو ئابی لیبی خاڵۆ بن. چی سەر دەهێنین و سەردەبەین ڕەگی ڕاستی تێدا هەیە، بەس حاشای لێناکرێ "pkk" بۆتە تەوەری سەرەکی کەمەیدای تورکدار پرسەکەش زۆرتر لەسەر ئەم گرێزەنەبە دەسوڕێتەوە. لەمەپەری چەپیشەوە هەندێک دۆست گلەییان دەکرد کە "ئێوە تەنها شتە خراپەکانی لەدژی pkkی ئەمدیای تورک وەردەگێرنەوە، بۆچی شتێی باش وەر ناگێرنەوە"! ئیارە ئەمەش بیروڕایەکو ڕاستی وهەڵەی خۆشی هەیە. بەڵام ئەم دو ئاراستە ڕەخنەیە هێزو توانامان پێدەبەخشێ، چونکە نیشانەی بایەخدانی دۆستانی خوێنەرەو ئێمەش هەڵمەدەین لەمەودوا "شایستە"ی ئەم بایخ پێدانە بین.■

مامەند ڕۆژە

یەکەمین سالۆڕۆژی چاودێر

عەبدوڵڵا نەحمەد

لەماوەی ساڵێکی تەمەنی دا لاپەڕەی هونەری چاودێر چ بەورگێران، چ بەنوسین چ بەپیۆرتاژ، چ بەچاوپێکەوتن لەگەڵ هونەرمەندان دا، پێکەی خۆی دیارە لەناو هونەرمەندانی شێوەکارو مۆزیکو هەنێدێجاش هونەرمەندانی بواری سینەما، ئەوەی لێدرەدا جێگەی تێڕامان و هەڵسەنگاندنە لای من لاپەڕەی هونەر سەرباری ئەو خزمەتانەی کەکوردوویەتی بەواری هونەر لەکوردستان دا دەیێت

زیاتر رۆچێت ناو کایەکانی شێوەکاری مۆزیکو شانۆو سینەما، چونکە هونەر بەشێکی زیندووی کلتورە، هیچ کلتورێک نییە بەبێ هونەر زیندوو بێتو نیستەتیکی بیبزێ، لێرەوە من لەوباوەڕەدام لەلاپەڕەی هونەری چاودێر لەناو رۆژنامە کوردییەکان دا کە لاپەڕەی هونەریان هەیە توانیویەتی لەباوری شێوەکاری لەگەڵ ئەو تایپو شێوازە هونەریانەدا بەدەوام بێ بۆ لاوکردنەوەی رەخنەی زانستی و بابەتی لەبواری هونەردا.

خاڵێکی ترکە بەلای منەوە جێگەی سەرنجەتەوە بە کە لاپەڕەی هونەری چاودێر وەک پێویست نەیتوانیوە وێنە بڵاوبکاتەوە، لەبەرئەوەی درێژەی نوسینەکان فاکتەرن بۆئەوەی وێنەی کەم بڵاوبکەینەوە بەڵام لەپرۆگرامی ساڵی داهاتووی لاپەڕەی هونەری چاودێردا هەول دەدەین بابتی کورت لەبواری هونەری شێوەکاری و مۆزیک و سینەما و شانۆدا بڵاوبکەینەوەو گرنگییەکی تایبەتی تەواو بدەین بەوێنە. ئەویش لەپێناو زیاتر چونە ناو هونەرمەندانو فێرخوازانی هونەرەوە وەکو رۆژنامەیەک کە بەدەیێت خزمەت بەهونەرو خواستی هونەرمەندانی کوردبکات.■

abdullaart@yahoo.com

کێشەی بون لەمێژووی مۆسیقادا

ئازاد مەعروف

لەبەرئەوەی شوێنەکەیت لەمۆسیقادا نیەو نەفی دارە واتە پێویستە باسکردنی شوێن لەلابردنا بێت یاخود نەمێنێت بەو مەبەستەی ئامازەیەکی پێویستیانەی نواندن ریگە چارە ئەگەڕێتەوە لەدەست پێشخەری.

بونی هونەری شێوەکار تیایدا، چونکە ئەم ئەمانە ئاتوانێت هەرچۆنێک بێت ئامانج بەدەست بهێنێت تەنها لەکاتێکدا نەبێت کەماەدەی بون بون نەمێنێت یاخود ماەدەبەتلک بونداربێت.

وەکو چۆن ئەم کردارە لەوێنەدایە لەکاتێک بۆچونە دوریەکانی شوێن لەپەکەرتاشی لاثبات وە پەکسانی ئەکات بەرویەکی دەرەوەی تلک.

کەواتە لابردنی شوێن لابردنێکی هەستیاری بەچاو بینراوە لەچونە دەرەوەی لەبارەی جێگیر کە لەو جێگیریە بونی هەبوو.

دەستکردن بەدانان و جولە وەپێکینراو بەجۆرێ لە لەریەنەوە لەگەڵ خۆی هەموو بشێک لەبەشەکانی جەستە هیواش ئەکات یاش ئەوەی ناوەکیانەو دەرەکیانە لەمەماکات هاوکیان ئەمێنێت، بەرەو گۆرانکاری ئەروات شوینی دیاری کراوی ئابێت بەڵام هەول ئەدات لەرینەوەی هەیێت لەچاوکانی پێشوی ئەم لەرینەوەیە دەنگ پێک دەهێنێت یاخود بەرهەمی دەهێنێت کە ئەویش مادەی مۆسیقایە.

بەهۆی دەنگ مۆسیقا جیا ئەبێتەوە لەشێوەی درەکی وەک بینین کەشایان بەزانینی هەستیاریە وە پێویستی ئەبێ بەگیاندن لەو ئەنجامەی کەئەبینێت وە ئەم گەیاندنە لەیەکی لەبەشەکانی ئۆرگانی ئەبەیسستێت کەئەویش ئۆرگانی بیستنە (گوێ) کەمۆسیقا لەریەوە ئەچێتە گیان (ناوەکی) لەباثی چاو کە دەرکەیە، ئەمە لەرینی ژێمۆیراری هەستی کرداری نیە بەڵکو هەستی بینراریە کەکرداری پەرەو چونە ناو نەکەیشتوینەتە ئەوەی کران بەهای بکەین کەبڵێین زیاتر زەرەو ئامانجی بیرکردنەوانە لەتیوراتینی خود.

وە بەبیرهێنانەوەیەکی پیرۆژنر ئەتوانرێ ئامازەی پێ بدرێ کەمهیایەکی لەسەرخێوە، کەبێ مەبەستی تاکەبێ نیە (غەرد) لەکارە هونەریەکان کەبەرەو نەمان ئاچێت لەبابەت و حاشاکردن بەڵکو بەپێچەوانەوە

فێرگە هونەرییەکانی سەدەی نۆزدەم

موعتەسەم ساڵەیی

سەربارێکی ئەوتۆوە کەچاوی مرۆ چێژی تەواو لەدیو دەری (شفافیە) تەنکی و دەربرینەکانی رەنگەکان وەدەربگێت. دیڵا کروا تاراوەیەک هونەری دافگرتە بنیرانی لەو ئەنجامەی کەلەو رۆژانەی خاڵکیەوە. گەلێک لەدیاردەو رووداوەکانی سەردەمی خۆی تۆمار کرد، ئەویش شان بەشانی ئەم تابلۆیانەی کەبۆ داستان و رووداو دیرینەکانی ئەرخان کردبوون. هونەرمەند بەکێنێکی رۆمانسیانەی بڵندەوە، دەیانرانیە پاشماوە دیرینەکانی یونان و رۆمان. هەوڵ کوشتیان لەپناوی بەرجستەکردنی وێنەی کەسایەتیەکانی نیو تابلۆکانیدا بوو، بەو رادەیەی بتوانن لەدەنگو سیمای پەیکەر کۆتەڵەو نزیکیان گەنتوکری هونەری، هونەرمەندانی کورد بەسەر لن لیو فێرخوازانی هونەریش بەهەمان شێوە بیکەینە سەرچاوەیەکی هونەری بۆ خۆیان، چونکە هونەر بەهۆی ئەو تارماییە لەکوردستان دا مایە رۆژ لەدوای رۆژ لەپێشکەوتن دایە وەئەو باشترین نموونەش ئەوەیێت کەهونەرمەندانی جیهانی دەخەنەگرانی جیهانی گرنگی بکەوردستان ئەدەن و ئەیانەوێ هونەر لەکوردستان لەگەڵ تایبەتمەندیەکانی کورد دا بگەیەنە ئاستێکی جیهانی، لەگەڵ ئەمەش دا پێویستە نوسین لەسەر هونەر بکاتە ئاستێک کەپەرئسپیی زانستی تێدا بکارببهێنرێت، خوێندەوەکانمان بکاتە ئاستێکی رەخنەی زانستی لاپەڕەی هونەری، چاودێرش ئامادەیە بۆ بڵاوکردنەوەی رەخنەی زانستی و بابەتی لەبواردکانی هونەردا.

لەگەڵ گرۆپ گڵیەی شۆڕشی فەرەنگی و شەرو شووڕەکانی ئایلینۆندا، پێچەکەی هونەری کۆن کشایە دواوە کەلەقوتابخانەی (ڕوکۆکۆ)دا بەرجستە ببوو. گیانی شۆڕشگێری رێزیێکی هونەریی نوێی هێنایە کایەوە کەپێی دەوترێت قوتابخانەی کلاسیزمی نوێ. ئەوانەی سەر بەم رێبازە هونەریە نوێیە بوون، سەری رێزو نوازشیان بۆ هونەری گریکی کۆن دادەنواند بەچاویکی پڕ لەشکۆمەندیەوە دەیانڕوانیە پاشماوە دێرینەکانی یۆنان و رۆمان. هەوڵ کوشتیان لەپناوی بەرجستەکردنی وێنەی کەسایەتیەکانی نیو تابلۆکانیدا بوو، بەو رادەیەی بتوانن لەدەنگو سیمای پەیکەر کۆتەڵەو نزیکیان گەنتوکری هونەری، هونەرمەندانی کورد بەسەر لن لیو فێرخوازانی هونەریش بەهەمان شێوە بیکەینە سەرچاوەیەکی هونەری بۆ خۆیان، چونکە هونەر بەهۆی ئەو تارماییە لەکوردستان دا مایە رۆژ لەدوای رۆژ لەپێشکەوتن دایە وەئەو باشترین نموونەش ئەوەیێت کەهونەرمەندانی جیهانی دەخەنەگرانی جیهانی گرنگی بکەوردستان ئەدەن و ئەیانەوێ هونەر لەکوردستان لەگەڵ تایبەتمەندیەکانی کورد دا بگەیەنە ئاستێکی جیهانی، لەگەڵ ئەمەش دا پێویستە نوسین لەسەر هونەر بکاتە ئاستێک کەپەرئسپیی زانستی تێدا بکارببهێنرێت، خوێندەوەکانمان بکاتە ئاستێکی رەخنەی زانستی لاپەڕەی هونەری، چاودێرش ئامادەیە بۆ بڵاوکردنەوەی رەخنەی زانستی و بابەتی لەبواردکانی هونەردا.

ئەمساوەی ساڵێکی تەمەنی دا لاپەڕەی هونەری چاودێر چ بەوەرگێران، چ بەنوسین چ بەپیۆرتاژ، چ بەچاوپێکەوتن لەگەڵ هونەرمەندان دا، پێکەی خۆی دیارە لەناو هونەرمەندانی شێوەکارو مۆزیکو هەنێدێجاش هونەرمەندانی بواری سینەما، ئەوەی لێدرەدا جێگەی تێڕامان و هەڵسەنگاندنە لای من لاپەڕەی هونەر سەرباری ئەوەی کەمانتوانیوە وەک پێویست لەسەر بواری سینەما کە یەکێکە لەزیندووترین بواردکانی لەهونەردا بنوسرێت و گفتوگۆی هونەری بکەین بەئومێدی لەئایندەیەکی نزیک لا بواری سینەما و مۆزیک وەک شانۆ و شێوەکاری و گۆرانی بتوانین بەوەرگێران و نوسین گفتوگۆی هونەری، هونەرمەندانی کورد بسەرن لن لیو فێرخوازانی هونەریش بەهەمان شێوە بیکەینە سەرچاوەیەکی هونەری بۆ خۆیان، چونکە هونەر بەهۆی ئەو تارماییە لەکوردستان دا مایە رۆژ لەدوای رۆژ لەپێشکەوتن دایە وەئەو باشترین نموونەش ئەوەیێت کەهونەرمەندانی جیهانی دەخەنەگرانی جیهانی گرنگی بکەوردستان ئەدەن و ئەیانەوێ هونەر لەکوردستان لەگەڵ تایبەتمەندیەکانی کورد دا بگەیەنە ئاستێکی جیهانی، لەگەڵ ئەمەش دا پێویستە نوسین لەسەر هونەر بکاتە ئاستێک کەپەرئسپیی زانستی تێدا بکارببهێنرێت، خوێندەوەکانمان بکاتە ئاستێکی رەخنەی زانستی لاپەڕەی هونەری، چاودێرش ئامادەیە بۆ بڵاوکردنەوەی رەخنەی زانستی و بابەتی لەبواردکانی هونەردا.

ئەمساوەی سەرەتای شوێنەکەیت لەمۆسیقادا نیەو نەفی دارە واتە پێویستە باسکردنی شوێن لەلابردنا بێت یاخود نەمێنێت بەو مەبەستەی ئامازەیەکی پێویستیانەی نواندن ریگە چارە ئەگەڕێتەوە لەدەست پێشخەری.

بونی هونەری شێوەکار تیایدا، چونکە ئەم ئەمانە ئاتوانێت هەرچۆنێک بێت ئامانج بەدەست بهێنێت تەنها لەکاتێکدا نەبێت کەماەدەی بون بون نەمێنێت یاخود ماەدەبەتلک بونداربێت.

وەکو چۆن ئەم کردارە لەوێنەدایە لەکاتێک بۆچونە دوریەکانی شوێن لەپەکەرتاشی لاثبات وە پەکسانی ئەکات بەرویەکی دەرەوەی تلک.

کەواتە لابردنی شوێن لابردنێکی هەستیاری بەچاو بینراوە لەچونە دەرەوەی لەبارەی جێگیر کە لەو جێگیریە بونی هەبوو.

دەستکردن بەدانان و جولە وەپێکینراو بەجۆرێ لە لەریەنەوە لەگەڵ خۆی هەموو بشێک لەبەشەکانی جەستە هیواش ئەکات یاش ئەوەی ناوەکیانەو دەرەکیانە لەمەماکات هاوکیان ئەمێنێت، بەرەو گۆرانکاری ئەروات شوینی دیاری کراوی ئابێت بەڵام هەول ئەدات لەرینەوەی هەیێت لەچاوکانی پێشوی ئەم لەرینەوەیە دەنگ پێک دەهێنێت یاخود بەرهەمی دەهێنێت کەئەویش مادەی مۆسیقایە.

بەهۆی دەنگ مۆسیقا جیا ئەبێتەوە لەشێوەی درەکی وەک بینین کەشایان بەزانینی هەستیاریە وە پێویستی ئەبێ بەگیاندن لەو ئەنجامەی کەئەبینێت وە ئەم گەیاندنە لەیەکی لەبەشەکانی ئۆرگانی ئەبەیسستێت کەئەویش ئۆرگانی بیستنە (گوێ) کەمۆسیقا لەریەوە ئەچێتە گیان (ناوەکی) لەباثی چاو کە دەرکەیە، ئەمە لەرینی ژێمۆیراری هەستی کرداری نیە بەڵکو هەستی بینراریە کەکردارەکی، ئەمەش لەو ئەنجامەی کەلەریەنەوە ناوەکیەکانی لەش، ئەو لەریەنەوانەی لەگەڵ دەرکەوتن کەوە ئەبێت، ئەمە پێکهاتوویەکی مادی لەسەرخۆ نیە بەڵکو ئایدیالیستێکی یەکەمە لەسایکۆلۆژیت پەیدا ئەبێت، وە ئەو مادە لەرینەوەیە کەئەبونی مادەیە لەچاو بونی مادەدا تیایدا وە نەبون ئەدات بەدەستەوە هاوپێشە لەگەڵ ئەوەی کەچاوی مرۆ چێژی تەواو لەدیو دەری (شفافیە) تەنکی و دەربرینەکانی رەنگەکان وەدەربگێت. دیڵا کروا تاراوەیەک هونەری دافگرتە بنیرانی لەو ئەنجامەی کەلەو رۆژانەی خاڵکیەوە. گەلێک لەدیاردەو رووداوەکانی سەردەمی خۆی تۆمار کرد، ئەویش شان بەشانی ئەم تابلۆیانەی کەبۆ داستان و رووداو دێرینەکانی ئەرخان کردبوون. هونەرمەند بەکێنێکی رۆمانسیانەی بڵندەوە، دەیانڕوانیە پاشماوە دێرینەکانی یۆنان و رۆمان. هەوڵ کوشتیان لەپناوی بەرجستەکردنی وێنەی کەسایەتیەکانی نیو تابلۆکانیدا بوو، بەو رادەیەی بتوانن لەدەنگو سیمای پەیکەر کۆتەڵەو نزیکیان گەنتوکری هونەری، هونەرمەندانی کورد بسەرن لن لیو فێرخوازانی هونەریش بەهەمان شێوە بیکەینە سەرچاوەیەکی هونەری بۆ خۆیان، چونکە هونەر بەهۆی ئەو تارماییە لەکوردستان دا مایە رۆژ لەدوای رۆژ لەپێشکەوتن دایە وەئەو باشترین نموونەش ئەوەیێت کەهونەرمەندانی جیهانی دەخەنەگرانی جیهانی گرنگی بکەوردستان ئەدەن و ئەیانەوێ هونەر لەکوردستان لەگەڵ تایبەتمەندیەکانی کورد دا بگەیەنە ئاستێکی جیهانی، لەگەڵ ئەمەش دا پێویستە نوسین لەسەر هونەر بکاتە ئاستێک کەپەرئسپیی زانستی تێدا بکارببهێنرێت، خوێندەوەکانمان بکاتە ئاستێکی رەخنەی زانستی لاپەڕەی هونەری، چاودێرش ئامادەیە بۆ بڵاوکردنەوەی رەخنەی زانستی و بابەتی لەبواردکانی هونەردا.

ڕیبازی ڕاستی ڕیالیزمی (المدرسه الواقعیه) دامەزرێت بەدرێژەدانی ڕیبازی ڕۆمانتیکی. هونەرمەند (گوستاف کوربی ١٨١٩ - ١٨٧٧) بەمەزنترین و ناسراوترین ڕیبازی ڕیالیزمی دامەزرێت. ڕیانی سادەو ساکاری ڕۆژانەو ڕووداو سەربینیە ساتە وەختەکان، سەرنجی هونەرمەندیان بەتەواوەتی ڕاکێشا بوو. کۆربی دەرخەنی لەهونەرمەندە دێرینەکانی پێش خۆی دەگەڕێت. هەمیشە لەو لای بروک هاڵسیێت بەوێنەکێشانی پاکیزەو پاکەندو فریشتەکانی ئاسمان.

بۆیە دەبووت: وەرن فریشتەیەکم پیشان بدەن، تاوەکو منیش وێنەیتان بۆ بکێشم..؟! هەر لەبەرئەوەی کەگۆربی دیاردەکانی ژیانی ڕۆژانەی دەکێشا، بۆیە لەلایەن چینە دەسڵاتدارەکانەوە بەچاوێکی سوکەوە تەماشای بەرهەمەکانی دەکرا. تەنانەت ڕۆژێکیان نایلیۆنی سێیەم لەپیشانگادا تورەیی دایدەگرێت، بەقامچی تابلۆیەکی کۆربی ئیوال ئیوال دەکات.! هەردەم خولیای گواستنەوەی ڕووالەت بینراوەکانی دەوروبەر کەڕوتبوونە مێشکی هونەرمەندەوە. تابلۆی (بەرد شکێنەکان) بەپەکێک ناسراوترین بەرهەمەکانی هونەرمەند دامەزێردرێت.

لەدووا چارەگەی سەدەی نۆزدەمدا ڕیبازی کارتیکۆرای (اللاتەربیە - impressionism) هاتە کایەوە. سەرەڕەلدانی تەنکی و دەربرینەکانی ڕەنگەکان وەدەرکەوت. ئەمە ڕیبازە لەناکامی تێکرای ئەو گۆڕانکاریانە بوو، کەبێ پەروا خۆیان نواندو لەناکامیشدا ڕیبازی نیو جەستەو قەبارەو ڕووالەتی هونەری سەدەی نۆزدەمەوە. دەستپێک لەدەورەمەندانی خوێن گەرم بەویەری گیانی لەخۆبڕوڕوییەوە گەرتنە بەرهەم هێنان و جوجۆڵی هونەری. ویستیان بەرچەپی هونەری باو بدەنەوە وڕووبەڕوی چەشنی گشتی بنەوە، بەڵکەلێکی شۆڕشگێرانەی هونەریەوە بکەونە چالاکی و جوجۆڵ. لەپێشانگای سالانەی (پاریس)دا تابلۆی هونەرمەندە کارتیکۆرایە تازەو هەڵووەوەکان وەتکرانە. لەپاشاندا لەسەر خواستی نایلیۆنی سێیەم پێشانگایەکی تایبەتیان بۆ تەرخان کرا بەناوی پێشانگای ڕەتکراوەکانەوە. لەریکەوتی (١٥)ی مایۆی ساڵی (١٨٦٣)دا ئەو پێشانگایە بەڕووی جەماوەردا کرایەوە. چەند هونەرمەندێکی کارتیکۆرای بەشداریان لەو پێشانگایەدا کرد وەک: (سیزان) و (مانی) و (لیندسار) و (ویستلە) و.. هتد.

هونەرمەندە کارتیکۆراییەکان ماڵناوایان لەستودیۆی تەنکو تاریک کرد، بەخێوان و کەفاڵ فڵچەو بۆیەوە نەچوونە دەرەوە. بەهەموو توانایانەوە کەوتنە گواستنەوەی دیمەنی سروشت و ڕووتەکانی ژیانی ڕۆژانە. سەریان بەهموو کۆن و کلەبەرێکی شاری پاریسدا دەکرد، وەک بارو ئایلیۆنی سێیەم لەپیشانگادا تورەیی دایدەگرێت، بەقامچی تابلۆیەکی کۆربی ئیوال ئیوال دەکات.! هەردەم خولیای گواستنەوەی ڕووالەت بینراوەکانی دەوروبەر کەڕوتبوونە مێشکی هونەرمەندەوە. تابلۆی (بەرد شکێنەکان) بەپەکێک ناسراوترین بەرهەمەکانی هونەرمەند دامەزێردرێت.

لەدووا چارەگەی سەدەی نۆزدەمدا ڕیبازی کارتیکۆرای لەناو هونەرمەندانی فەرەنسەی دا بەرەو پەرەسەندن چوو، کەبێ پەروا خۆیان نواندو لەناکامیشدا هەبوو. کە ئەمڕۆ بەپەکێکی لەگەورە مامۆستایانی مۆزیکی فەرەنسی هاوچەرخدا دەژمێردرێت. بەرهەمەکانی، ستروف، بۆ سوبرانوو ئۆرکسترا، ئانتی فۆنی بۆ ئۆرکسترا جولەی ڕاستەوخۆ بۆ ئۆرکسترا دوو سۆناتا بۆ پیانۆ.

× **جیوفانی فرانسسکو نانریڤ** ١٥٦٧ - ١٦٣٠

دانەریکی ئیتالیە، هەر لەمنالیدا لەکڵێسەی قەشە بطرس لەرۆما گۆرانی بێژ بووە، دوای ماوەیەک لەهونەر دوور دەکەوێتەوە خۆی بۆ لاهوت تەرخان دەکات. بەڵام لەساڵی ١٦٠٠ جارێکی تریش دەگەڕێتەوە نیوکۆری هونەر، دەبێتە بەسەرۆکی تیپی هونەری کڵێسەی قەشەجان دولاتران. بەرهەمەکانی، چەند ریکوییەن، وێدری ئایینی لەگەڵ گۆرانی.

× **باسکال نانفوس** ١٧٢٧ - ١٧٩٧

دانەریکی ئیتالیە، لەشاری ئابولی دەبێتە خوێندکاری بێتسینیی و ساتسینی ئینجا دەبێتە مامۆستا لەکڵێسەی قەشە جان دولاتران، بەرهەمە ئۆپێرابیەکانی لەزوریەی ئەوروپادا ناوبانگ پەیدا دەکات. بەرهەمە گرنگەکانی، نێزکەی ٦٢ ئۆپێرا. لاوانەنەوەی ئایینی، چەند ئۆراتۆریایەک.

× **جان هنری ئەنجلبیر** ١٦٢٨ - ١٦٩١

دانەریکی فەرەنسیە، بەپەکێک لەژەنیارە ناوداراوەکانی کلاڤسانی سەردەمی خۆی ئۆپێرابیەکانی لەزوریەی ئەوروپادا ناوبانگ پەیدا دەکات. بەرهەمە گرنگەکانی، نێزکەی ٦٢ ئۆپێرا.

× **جۆرج ئەنتیل** ١٩٠٠ - ١٩٥٦

دانەریکی ئەمریکییە، لەفلادلفیا لای ستربنزج لەدەوێنێ، دوای شەڕی یەکەمی جیهانی وڵاتە یەکگرتووەکان جێی دەهێڵێ، بۆ ئەوروپا سەفەر دەکات. ئەم سەفەرەیشی بۆزیاتر سودوەرگرتن بووە بۆ سەرچەم بواری کاریاکی مۆزیک. دوای کەرانەوەی بۆ ئەمریکا، هەوڵی داوە هاوکۆیەک لەنێوان شێوازی مۆزیکی جدی و مۆزیکی جازی ئەمریکی، دروست بکات. بەڵام هەوڵەکانی زۆر سەرکەوتو نەبوون، لەبەرئەوەی کەئەم بەرچەمە هەم خاڵی پۆزەتیڤی هەیە و هەم نیگەتیڤ. لایەنی پۆزەتیڤ بەو لایەدا کە لانیکەم ئەتوان توانیان لەگۆرەپانە ئاخراوە سیاسیە - کۆمەڵایەتییەی کۆرستاندا کاری بکەن و بەرکێک بخەنە سەر مێژووی ڕۆژنامەگەری کوردی (کەهەندێ جار بەرگەکەیان سپی بووەو بەهەندی جاریش ڕەش).

موزیکزانە ناوداراکانی جیهان

ئا: باران

× **جیلبیرت ئامی** ١٩٣٦

دانەریکی فەرەنسەیە، خوێندکاری میسیان بووە، بەرهەمەکانی بەوەی لەبەرهەمەکانی تر جیا دەکرێتەوە، کە توانایەکی لەڕادەبەدەری لەدروست کردنی ئاوازی دژواردا هەبووە. کە ئەمڕۆ بەپەکێ لەگەورە مامۆستایانی مۆزیکی فەرەنسی هاوچەرخدا دەژمێردرێت. بەرهەمەکانی، ستروف، بۆ سوبرانوو ئۆرکسترا، ئانتی فۆنی بۆ ئۆرکسترا جولەی ڕاستەوخۆ بۆ ئۆرکسترا دوو سۆناتا بۆ پیانۆ.

× **جیوفانی فرانسسکو نانریڤ** ١٥٦٧ - ١٦٣٠

دانەریکی ئیتالیە، هەر لەمنالیدا لەکڵێسەی قەشە بطرس لەرۆما گۆرانی بێژ بووە، دوای ماوەیەک لەهونەر دوور دەکەوێتەوە خۆی بۆ لاهوت تەرخان دەکات. بەڵام لەساڵی ١٦٠٠ جارێکی تریش دەگەڕێتەوە نیوکۆری هونەر، دەبێتە بەسەرۆکی تیپی هونەری کڵێسەی قەشەجان دولاتران. بەرهەمەکانی، چەند ریکوییەن، وێدری ئایینی لەگەڵ گۆرانی.

× **باسکال نانفوس** ١٧٢٧ - ١٧٩٧

دانەریکی ئیتالیە، لەشاری ئابولی دەبێتە خوێندکاری بێتسینیی و ساتسینی ئینجا دەبێتە مامۆستا لەکڵێسەی قەشە جان دولاتران، بەرهەمە ئۆپێرابیەکانی لەزوریەی ئەوروپادا ناوبانگ پەیدا دەکات. بەرهەمە گرنگەکانی، نێزکەی ٦٢ ئۆپێرا.

لاوانەنەوەی ئایینی، چەند ئۆراتۆریایەک.

× **جان هنری ئەنجلبیر** ١٦٢٨ - ١٦٩١

دانەریکی فەرەنسەیە، بەپەکێک لەژەنیارە ناوداراوەکانی کلاڤسانی سەردەمی خۆی ئۆپێرابیەکانی لەزوریەی ئەوروپادا ناوبانگ پەیدا دەکات. بەرهەمە گرنگەکانی، نێزکەی ٦٢ ئۆپێرا.

× **جۆرج ئەنتیل** ١٩٠٠ - ١٩٥٦

دانەریکی ئەمریکییە، لەفلادلفیا لای ستربنزج لەدەوێنێ، دوای شەڕی یەکەمی جیهانی وڵاتە یەکگرتووەکان جێی دەهێڵێ، بۆ ئەوروپا سەفەر دەکات. ئەم سەفەرەیشی بۆزیاتر سودوەرگرتن بووە بۆ سەرچەم بواری کاریاکی مۆزیک. دوای کەرانەوەی بۆ ئەمریکا، هەوڵی داوە هاوکۆیەک لەنێوان شێوازی مۆزیکی جدی و مۆزیکی جازی ئەمریکی، دروست بکات. بەڵام هەوڵەکانی زۆر سەرکەوتو نەبوون، لەبەرئەوەی کەئەم بەرچەمە هەم خاڵی پۆزەتیڤی هەیە و هەم نیگەتیڤ. لایەنی پۆزەتیڤ بەو لایەدا کە لانیکەم ئەتوان توانیان لەگۆرەپانە ئاخراوە سیاسیە - کۆمەڵایەتییەی کۆرستاندا کاری بکەن و بەرکێک بخەنە سەر مێژووی ڕۆژنامەگەری کوردی (کەهەندێ جار بەرگەکەیان سپی بووەو بەهەندی جاریش ڕەش).

نامەیەکی پۆست نەکراو

ئا: ناهید حسەینی

لەبەر ئەوەی ڕۆحێکی بەتوانا و تەژی لەهەست توانای خۆزشانی هەیە و دڵێکی گەرم، دەگری.

لەمندالیەوە فێریان کردووی کە "گریان مایەی شەرمەزاریەیە و تایبەتیی منداڵانی ژنان" ئەو دوو بوونەوەرەی کە هەرگیز نەتویست لەوان بوایەی، بۆ ئەوەی لەنزیکەوە ئاشنای ڕەنجەکانی بی بەشییەکانی ناکامیەکانیان بووی. دایکت لەیاد بڵاشترینەکانەوەو لەخۆشەویستیەکەی تەواو دەگەڕێنێن لەو کوڕەی کە توانایەکی ئیمکانیاتمان بەرامبەر نین، کەمو کوورییەکان لەپانتایەکی بەرفراوانداوا هەرتاوەو بەچەشنێک، وەکوو بەرگەی ئەوەی کەهەرگیز نەتویست لەوان بوایەی بۆ بەلاردنا ڕۆشتەکەتان، بەخوازاییەکان و غورەو نیگەتیفەکانی بۆ دوان لەو ئەوەی کاتێن کە دەگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە، بەمامکت بەرووەوەیە و بی باسی کەشفە تاڕەکەم ناکەم. بۆ ئەوەی تۆ بەزەیی ئانەنێیت و ڕەنگە هەوڵ دان بۆ سەرکەوتنێکی دیکە... نازانی کەمن فرمێسک ڕشتن لەتوانایەیە دەزانم.

لەبەر ئەوەی ڕۆحێکی بەتوانا و تەژی لەهەست توانای خۆزشانی هەیە و دڵێکی گەرم، دەگری.

لەمندالیەوە فێریان کردووی کە "گریان مایەی شەرمەزاریەیە و تایبەتیی منداڵانی ژنان" ئەو دوو بوونەوەرەی کە هەرگیز نەتویست لەوان بوایەی بۆ لەبەرئەوەی ڕۆشتەکەتان، بەخوازاییەکان و غورەو نیگەتیفەکانی بۆ دوان لەو ئەوەی کاتێن کە دەگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە، بەمامکت بەرووەوەیە و بی باسی کەشفە تاڕەکەم ناکەم. بۆ ئەوەی تۆ بەزەیی ئانەنێیت و ڕەنگە هەوڵ دان بۆ سەرکەوتنێکی دیکە... نازانی کەمن فرمێسک ڕشتن لەتوانایەیە دەزانم.

ئەوەی کەمن دەیزانم ئەوەیە کەتۆ ئەوەی کەتۆ ئەوەی کەتۆ ئەوەی

پواز

پوازێک لەچاودێر

لەماوەی یەک ساڵی ڕابردوودا گۆشەی پواز لە ٤٧ ژمارەی جیاجیادا هەرجارەو لەدایردەو دەرکــەوتــەیــک داوەو پوازێک بووە بــۆلــیــانــی کــەوکــۆتــری کەندەڵی و هەموو ئەو دەرکەوتانەی مایەی گلەیی و گازاندەی خەڵکی کوردستان و شاری سلێمانی بوون.

هەربۆیە بەپێویستم زانی لەژمارە ٤٨ی ساڵیادی چاودێردا پوازێک لەخوێدی ڕۆژنامەی چاودێر بدەین و بەدەر لەلایەنە باشەکان، تیکشیک بخەینە سەر کەموکورتی و ئاتەواویەکان یان بڵێین ئەو لایەنانەی کەدەبوو کەموکورتیان نەبێت و هەیان بووە و دەبێت چارەسەر بکرێن.

چاودێر دەبوو هەر لەژمارەکانی سەرەتاوە پەیوەندییەکی ئەوتۆی لەگەڵ خەڵکدا هەبێت، بەمەبەستی نزیکی لەگرفت و ئاستەنگەکانی کۆمەڵ و هەواڵدان بۆ خستنەڕوو پێشاندانیان، لەپێناو هەرچی زوو چارەسەرکردنیان، کەبەڕاخەوە ئەگەرچی لەنزیکەی ڕۆژنامەکانی دیکە زیاتر پەیوەندی ڕاستەوخۆی لەگەڵ هاوڵاتیان هەبووە، بەڵام وەک پێویست و بەشێوەیەکی ئەوتۆ نەیتوانیوە ئەم تەماسە نێوان هاوڵاتیان و چاودێر بەشێوازێکی توندوتۆڵ و بەو جۆرەی پێستیویە دروست بکات.

یەکێکی دیکە لەو ڕەخنانەی کەمن لەچاودێری دەکەم و پێموایە جۆرێک لەکەموکورتی، ئەویش بەهەند وەرنەگرتنی هەندێک لایەنی ژیاریە، وەک لایەنەکانی ئابوری و زانستی ... هتد، یان گرنگی نەدانی پێویست بە مەسلەحاتی مافی ژنان و مافی منداڵان و پاراستنی ژینگە ... هتد. کەبەڕاستی پێویستە دەبێت لەسالی دووەمی کارکردنیدا بەهەموو توانای خۆی لەهەولی پرکردنەوەی کەلێن و کەموکورتیەکانی سالی یەکەمیدا بێت و بەلەبەرچاو گرتنی ڕەخنەو پێشنیازەکان سالی دووەمی چاودێر سالی نوێیەوەو تەواو جێبەجێکردنی ئەرکەکانی سەرشانی بێت هەروەها یەکێکی دیکە لەکەموکورتیەکان کە ڕەنگە چاودێر لەو ڕووەو یەکێک بێت کە ئاماژەبێن ڕۆژنامەکان گرفتی خراپی دانەشدرێت، کەلەڕاستیدا یەکێک لەگەورەترین گرفتەکانی ڕۆژنامەکانی کوردستان گرفتی دانەشدرێت و تا ئێستا سیستێکی ڕێکخراوە نیە بۆ دانەشدرێتی ڕۆژنامەکان، ئەلبەتە لایەن حکومەت و نە لەلایەن خودی ڕۆژنامەکانیشەوە.

بەگشتی ئەگەر قسەلەسەر یەکێکی وەرەکانــی کــاری ڕۆژنــامــەوانــی و کەموکورتیەکانی ڕۆژنامەی چاودێر بیان هەر ڕۆژنامەیەکی دیکە بکەین وەک زیاتر هاڵبگرێت، کەلەڕاستیدا لەو بارە باریکی ئاراوەکەی تاسالیەو دیاردەی فراوان بوونی کاری ڕۆژنامەنوسی و ئازبوونی ڕۆژنامەکان و ئاستی سوردارای ڕۆژنامەنوسان بەگشتی و تازەیی دیاردەکو کەم ئاشنایی بەمیدیای نازادی کەم توانایی وکەم زانستی لەو ڕووەوە هۆکاری سەرەکی کەموکورتیەکانن. بەڵام بەرای من چاودێر هەندێکی دیکە لەو ڕۆژنامانەی لەهەریەی کوردستاندا دەردەچن و بەپێچەنجەکانی دەست دەڕۆیدرێن، لەو ڕۆژنامانەن کەئاستێکی زۆر باش لەچاوئیشاوی ڕۆژنامەکاندا هاتنە مەیدان و خۆیان بەکشتی تروسکایی خزمەتی خەڵک و کۆمەڵ و خزمەتی بواری ڕۆژنامەنوسییان تیدا دەبینێوە.

بەهیوای بەهەند وەرگرتنی هەموو ئەو قسەو باسانەی لەسالیادا لەسەر چاودێر دەکرێن و کاروان وسود وەرگرتن لەرەخنەو پێشنیازەکان، لەو پێناوەی سالی دووەمی کارکردنی چاودێر بەراستی شایستەی دووەمین سالی بێت و ئەو گرفت و تاسنگانەی لەسالی یەکەمدا هەیبوون ڕیان پێنەکرێت دووبارە ببنەوەو کار لەئاستی پێشکەوتنەکانی بکەن.

من بەهیوام سالی دووەمی چاودێر سالی گۆڕانکاری و بەرەوپێش بردنی ڕەوتی ڕۆژنامەنوسی کوردی بێت و ڕۆژنامەی چاودێر پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە هاوڵاتیانەوە لەئاستێکی تۆوتۆڵ بێت. بەهیوام چاودێر کەموزۆر کار لەبەرەو پێش بردنی کاروانی ڕۆژنامەنوسی بکات لەکوردستاندا، ئەگەر نا دەبێت کاروانی چاوی ڕابگرێت. ■

ڕەنج قەرەداغی
Ranj_qaradaxi@hotmail.com

پــەژارەی هــاووڵاتــی

بۆچی گۆرستانەکانی لای ئێمە خۆڵو پیسایی تێفڕێ دەدرێت؟

کەشاو کەریم

■ دەبا چیتر خەڵکی و حکومەت بیر لەپاکوخاوێنی و جوان ڕاگرتنی گۆرستانەکان بکەنەوەو بەچاوی ڕێزەوە سەیریان بکەن

گۆرستانەکان لەهەموو وڵات و ناوچەکانی جیهان بەشوێنێکی پیرۆزو بەڕێزو پڕ بایخ دادەنرێت کەهەر وڵاتەو بەشێوەیەک بایخ بەڕازاندنەوەی سەر گۆڕو گۆرستانەکان دەدات.

ڕازاندنەوەی گۆڕو گۆرستانەکان لەجیهاندا هەر وڵاتەو بەشێوەیەک بایەخی پێدەدات لەڕووی نەخشەسازی و داروەرەخت و گوڵ و گوڵزارەوە. بۆ نموونە لەوڵاتی یۆنان سەر هەموو گۆرستانەکان درەختی زەیتونی لێ دەڕوێت و گۆڕەکان بەرەنگی سپی ڕوون بزیاخ دەکرێت و لەوڵاتی فەرەنسەش گۆرستانەکان بەشێوازی پەیکەرسازی دەرازێنرێتەوە کەئیشی کۆنی فەرەنسیەکانەو لەوڵاتی ئەڵمانیاش سەر گۆرستانەکان بەداروەرەخت و جۆرەها گوڵ و گوڵزاری ڕەنگاوڕەنگو ڕەنگی گۆرەکانیش ڕەنگاوڕەنگ.

گەر لەئێستادا لەشێوازو چۆنیەتی جوگرافیاو داپەش بوونی شارێکی وەک سلێمانی بڕوانین بۆئاشکرا ئەو گۆرانکاریە کەوردو فراوانانە دەبینین کەلەماوەی ئەم چەند ساڵەی ڕابدا بەسەر شێوەو چۆنیەتی داپەش بوونی جوگرافیای ئەم شارەدا هاتووە. پەلهاویشتن و بڵاوبونەوەو فراوانی کەرەکەکانی سلێمانی بێگومان دورکەوتنەوەی هاوڵاتیانە لە (نیوەندی شار). نیوەندی شار ئەو شوێنەیە کەتیایدا زۆرینەی بڵاوکراوەکانی لەو کەرەکە دەگاتە بەستی خوێندن، یان دەتوانین بڵێین تاکە شوێنی تایبەت لەنێوو خوێندن یان خوێندن و ڕاگەیاندن کەئەمە بوەتە هۆکارێک بۆ دورخستنەوەو توراندنی هاوڵاتیان لەسەر چۆنیەتی دەست کەوتنی بڵاوکراوەکان. نموونەی زیندوش ئەو کەرەکو ئاوچانیە کەدەکەوێتە نزیک بوونەوە لەچارەسەرکردن یەداوداچوونی ئەو کێشانە. بەشێکی گرنگی ئەو هێڵانەیە کەدەبێت هەفتانەیەک جارێک لەپەرەگانی ئایندەدا بایەخیان پێبدات و بیانکاتە سەرقاڵیی ئەو گۆرانکاری و جوانکاریانەی کەلەئایندەدا دەیان کات، لحقیقەت ئیش تیایاندا بکاتە سەرکردە.

ئەم چەند دێرەی سەرەوە بەشێکی کەمن لەپەرگشیم لەپەراسیم هەفتانەی چاودێردا هەلبچە بەرامبەر بەهیوای ئەوەی بیێتە مایەی سەرنجدان و ئاوڕدان لەپیناودا.

دەکرێت، لەوڵاتی ئەمریکا گۆرستانەکان بەدیواری سپی هەڵدەچنرێت و گۆڕەکانیش بەڕەنگی سپی دەرازێنرێتەوەو هەر گۆڕەو نیشانەی تایبەتی بۆ دانەنرێت بەپێی ئایینی کەسەکە خۆی.

لەهەمان کاتدا لەزۆریەی وڵاتەکاندا گۆرستانەکان جیاوازن بەپێی پلەوپایەی کەسەکان لەدەوڵەتداو هەر کەسەو لەدەربێتە گۆرستانی تایبەت بەخۆی. دەتوانرێت بوترێت لەوڵاتە ئایاب و پێشکەوتوەکان لەپرجوانی سەر گۆرستانەکان خەڵکی دەچنە ئەوێ بۆ پشوداندان و کات بەسەر بردن، چونکە سیمای باخچەیەکی جوان و دڵگیریان هەیەو شوێنێکی پاک و ڕازاوەیە.

بەڵام زۆر بەداخەوە لای ئێمەی کورد هیچ بایخ و ڕێزو هیچ جوانکارییەک بۆ سەر گۆڕەکان بەجێ نەهێنراوە چ لەلایەن خەڵکەوە خۆی، چ لەلایەن دەوڵەت و حکومەتەوە.

لای ئێمە گۆرستانەکان پارچە زەویەیەکی جیاواز لەشارو نیشتەنێیە زۆرپەیکن هیچ بەکەڵکی پێویستی نایەن، مردەوکان بەدرێنە ئەم جێگەیەو لەوێ دەنێژرێن و ئەم جێگەیەش بەشوێنێکی ترسناکو پڕ خورافات سەیر دەکرێت و وادەکەن لەمرۆڤ کەنێکی ئەم جۆرە شوێنانە نەبێنەوە کەچەندێن قسەی ناشایستەو نەپەسەندبۆنەم جێگەیەو دروست دەکەن و نیتر هیچ بایەخێک بەپاکوخاوێنی و هیچ ڕێزێکی بۆ دانانرێت و هیچ بایەخێک بەجوانی و ڕازاندنەوەشی نادرێت. جارێکی تریش دەڵێم بەداخەوە لەسەروی هەموو ئەمانەشەوە خۆڵو پیسایی و لاڕەش مردارەوە بوو، ئیشی ئاشایستەی تێدا دەکرێت، ئایا هەموو ئەمانەش ئەوە ناسەلمێنن لەروی ئایینی و کۆمەڵایەتی و مرۆڤایەتیشەوە هەڵەی خۆمانن؟ ئاخۆ دەبێت وەفای خۆشەویستی هەر ئەوەندە بێت بۆ ئاژیانمان؟

دەبا چیتر خەڵکی و حکومەت بیر لەپاکوخاوێنی و جوان ڕاگرتنی گۆرستانەکان بکەنەوەو بەچاوی ڕێزەوە سەیریان بکەن. ■

سەرنجێک لەساڵیادی چاودێردا

کۆران صدیق

■ سەرەتاو دوژینەوەی پێگەیەکی بەرچاوو دیار هەر لەلایەڕەی یەکەمی هەفتەنامەکەوە دەبێت دەست پێبکات تاوەکو چۆنیەتی بڵاوبونەوەو گەیشتنی بەدەستی خوێنەر

خاوەن هەڵوێستن، بۆیە دەپرسین. تاکەی خاڵ کۆبکەینەوە؟! تاکەی لەچاوەڕوانی گۆڕدابن؟

دوا پرسیارمان لەشارەوانی بەرێز ئەوەیە، ئایا ئەم شوێنەی کەدەبێتە تایبەتمەندی لایەن کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانەوە؟! تاکەی فەرمانبەران لەخاکی کوردستانی ئازادا دەبێتە ئەوەی بەڕێوەچوونی خاک، بۆ تەنیا بڵێی ئەمجارە ناوبان دەرچێت بۆ زەوی و جاریکی تریش هەڵەوشێتەوە، یان ئەوەتا بەپەکجاری پێیان بڵێن چاوەڕوان مەبن، چونکە گۆڕەکانی ئەم شارە پڕن لەو جۆرە کەسانەی کەدەبوو بەهوای ئەوەی بیێتە مایەی سەرنجدان و کاردکردن لەپیناویدا.

لەماوەی ڕابردوودا گۆشەی پواز لە ٤٧ ژمارەی جیاجیادا هەرجارەو لەدایردەو دەرکــەوتــەیــک داوەو پوازێک بووە بــۆلــیــانــی کــەوکــۆتــری کەندەڵی و هەموو ئەو دەرکەوتانەی مایەی گلەیی و گازاندەی خەڵکی کوردستان و شاری سلێمانی بوون.

هەربۆیە بەپێویستم زانی لەژمارە ٤٨ی ساڵیادی چاودێردا پوازێک لەخوێدی ڕۆژنامەی چاودێر بدەین و بەدەر لەلایەنە باشەکان، تیکشیک بخەینە سەر کەموکورتی و ئاتەواویەکان یان بڵێین ئەو لایەنانەی کەدەبوو کەموکورتیان نەبێت و هەیان بووەو دەبێت چارەسەر بکرێن.

چاودێر دەبوو هەر لەژمارەکانی سەرەتاوە پەیوەندییەکی ئەوتۆی لەگەڵ خەڵکدا هەبێت، بەمەبەستی نزیکی لەگرفت و ئاستەنگەکانی کۆمەڵ و هەواڵدان بۆ خستنەڕوو پێشاندانیان، لەپێناو هەرچی زوو چارەسەرکردنیان، کەبەڕاخەوە ئەگەرچی لەنزیکەی ڕۆژنامەکانی دیکە زیاتر پەیوەندی ڕاستەوخۆی لەگەڵ هاوڵاتیان هەبووە، بەڵام وەک پێویست و بەشێوەیەکی ئەوتۆ نەیتوانیوە ئەم تەماسە نێوان هاوڵاتیان و چاودێر بەشێوازێکی توندوتۆڵ و بەو جۆرەی پێستویە دروست بکات.

یەکێکی دیکە لەو ڕەخنانەی کەمن لەچاودێری دەگرم و پێموایە جۆرێک لەکەموکورتی، ئەویش بەهەند وەرنەگرتنی هەندێک لایەنی ژیاریە، وەک لایەنەکانی ئابوری و زانستی ... هتد، یان گرنگی نەدانی پێویست بە مەسلەحاتی مافی ژنان و مافی منداڵان و پاراستنی ژینگە ... هتد. کەبەڕاستی پێویستە دەبێت لەسالی دووەمی کارکردنیدا بەهەموو توانای خۆی لەهەولی پڕکردنەوەی کەلێن و کەموکورتیەکانی سالی یەکەمیدا بێت و بەلەبەرچاو گرتنی ڕەخنەو پێشنیازەکان سالی دووەمی چاودێر سالی نوێیەوەو تەواو جێبەجێکردنی ئەرکەکانی سەرشانی بێت هەروەها یەکێکی دیکە لەکەموکورتیەکان کە ڕەنگە چاودێر لەو ڕووەو یەکێکبێت کە باشترین ڕۆژنامەکان گرفتی خراپی دانەشدرێت، کەلەڕاستیدا یەکێک لەگەورەترین گرفتەکانی ڕۆژنامەکانی کوردستان گرفتی دانەشدرێتە و تا ئێستا سیستێکی ڕێکخراوە نیە بۆ دانەشدرێتی ڕۆژنامەکان، نەلەلایەن حکومەت و نە لەلایەن خودی ڕۆژنامەکانیشەوە.

بەگشتی ئەگەر قسەلەسەر یەکێکی وەرەکانــی کــاری ڕۆژنــامــەوانــی و کەموکورتیەکانی ڕۆژنامەی چاودێر بیان هەر ڕۆژنامەیەکی دیکە بکەین وەک زیاتر هاڵبگرێت، کەلەڕاستیدا لەو بارە باریکی ئاراوەکەی تاسالیەو دیاردەی فراوان بوونی کاری ڕۆژنامەنوسی و ئازبوونی ڕۆژنامەکان و ئاستی سوردارای ڕۆژنامەنوسان بەگشتی و تازەیی دیاردەکو کەم ئاشنایی بەمیدیای نازادی کەم توانایی وکەم زانستی لەو ڕووەوە هۆکاری سەرەکی کەموکورتیەکانن. بەڵام بەرای من چاودێر هەندێکی دیکە لەو ڕۆژنامانەی لەهەریەی کوردستاندا دەردەچن و بەپێچەنجەکانی دەست دەڕۆیدرێن، لەو ڕۆژنامانەن کەئاستێکی زۆر باش لەچاوئیشاوی ڕۆژنامەکاندا هاتنە مەیدان و خۆیان بەکشتی تروسکایی خزمەتی خەڵک و کۆمەڵ و خزمەتی بواری ڕۆژنامەنوسییان تیدا دەبینێوە.

لەپاش جێگیربونی حکومەتی هەرێم - ئیدارەی سلێمانی، چەندین پرۆژەی خزمەتگوزاری کەوردە بۆ هاوڵاتیان جێبەجێ کران، تا ئەمڕۆی چاککردنی گۆڕەوارەی هاوڵاتیان ڕەنگی دایەوە، بەڵام ئەو خزمەتگوزاریانە هەندێکیان گشتین و هەندێکیان تایبەتیی بوون تەنها بەچەین و تۆپێکی دیاریکراوو بەس. کەوەتە زۆرینەیەک لەهاوڵاتیان هەست بەجیاوازی بکەن لەمافەکانیاندا.

یەک لەخزمەتگوزاریانە دابینکردنی زەوی بووبۆ سەدان کەس لەوانە پێشمەرگە کۆنەکان و پاشان کەسوکاری شەهیدان و هونەرمەندان و ڕوشنبیران لەڕۆژنامەنوسان ... هتد، ئێمە پەیوەندیی لەسەر چەمیان دەکەین و دەست خۆشیش لەشارەوانی سلێمانی دەکەین، بەڵام لەگەڵ ئەوەدەست دەکرێت لەو جۆرە پێشمەرگە و کەسانە ئەوەی کەدەبوو کەمتر بکرایە و ئەوەی کەدەبوو زیاتر بکرایە و پێش بردنی کاروانی ڕۆژنامەنوسی بکات لەکوردستاندا، ئەگەر نا دەبێت کاروانی چاوی ڕابگرێت. ■

ڕەنج قەرەداغی
Ranj_qaradaxi@hotmail.com

گەلەیی چەند فەرمانبەرێک لەسەرۆکی شارەوانی

بەهار مستەفا

■ ئایا ئەم هەموو ناو دەرچوون و پاشان هەڵوەشاندنەوەیە، ئایینە هۆی لەدەستدانی متمانەیان لەلایەن کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانەوە؟!

لەپاش جێگیربونی حکومەتی هەرێم - ئیدارەی سلێمانی، چەندین پرۆژەی خزمەتگوزاری کەوردە بۆ هاوڵاتیان جێبەجێ کران، تا ئەمڕۆی هاوڵاتیان ڕەنگی دایەوە، بەڵام ئەو خزمەتگوزارییانە هەندێکیان گشتین و هەندێکیان تایبەتیی بوون تەنها بەچەین و تۆپێکی دیاریکراوو بەس. کەوەتە زۆرینەیەک لەهاوڵاتیان هەست بەجیاوازی بکەن لەمافەکانیاندا.

یەک لەخزمەتگوزارییانە دابینکردنی زەوی بووبۆ سەدان کەس لەوانە پێشمەرگە کۆنەکان و پاشان کەسوکاری شەهیدان و هونەرمەندان و ڕوشنبیران لەڕۆژنامەنوسان ... هتد، ئێمە پەیوەندیی لەسەر چەمیان دەکەین و دەست خۆشیش لەشارەوانی سلێمانی دەکەین، بەڵام لەگەڵ ئەوەدەست پێکرد بۆ لایەڕەی ڕۆژنامەکاندا لەشارەوانی بەرێز ئەوەبە، ئایا ئەم کۆبکەینەوە؟! تاکەی لەچاوەڕوانی گۆڕدابن؟ بۆوەڵامدانەوەیان، زۆرپەی بوونەوە لەچارەسەرکردن یەداوداچوونی ئەو کێشانە. بەشێکی گرنگی ئەو هێڵانەیە کەدەبێت هەفتانەیەک جارێک لەپەرەگانی ئایندەدا بایەخیان پێبدات و بیانکاتە سەرقاڵیی ئەو گۆرانکاری و جوانکاریانەی کەدەیانکەن لەدەیان کات، لحقیقەت ئیش تیایاندا بکاتە سەرکردە.

ئەم چەند دێرەی سەرەوە بەشێکی کەمن لەپەرگشیم لەپەراسیم هەفتانەمەی چاودێردا هەلبچە بەرامبەر بەهوای ئەوەی بیێتە مایەی سەرنجدان و ئاوڕدان لەپیناودا.

ئەمە کەوتە دێرەی سەرەوە بەشێکی کەمن لەپەرگشیم لەپەراسیم هەفتانەمەی چاودێردا هەلبچە بەرامبەر بەهوای ئەوەی بیێتە مایەی سەرنجدان و ئاوڕدان لەپیناودا.

ئەمە کەوتە دێرەی سەرەوە بەشێکی کەمن لەپەرگشیم لەپەراسیم هەفتانەمەی چاودێردا هەلبچە بەرامبەر بەهوای ئەوەی بیێتە مایەی سەرنجدان و ئاوڕدان لەپیناودا.

وەتەبەکی کورت بۆ ئاوێنەی ڕۆژنامەگەری

حەمە نوری کەریم

هەمیشە خوێنەران لەناو لایەڕەی ڕۆژنامەکاندا بۆ ئەو بابەتانە دەگەڕێن کە تایبەتن بەخۆیو کێشەکانیان.

هەر بۆیە لایەڕەی ئاوێنەی ڕۆژنامەگەری پێویستیی بیێتە بەنگێک بۆ کێشەکانی خەڵک، بەڵام بەنسەرای ، بۆ ئەو خەمانەی کە هاوڵاتیان چاوەڕێن بۆیان ساڕێژ بکرێت.

بەمبوانم (کاک ڕەنج) ئاپیر سرای لایەڕەکە، بتوانێت بەهەموو ڕاستیەکانەوە خەمو گرفتەکان بگەیەنێت، چونکە لایەڕەکە ئاوی ئاوێنەی ڕۆژنامەگەریە، بەدڵنیان ئاوێنە بەڕاستی و ڕونی ڕوخسارەکان نیشان بدەات.

ئاوێنەی ڕۆژنامەگەریش ئاوێنەی ڕونی کێشەکان بێت، بێ هیچ تەڵخی و ئاڵیکە. ■

کۆمەڵی مەدەنی و دەوڵەت، دەلالەتی چەمکو ئیشکالییەتی پەیوەندی

د. محەمەد زاهی مەغریبی

بابەتی کۆمەڵی مەدەنی زۆرێک لەمەسەلەو پرسیار لەسەر هێزو بونیاد و ئامودەزگاو شێوازی کەلتوری کۆمەڵ دەوروژێنێ، هەروەها زۆر ئیشکالیەت دەوروژێنێ لەسەر ئاستی پەیوەندی دەوڵەت بەئامودەزگا یاساو سیاسەتکانی لەهەموو بوارەکاندا، چونکە سروشتی جوڵەو سنوورو پانتاییەکانی دەوڵەت لەبەرامبەر کۆمەڵی مەدەنیدا، سیماو تایبەتمەندییەکانی ئەو کۆمەڵەی دیاری دەکات، ئەمەش لەڕێگەی دیاریکردنی شێوازەکانی پەیوەندی لەنێوان دەوڵەت لەلایەک و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی لەلایەکی تردوە.

کۆمەڵی مەدەنی چەمکو دەلالەت

کۆمەڵی مەدەنی پەیوەندییەکی پتەوی هەیە بەکەلتوری ڕۆژئاوا ڕەگەکانی دەچێتەوە سەر بنەما کۆنەکانی ئەو شارستانیەتە، کە ڕەنگدانەوەی هەیە لەسەر دەلالەتەکان و ئەزموونی کۆمەڵایەتی و ئابوورەیی و سیاسی لەڕۆژئاوادا، بەتایبەتی لەڕێگەی قوتابخانە هزرییەکانەوە دەرکەوتوون، کە لەسەر بنەمایی ئەو ئەزموونە هاتوونەتە کایەوە.

کۆمەڵی مەدەنی لەسەر بنەمایی زەرافەندی هەڵبژاردن لەلایەن تاکەکانی خۆیەوە دانەدەمەزێت، هەروەها هەموو ئەو چین و ڕێکخراوو دامودەزگایانە لەخۆ دەگرێت کەجیاکاری دەکات لەدەوڵەت، کەگرنگترین ئەو ڕێکخراوانە بریتین لەپارتە سیاسی و بەکێتیبە پیشەیی و سەندیکا کرێکاری و کرێبو یانەو ڕێکخراوە خۆیەخشەکان، هەروەها ئینتما بۆ کۆمەڵی مەدەنی لەسەر بنەمای یەکسانی دانەدەمەزێت، ئەو دەسەلاتەش کە دەوڵەت پیادەی دەکات بەرامبەر کۆمەڵی مەدەنی:-

بەکارهێنانی چەمکی کۆمەڵی مەدەنی لەزانستی کۆمەڵناسی و زانستی کۆمەڵناسی سیاسیو سیاسەتیشدا، هەمو دەلالەتە میراتگرەکانی لیبڕالیزمی کلاسیکی تێدەبەڕێنێ، هەروەها بەکارهێنانی مارکسیانەش تێدەبەڕێنێ، ئەمەشیان بەشێوەی دیاریکردنی مانا ئیجرائییەکانی کۆمەڵی مەدەنییە، تا یارمەتیی بدات لەتێکۆشتن و بەرەوامیدانیی پەیوەندی لەپەیوەندی لەگەڵ بەرامبەردا! ئەمەنەی خوارەوەش چەند پێناسەیەکی باوی کۆمەڵی مەدەنییە:-

١-کۆمەڵی مەدەنی هەموو ئەو دامودەزگایانەیە کەبوار بەتاکەکان دەدات سوود لەخیرو دەستکەوتەکانی وەربگرن بەپێی ئەوەی دەوڵەت دەستی لەکارەکانی بدات.

٢-کۆمەڵی مەدەنی ئەو نەسقە سیاسییە پێشکەوتووەیە کەبەرەوامی بەدامەزراندن و جێگیربوونی دامودەزگاکان دەدات (واتا چاودێریکردنی بەشداربوونی سیاسی).

٣-کۆمەڵی مەدەنی گروپێکی ڕێکخراوە خۆیەخشە ئازادەیە، کەبواری گشتی نێوان خێزان و دەوڵەت بو دەکاتەوەلەپێناو بەرەوپێشچوونی تاکەکان، لەم پێناوەشدا پێویست نیە ڕۆایەتی (تنافع) هەبێت لەنێوان دەوڵەت و کۆمەڵی مەدەنی، بگرە پێویستە پەیوەندی هەردووکیان یاساییکی بنەڕەتی حوکمی بکات، کە ئەویش بریتیە لەیاسا ڕاستی سەر بەخێیی کۆمەڵی مەدەنی، لەواقعی کردیدا لەنێوان ئەو ڕوون بۆتەوە کەشێوازێکی پەیوەندی نێوان دەوڵەت و کۆمەڵی مەدەنی لەزۆر حالەتدا لەباسایی ئەیاساسووە.

شێوازەکانی پەیوەندی نێوان دەوڵەت و کۆمەڵی مەدەنی

ئەو ڕۆڵەی کەڕێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی لەڕووی کرداری سیاسی و شێوازەکانی ئاپتەیوون لەنێوان خۆیی و دەوڵەتدا دەگێڕێت جێی بایخپێدانی سەرەکی زانستی سیاسەت، لەم ڕووەوە کۆمەڵێک نموونەی تیۆریی و چوارچێوەی ڕافکاری دەرکەوتووە کەمەولیدانەوە تەفسیری شێوەکانی ئاپتەیوونی نێوان ڕێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی و دەوڵەت بکەن.

لەگرنگترین ئەو نموونانەش (تعدديت) کۆربۆرتاری نموونەی فەوبیە.

بەپێی پێناسەی فلیپ شمیتەر کۆربۆرتاری بریتییە لەسیستەمی ڕێکخستن بەرژەوەندییەکان، کە بەپێی پێکهاتەکان ڕێکدەخرێت لەچوارچێوەی ژمارەیەکی دیاریکراوە لەگروپ ئینزامیەکانی و ئەو گروپانەی کێبڕکێو جیاکاری ئەرکیان تیا نیەو بوونەت دانیان پێدانەتێت و بواری کارکردنیان پێدەدات ایان لەبەنەرەتدا خۆی دروستی کردوون! هەروەها ئینیحتیاری نوێنەرایەتیکردنی چەند گروپێکیان پێدەبەخشییت بەرامبەر بە پابەندبوونیان بەهەندێک دسپلینی دیاریکراوە لەکداری هەڵبژاردنی سەرکردەکانیان، هەروەها ڕەواندنەوەی بەرژەوەندی و بەرژەوەندی و گۆرانکاردن لێیان و پشتگیریکردنیان.

فرەییش لەلای شمیتەر بەوە پێناسە کراوە کەبریتییە لەسیستەمی نوێنەرایەتیکردنی بەرژەوەندییەکان، کەتیایدا پێکهاتەکان لەسەر بنەمایی ئەرکیان دیاریکراولەگروپی جیاوازجوو خۆیەخش کێبڕکێدەڕ ڕێکخراون، خۆیان سروشت و بواری چالاکی و بەرژەوەندییەکانی خۆیان دیاری دەکەن و دەوڵەت دەست ناخاتە ناو کداری مۆڵەتدان و دانپیانیان و دروستکردن و هەڵبژاردنی سەرکردەکانیان هەروەها دەوڵەت لەم جۆرەیان مۆنۆپۆڵی چۆنێتی دیاریکردنی بەرژەوەندی و گوزارشتکردن لەخۆیان و نوێنەرایەتی کردنی بەرژەوەندییە جیاوازەکانی ناو گروپەکانی کۆمەڵی مەدەنی ناکات.

مەدەنی و دەوڵەت لەفەلسەفەی مارکسیزمدا جیاوازە لەوێنەکردنی هیگڵ، هەروەک چۆن هەردوو جیاوازن لەوێنەکردنیان بۆ سروشتی کردەی دیالیکتیک و جۆری ئەو هێزانەی کەکەشەی مێژوو دەجوڵێنن.

کۆمەڵی مەدەنی بەرای کارل مارکس ئەو بنەرەتەیە کەسروشتی سەرخان دیاری دەکات، هەروەها دەسەلاتیکی تر لەشوێنی دابنێن کەزیاتر ڕیژەی فاکەنیان یکرێت، کەواتە کاتێک چەمکی کۆمەڵی مەدەنی لەسەردەی حەفدەهەمدا لەچوارچێوەی سیستەمی فیکری سیاسی نوێدا دەرکەوت، هاو واتا بوو لەگەڵ چەمکی دەوڵەتدا، بەو گوزارشتەی (گوزارشتی هزیز) کە دەوڵەت ئامرازێکی پیشەسازییە، یان کاتژمێرێکی گەورەیە کار بۆ کۆنترۆڵکردنی دەفتاری تاکەکان و یاراستنی ئاسایش و سلامەتیان و پارێزگاری لەوڵەکانیان دەکات.

لەچوارچێوەی تیۆرەی پەیمانی کۆمەڵایەتیدا، دەوڵەت (لەوئەلتانی ئەوروپا) ئاسنی تیۆریزەکردنی سیاسی و گۆڕانی مێژوویی و کۆمەڵایەتییەکانی ئەوروپا لەقالب دەدات، لەمەش کاتدا هاوشانی ڕووداوەکان هەنگاو دەنێت و کار بۆ عەقڵانیکردنی و بەتایبەتیش هزرڤانانی ئینتالیایی (کارامشی)، دەبی ئەوەش بووترێ کەلەگەڵ ڕۆری مارکسیشدا بڕوان لەنێوانیشیاندا ئەرکە مەدەنییەکان، واتا ئەرکی ئابووری کۆمەڵایەتی و پەرەوەدەیی کەمەنە پشت بەدەوڵەت دەبەستن، تەنانەت ئەنجامدانی کاری مەدەنی بەبێ ئەو ڕێکخستنانەی کەدەوڵەت دایدەنێت لەئەنجامیانی کارەکانی ئەو جۆرە ڕێکخراوە.

دەوڵەتیش بەرای هیگڵ ئاراستەی تاکەکانی کۆمەڵ دەکات بەرەو ئامانجە ئاگاریەکان، کەبریتییە لەکارکردن بەهاوکاری تاقەو سەندیکا پیشەییەکان هەروەها چێنی کۆمەڵە خۆچییەکان، کەبەبێی ئەمانە تاکەکان (هاوڵاتیان) دەبن بەکۆمەڵێکی ڕووت و بێ ئاسنامە.

زۆرینەی ئەوانەی (فلسەفەی هیگڵ) یان خوێندوە، ئامژەیان بەوە داوە کەڕوانینی تایبەتی هیگڵ بۆ دەوڵەتی مەدەنی، ڕەنگدانەوەی پێوانەی هیگڵە بۆ یاری کۆمەڵی مەدەنی، ئەمانە لەسەرەتایی سەدەی حەفدەهەم، کاتێکی کەمەدەنی، ڕەنگدانەوەی پێوانەی هیگڵە بۆ یاری کۆمەڵی مەدەنی، لەسەرەتایی سەدەی حەفدەهەم، کاتێکی کەمەدەنی لەنێوان دەوڵەتی و کۆمەڵی مەدەنی گریماسی کۆمەڵی ئەمانە بەیەکگریتەوە، هیگڵ لەو بڕوایەدا بووە کەدەچوونی کۆمەڵی ئەمانە لەو قەیرانەی کەتیی کەوتووە پەیوەستە بەدەرکەوتنی یک دەوڵەت، کەرینوینی ئەمانەکان بکات بۆ پێشکەوتن و ڕابەرایەتی بکات بۆ کەشەسەندن.

٢/ئەرکس، کۆمەڵی مەدەنی بەو پێیەی بەرەتێکی مادیبە بۆ دامەزراندنی دەوڵەت:-

کەئەرکی مارکسییەت لەژێر عاباکەی هیگڵەوە دەچووە، بەڵام وینەکردنی پەیوەندی لەنێوان کۆمەڵی مەدەنی و دەوڵەت لەوەشەوە لەئەرکی پەیمانی کۆمەڵایەتی لەنێوان دەوڵەت و کۆمەڵی مەدەنی گریمانەی کەدروو، هەروەها جەخت لەسەر ئەوە دەکات کە کۆمەڵی مەدەنی ناتوانێ لەخۆیەوە عەقڵ و ئازادی دابەزێرێتی و بەئەنجامی بگەیەنێ، بۆیە پێشنیار دەکات دەوڵەت دەی چوارچێوە بەهێزە بێت کەتوانایدا هەیە ئەو ئامانجە بەئەنجام بگەیەنێ.

هیگڵ ئینکار لەو گونجاندنە دەکات کەتێیدا پەیمانی کۆمەڵایەتی لەنێوان دەوڵەت و کۆمەڵی مەدەنی گریمانەی کردووە، هەروەها جەخت لەسەر ئەوە دەکات کە کۆمەڵی مەدەنی ناتوانێ لەخۆیەوە عەقڵ و ئازادی دابەزێرێتی و بەئەنجامی بگەیەنێ، بۆیە پێشنیار دەکات دەوڵەت دەی چوارچێوە بەهێزە بێت کە تایبەتی بۆ دەوڵەت:-

١/تیۆرەی پەیمانی کۆمەڵایەتی، تێپەڕاندنی ڕوانینی ئایینی بۆ دەوڵەت:-

چەمکی کۆمەڵی مەدەنی لەشێوازە زاراوەییە سیاسییەکەیدا، لەسیاقی تیۆرەی پەیمانی کۆمەڵایەتیدا ئاماژەی پێدراوە، بەو پێیەی ئەم چەمکە هاوتای

پزیسکی ئەندێشە

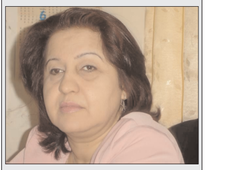

یەکەم ئەزموون، یەکەم خۆشەویستی، وشەو، داهێنان، ئەو کەرانە سیحر ئامێزەی کتێب، هەمیشە لەخەون. خۆلیای نوسەراندا.

مانایەکی جوانو، ئەزمونێکی پڕ لەیەخشندەی هەیە. بۆیە لەم ئەوەدەدا، ویستومانە، جارێکی تریش، نوسەرانو بیرەمندان، شاعیران، لەزەنو ژاکیرەی نیشتایاندا، کەشتێک بۆ رابردووی خویندەوە قولەکاندا بکەنەوە، ئاخۆ کامە کتێبو نووسراو، تا ئێستایش، لەگەل رووحیا سەمای شتە جوانەکان دەکەن.

ئەو سەمایانەی هەمیشە کتێب، وشەکانی لەروون بونەوەیەکی عیشق ئامێزدا، لەپەنجەرەی تازەوە پێمان دەڵێن.. ئێوەمان بەردەوام لەبیرو دیدو خەونو خولیاکاندایە. بۆیە، لەپەنکەمین پێڤیندا یەکەم کتێب کامە بوو ئەوی بەردەوو دونیای نوسین راکێشا؟ ئەوەلامدا شیرین. کژ ئینە شاعیری کەوەرە دەڵێن:

- پێش ئەوەی هیچ کتێبێک (جگە لەکتێبەکانی قورئانخانە) بخوێنمەوە، لەو کاتەوەی فێری نووسین بووم هێزێکی ئەفسوناوی نادیار هەبووە بەرەو دنیای نوسین رایکێشاوم ئینرنامە (نامە، یاداشت، شیعر، چیرۆک، وتار) بوویت، هەمیشە نووقمی مەنڵوژێک بووم، بەردەوام هەستمدەکرد شتێک هەیە بەمەوی بیڵێم، ئەمەوت و نەمنوسی، واتە حەزی نوسین لای من درووستبوو پێش ئەوەی بچمە ناو دنیا جوان و باڵاکەی کتێب و خوێندنەوەو، بەڵام دیارە ئەو کاتەی دەستمکرد بەخوێندنەوەی ئەو کتێبانەی لەکتێبخانەی مالەوەو قورئانخانەدا هەبوو درکم بەوەو کرد ئەو شتەی لەمزرەدایە و لەو شتەی بۆ خۆمی دەنوسم دەکرێ بیبێت شتێک کە ناوی (نوسین)ـەو پێی دەگوترێت (ئەدەب) کە دەکرێ ببێتە کتێب.. بەڵام یەکەم کتێب کە خوێندنەوەو (ئەدەب)ی لا خۆشەویست کردم زۆمانی (زۆریانای کازانتزاکی بوو کە لەقوتابی یەکەمی زانکۆدا بووم مامۆستا (.د کاوس قەفتان) کتێبێکەی دامی و بەکازانتزاکی ناسانم، لەو کاتەوە تا ئێستا قناعەتێکم لا دروست بووە کە خوێندنەوە باڵاترین جۆری چێژە، لەو کاتەوە تا دوارۆژی ژیانم لەهەڵوی وەرگرتنی تۆ چێژەدا دەبم کەچێژی مەعریفەیە تەنانەت ئەو کاتەشکە زەینم پر دەبێ لەچاڵ و چۆڵی لەبیرچوونەوە، دەخوێنمەوە بۆئەوەی فێربم، چونکە چێژی فێربوون تێر ناکرێ و بەمرک ئەبێ ناگوژێتەوەو تواوناپی.

- کام کتێبت بەردەوام دەکەرێتەوە لای؟

-دیارە بۆ کەسێکی وەکو من کە دەمێک دەخوێنمەوەو خوێندنەوە خوو نریتێکی رۆژانەمە، ئەو کتێبانەی کە دەیانخوێنمەوەی دوا لاپەڕەی دەبمەوە حاڵ دەکەم یەکسەر دەست بکەمەوە بەخوێندنەوەی بۆ جاری دووەم، چۆکتێبێک هیچ وای ماوەیک حاڵ دەکەم چارێکی ترپیخوێنمەوە، بەڵام زۆرکەم بۆم هەڵدەکەوێ و توانیوم زیاد لەجارێک کتێبێک بخوێنمەوە، چونکە بەردەوام کتێبیی نوێ دەزەقی و فریا ناکەوم، بەڵام بەدرێژایی تەمەنی خوێندنەوەم یەک کتێب هەبو لەو ساڵەوەی کە دەچووە تا ئێستا حووت جارم خوێندنەوە ئەویش (ئیوارەی پەروانە)یە هەموو ساڵێکیش لەمەمان مانگدا وانە کانوونی یەکەم- دیسەمبەر- کە دوامانگی ساڵەو لای من هەمانکتێبن مانگە دەخوێنمەوە.. بەتەمام ئەمساڵیش جارێکی تر بیخوێنمەوە، لای من ئەو دەقە گوزارەییەکی خەمناکی عەشقە، لووتکەی ئەزەرەی مرۆڤە بەرامبەر باستکرین مرۆڤەکە عەشقە، من بۆ خۆم و لەئەزموونی خۆمەوە دەمێک بوو تێگەیشتبووم کە تەمەنی عەشق چەند کورتخایەنە لەوەدەشی بەجوانترین و دڵرەقترین رستەو وێنەو رووداو کارکتەر بۆ چوونی خۆمی بیڕ سامانەو، ئلنیا بووەمەو لەوەی بەمەڵەدا نەچووم (عەشق هەر ئەوەندەی گرت هەڵدەوەرێت) بەهەرحاڵ ئامەوێت بەدوو سێ رستەی کورت و عاتفی قسە لەسەر ئیوارەی پەروانە بکەم.■

ئا/ ئەندێشە

ژیانئاوا ئەنوەر مەسیفی شاعیر

ئەنوەر مەسیفی یان غەیبوبەی گەلاکان

سامی هادی

لەگەڵ یەکەم خوڕباراندا، ئاوێنە سیحریەکانی شیعری ئاسمی، لەئێوارە رۆتەیساکانی هەولێرپیشەوە، هێمنتر لەئارامی پاییز، دەیبەخشیە، پیاسەکانی شەقام، ئەو شەقامانەی، لەچاویلکەکەی مەسیفی، هەر تەنیا خوڕباران و جاریکی تر خوڕباران نەبووە، بەڵکو دەوت و هەنگاوەکانی داهاتوی. ڕووت کردنەوەی وشەو هەناسە شیعریەکانی تری بوو. ئەو بەجورئەتەوە لەگەڵمەی ئاوازی شمشاڵە بەتەنەکەتەوە. ئەو ئاوازانەی بۆنی خواڵوبوونی وشەکانی لێدەهات. شەقام، شەقام، بانگەوازی دوا پرۆژەی تازەگەری و داماڵینی ڕەنگە کاڵبوەکانی وشەی ڕاگەیاند. ئەو بانگەوازەی مەسیفی، سەرەتاتەمێک بوو لەبێدەنگی، مەناسەبێک بوو لەون بوون، بەڵام عیشقی مەسیفی بۆ دۆزینەکەوی مانا تازەکانی شیعری و ئەمانایانەی هەمیشە لەچوارچێوەیەکی مەلوفەوە، سەیری ڕەنگی وشەسواوەکان دەکات. ئەوەنگێکی تر بەدۆزێتەوە، بەچاویلکە خەیاڵ ئامێزەکەی.. وشەقات ئەو مانایە تەقلیدیەی نییە، کەهەڵکی ئاسایی لەمەکانی ماناد، مامەڵەیان لەگەڵدا دەکەن. مەسیفی لەنێو هەموو هەڵچونەکانی تێکشکانی زمانو شیعرو شتە باوەکانی تردا. هێمن، هێمن ڕێدەکات هێمنترین لەگەڵ لاخەڵوەکان.. شیعری لا خۆشویستتر دەبێت چاویلکەکەی مەسیفی، چاویلکەی وەرزێک بوو لەگەوەربوون.. بەڵام مەخابن.. ئەمرۆ لەتەخۆشخانەیەکی هەولێردا.. لەنێو غەیبوبەیەکی بەرەوام، بەدوای وونبوونی وەرزەکان دەگەڕێت، ئێستا بەروونی هەموو وشەکانی ئەودیو پەنجەرەو باخچەی نەخۆشخانەکەدەبینێت. غەیبوبەی شاعیر، غەیبوبەی بەگەڵابوونی شەقامەکانە، ئەو شەقامانەی مەسیفی، هەمیشە بەدوای تەنیایەکانی خۆیدا دەگەڕا.. ئەو تەنیایانەی، ئێستاش نەیتوانی چرکەیەک لەمەکاوەکانیشی بدۆزێتەوە. ئێستا.. مەسیفی، لەمخەوێکدایە.. خەوی مەرگ و خەوی خۆرئاباوونی شاعیرە. لێرە، هێشتا شار خەواڵوە، تەنیا دەنگی پیاسەی کوکوخنجەکان، نێو دارەکانی حەوشەی نەخۆشخانەی هەولێر دێت، تۆنی دەنگی باڵندەکانی ئەم بەیانییەی هەولێر، پراوپڕن لەوا چرکەکانی حوزنی مەرگی شاعیرێک، پێش هەموان، ئەوان بوون.. کاتق وتیان.. مەسیفی دوامالئاوایی، لەهەسوان کردو.. شیعریش، لەپەنجەرەی هەنسکەوە.. سەیری ئەو کۆزستانەی دەکرد.. کەمەسیفی دەگریتە ئامێزی خەونو تەنیایی خۆی. ماللناوا.. شیعر.. ماللناوا.. ئیوارە خەمۆکیەکانی مەچکۆ، ماللناوا.. چاویلکە هەمیشە خەڵوەکەی مەسیفی.■

دوانەی جەلادو قوربانی

خوێندنەوەیەکی کورتی ڕۆمانی (قوربانی)..

سەروەر کەریم

هونەری ڕۆمان نوسی، یەکێک لەهەنەرە کرنگەکانی دنیای ئەدەبی و لەهەموو قۆناغەکانی ژیانی کۆمەڵی مرۆڤایتی دان، لەسەرەتای سەرهەڵدانیپەوە تازەمەنی ئێستا قورسایی خۆی لەدەست نەداوەو لەتاریکیسی زۆری لەخوێنرو بۆ خۆی دائیر کردووە، بەتایبەت ئەو ڕۆمانانەی کەزیاتر دوەڵەمەندن بەبیری هیومانیانەو، لەکێشە نئیسانیەکان دواون.

بەرلەزیایی مێژووی کۆمەڵی مرۆڤایتی دوانەی (جەلادو قوربانی)، لەملەڵانێیەکی سخت دا بوون بەردەوام جەلاد بەشوین بەقوربانی کردنی کۆمەڵدا کاری کردووەو لەسەر حسابی کۆیلەکردن و ترسانندی کۆمەڵ ژیانی دەولەمەندانەی خۆی مسۆگەر کردوە، هەرچی قوربانیشە بەردەوام ملی پێکێ کراوە هەموو ماڤەکانی لی زەوت کراوە.. کەرچی زۆرجار مرۆڤ لەناناگایی و نەزانی خۆیدە بەدێتە قوربانی و خزمەت بەجەلادو بەدەسڵاتەکی دەکات..

ڕۆمانی (قوربانی) یەکێکە لو ڕۆمانانەی هەولی داوە بۆچونێکی جیاوازیدات بەهەردوو چەمکی (جەلادو قوربانی)، بەمانایەکی تر ئەو ڕۆمانە هاڵگری خوێندنەوەیەکی جیاوازە بۆ ئەو دوو چەمکەو ماناو دەلالەتی جیاوازی پێبخشیوە.. کاتێک خوێنر کردەستەتاوە ڕۆمانەکە دەبێتەنافەیەک و ڕۆمانەکە دەبێتە ڕۆمانێکی تر بەسادەیی تێکەڵ بەیەکمبین وێنە دەبێت، ئەویش دانگایی کردنی زیندانیەکە، کەتۆمبەت بارە بەهەندین کاری درندانە، وەک کوشتن و دزی و دەست دریژی بۆ سەر ژنان، بەکوردی پیاوێکی جەلادو چەندین تاوانی ئەنجام داوەو دەبێت سزا بدرێت، لەبەرامبەر ئەو جەلادەدا، دەسەڵات و دەستوور یاسا هەیە و لیوانە لەیرکێی جاڵەکانیاوە سزای جەلادی زیندانی جیبەجی دەکاتن کەرچی هیچ دەسەڵاتێک نیە لەدنیا بەبی بەقوربانی کردنی کۆمەڵ و ئەنجام دانی چەندین کاری جەلادانە بچێتە سەر کورسی حوکم، بۆیە دانگیپەکردنەکە لەنێوان جەلادو حاکمو جەلادی بەحوکم بەڕێوە دەچێت و ئینسانیانەدا قوربانی نییە، بەکوردی لەو دانگایەکردنەدا هەردوولا جەلادن و قوربانیش. لەو سیناریۆیەیکە بەمانای دانگایی کردنی چەلادەوە بەڕێوە دەچێت، بەردەوام بوون لەگەڵ ڕۆمانەکەدا لەو ئامازانە بەردەکەوێت کەزمان نوس هەولی داوە لەو ڕۆیەکیی کە بەردەوام تەواوکەری یەکترین دەربخات ئەویش بەهێنانەوەی پیاوی ئاینی بۆئەوەی بەر لەجیبەجی کردنی سزای لەسیدارەدان جەلادی زیندانی ئینعترافی بکات و قەشەی ئاینیش ئویتۆلی لەسەر بکات و دانای جەلاد، وای من ئەو دەقە گوزارییەیکی خەمناکی عەشقە، لووتکەی دڵڕەقی مرۆڤە بەرامبەر باستکرین خۆیدە کەعەشقە، من بۆ خۆم و لەئەزموونی خۆمەوە دەمێک بوو تێگەیشتبووم کە تەمەنی عەشق چەند کورتخایەنە بەدەقش بەجوانترین و دڵرەقترین رستەو وێنەو ڕووداو کارکتەر بۆ چوونی خۆمی بیڕ سامانەو، ئلنیا بووەمەو لەوەی بەهەڵەدا نەچووم (عەشق هەر ئەوەندەی گرت هەڵدەوەرێت) بەهەرحاڵ ئامەوێت بەدوو سێ رستەی کورت و عاتفی قسە لەسەر ئیوارەی پەروانە بکەم.

ئەوەی جەلادو قوربانی

ڕۆمانەکە لەسەر ئەو بنەمایە دامەزراوە کە جەلاد لەو کاتەی کەدەیەوێ ئەو کارە جەلادانە بکات کە دەیکات، ئەو کاتەی کەدەیەوێ ئەو کارە جەلادانە ب

L-8-9.qxd 10/2/2005 12:08 PM Page 1

یەکەمین سالۆڕۆژی چاودێر لەدیدی نوسەرانەوە

چاودێر.. سوپاسی بیروڕای ئەم نازیزانە دەکەت کە بیروڕای خۆیان لەسەر ژمارەکانی رۆژنامەکە دەربڕیوە، دلنیایان دەکەین، ئەو رەخنانەی لەچاودێریان گرتوە وباتبێن، لەبەرچاویان دەگرین و پەیوەیشیان لێدەکەین. بەهیوایین، لەدووەمین سالۆڕۆژی چاودێردا، بتوانین بۆ ناستی متمانەی ئەم نازیزانەو خوێنەرانی پەروش، پێش بکەوین. ئیمەش، لەگەل تەواوی گۆڤارو رۆژنامە نازارو نازادو خاوەن پەیامەکانی کوردستان، تاقە خەممان ئەوەیە بتوانین بشداریی راستەقینە لەدەوڵەمەندکردنی رۆژنامەگەری کوردستاندا بکەین، بەو نومێدەی بتوانین، لەسالانی ئایندەدا، هەموان دەسڵاتی چوارەمی کوردستان، بەراستی بەدی ببینین و دەسڵاتەکەش، باشتر لەهەر سێ دەسڵاتەکەی دی (یاسارێزی، تەنفیزی دادوەری) کوردەواری دیموکراتیزە بکاو نازادی بێنێتە دی و مەدەنیت بکات.. راستیەکی حاشا هەڵنەگر.. دیسان سوپاس.■

شێرکۆ بێکەس

ژمارەیەکی زۆری ئەو رۆژنامانەی لەکوردستاندا و لەگەڵ "چاودێر" دا دەستیان بەدەرچوونکرد، هەر لەدوو مانگو سێ مانگی یەکەمدا، وەک گڵۆپی سکوتیان لێهات و کوژانەوەو هەڵنەبوونەوە بەلام بەکیتک لەو رۆژنامانەی بەدەاگیرساوی مایەوە چاودێر بووە!

لەنێو ئەم زۆربوونەی رۆژنامەو ئاژاوەی چاپەمەنیاندا "چاودێر" ئاسانەی تایبەتی خۆی هەیە کەبەلای منەوە دیارترین پێنجەرەی نێو لاپەرەکانی بایخەدانە بە "رەخنە" وانە بەدیالۆگو بیروڕاجیاوازەکان،بەشبکردنەوەو هەڵدان بۆئەوەی لەچەندین گۆشەنیگاوە بروانینە مەسەلە جۆربەجۆرەکان ئێمە ئاتوانین رۆژنامەی (جیدی) دروست کەین ئەگەر رەخنەی (جیدی) دروستەکەین ئەوەی راستی بێ ئەو مێزگردانەی لەهۆڵی ئاوەداستی "چاودێر" دا ئەگێرین، بەلای منەوە ئاستی هوشیارکردنەوەی خوێنەرو رەخنەیان بارەو زووو بووەو. من لێرەدا بەتەنها مەبەستم لەرەخنەی سیاسی نیە بەلکو بەفراوانکردنی مەودا کانی رەخنەیە لەهەموو بوارەکانی ژیاندا. لەبازارو ژیانی رۆژانەی خەڵکەوە تا ئەگاتە سەر مەسلەکانی مافی ژن و یەکسانیو بارەمبەریو تا کێشە چارەنوسسازەکان لەم رەگەڵانیی رەخنەیە و لەخوێنر ئەکات شوێنی هەموو سەرباسەکان بەکوێت و دەستیان لێبهاڵێنگرێ. رەخنەی من لەچاودێر ئەوەیە لەماڵێکی "سێنتاغ" ئەچێت فینجاڵ، بەواتایەکی تر وەک ئاوە وایە بیەوێ لەپەک ژمارەدا قسەی دوو سێ ژمارە بکات، ئەمەیان پێویستی بەخێوبەخێتکردنەوە یان خوێرکتکستنەوەیەکی تازە هەیە بەچۆرەی ئاگای لەچاوی خوێنەرو بیرو ئاوەزیان پشوییەک بیەبینێ" بدات!. پێم باشە هەوڵگەلی لاپەرەی یەکەم" پرختو چڕوپڕ، بەلام لەلایەکی ترەوە من لەگەڵ وتاری دووروردێژدا نیمو ئەوەیان لەسروشتی گۆڤارەو نزیکترو وەک لەرۆژنامەکان گۆشە تایبەتیەکان بە بەراورد لەگەڵ سەرتاداو ئاینستە بوونەتە ئاشنای هەموو هەفتەیکمان بو مەرجێی ئاگایان لەدریژدادری بنێتە وزیاتر هەوڵی خۆچڕکردنەوەبدەن. ئەگەرچی چاودێر رۆژنامەی ریکخراوە لەبەرکردنی ئەکەین بەسەردا زاڵ بێتو بەرەوپش باشتر ئەوەیە کەلەجیدی خوێشیدا رەخنە لەداو دەزگا جیاوەکان و حکومیەکانیش ئەکرێ، ئەم "جورئەت" مەوداکانی نازادی رۆژنامەگەری بەرینتر ئەکەن و بروای خەڵکیش بە راستگۆییە بەهێزتر ئەکەن، ئەگەرچی وا رەنگە سالی ئەمەش بەس نیە بۆئەوەی حکومیکی گشتگیری بەسەردا بدەیت بەڵام سەبارەت بەچاودێر هەست ئەکەیت لەنێوان شەش مانگی یەکەمو دووەمیدا تێشونماکردنێکی لەبەرچاودروستبووە. پلەی پێویژەکان زیادبانکردووە.

چاودێر.. سوپاسی بیروڕای ئەم نازیزانە دەکەت کە بیروڕای خۆیان لەسەر ژمارەکانی رۆژنامەکە دەربڕیوە، دلنیایان دەکەین، ئەو رەخنانەی لەچاودێریان گرتوە وباتبێن، لەبەرچاویان دەگرین و پەیوەیشیان لێدەکەین. بەهیوایین، لەدووەمین سالۆڕۆژی چاودێردا، بتوانین بۆ ناستی متمانەی ئەم نازیزانەو خوێنەرانی پەروش، پێش بکەوین. ئیمەش، لەگەل تەواوی گۆڤارو رۆژنامە نازارو نازادو خاوەن پەیامەکانی کوردستان، تاقە خەممان ئەوەیە بتوانین بشداریی راستەقینە لەدەوڵەمەندکردنی رۆژنامەگەری کوردستاندا بکەین، بەو نومێدەی بتوانین، لەسالانی ئایندەدا، هەموان دەسڵاتی چوارەمی کوردستان، بەراستی بەدی ببینین و دەسڵاتەکەش، باشتر لەهەر سێ دەسڵاتەکەی دی (یاسارێزی، تەنفیزی دادوەری) کوردەواری دیموکراتیزە بکاو نازادی بێنێتە دی و مەدەنیت بکات.. راستیەکی حاشا هەڵنەگر.. دیسان سوپاس.■

شێرکۆ بێکەس

ژمارەیەکی زۆری ئەو رۆژنامانەی لەکوردستاندا و لەگەڵ "چاودێر" دا دەستیان بەدەرچوونکرد، هەر لەدوو مانگو سێ مانگی یەکەمدا، وەک گڵۆپی سکوتیان لێهات و کوژانەوەو هەڵنەبوونەوە بەلام بەکیتک لەو رۆژنامانەی بەدەاگیرساوی مایەوە چاودێر بووە!

لەنێو ئەم زۆربوونەی رۆژنامەو ئاژاوەی چاپەمەنیاندا "چاودێر" ئاسانەی تایبەتی خۆی هەیە کەبەلای منەوە دیارترین پێنجەرەی نێو لاپەرەکانی بایخەدانە بە "رەخنە" وانە بەدیالۆگو بیروڕاجیاوازەکان،بەشبکردنەوەو هەڵدان بۆئەوەی لەچەندین گۆشەنیگاوە بروانینە مەسلە جۆربەجۆرەکان ئێمە ئاتوانین رۆژنامەی (جیدی) دروست کەین ئەگەر رەخنەی (جیدی) دروستەکەین ئەوەی راستی بێ ئەو مێزگردانەی لەهۆڵی ئاوەداستی "چاودێر" دا ئەگێرین، بەلای منەوە ئاستی هوشیارکردنەوەی خوێنەرو رەخنەیان بارەو زووو بووەو. من لێرەدا بەتەنها مەبەستم لەرەخنەی سیاسی نیە بەلکو بەفراوانکردنی مەوداکانی رەخنەیە لەهەموو بوارەکانی ژیاندا. لەبازارو ژیانی رۆژانەی خەڵکەوە تا ئەگاتە سەر مەسلەکانی مافی ژن و یەکسانیو بارەمبەریو تا کێشە چارەنوسسازەکان لەم رەگەڵانیی رەخنەیە و لەخوێنر ئەکات شوێنی هەموو سەرباسەکان بەکوێت و دەستیان لێبهاڵێنگرێ. رەخنەی من لەچاودێر ئەوەیە لەماڵێکی "سێنتاغ" ئەچێت فینجاڵ، بەواتایەکی تر وەک ئاوە وایە بیەوێ لەیەک ژمارەدا قسەی دوو سێ ژمارە بکات، ئەمەیان پێویستی بەخێوبەخێتکردنەوەو یان خوێرکتکستنەوەیەکی تازە هەیە بەچۆرەی ئاگای لەچاوی خوێنەرو بیرو ئاوەزیان پشوییەک بیەبینێ" بدات!. پێم باشە هەوڵگەلی لاپەرەی یەکەم" پرختو چڕوپڕ، بەلام لەلایەکی ترەوە من لەگەڵ وتاری دووروردێژدا نیمو ئەوەیان لەسروشتی گۆڤارەو نزیکترو وەک لەرۆژنامەکان گۆشە تایبەتیەکان بە بەراورد لەگەڵ سەرتاداو ئاینستە بوونەتە ئاشنای هەموو هەفتەیکمان بو مەرجێی ئاگایان لەدریژدادری بنێتو زیاتر هەوڵی خۆچڕکردنەوەبدەن. ئەگەرچی چاودێر رۆژنامەی ریکخراوە لەبەرکردنی ئەکەین بەسەردا زاڵ بێتو بەرەوپش باشتر ئەوەیە کەلەجیدی خوێشیدا رەخنە لەداو دەزگا جیاوەکان و حکومیەکانیش ئەکرێ، ئەم "جورئەت" مەوداکانی نازادی رۆژنامەگەری بەرینتر ئەکەن و بروای خەڵکیش بە راستگۆییە بەهێزتر ئەکەن، ئەگەرچی وا رەنگە یەک ساڵیش بەس نیە بۆئەوەی حکومیکی گشتگیری بەسەردا بدەیت بەڵام سەبارەت بەچاودێر هەست ئەکەیت لەنێوان شەش مانگی یەکەمو دووەمیدا تێشونماکردنێکی لەبەرچاودروستبووە. پلەی پێویژەکان زیادبانکردووە.

یەکەمین سالۆڕۆژی چاودێر لەدیدی نوسەرانەوە

فەرید زامدار: لێپرسراوی لقی سلێمانی سەندیکای رۆژنامەنوسانی کوردستان

دیاری رۆژنامەی چاودێر من یەکەم ژمارەی پێم وابێ ژمارەی یەک بووبێ سفر کەوتو بەرەوستم هەر لەیەکەم ژمارەوە هەستم بەوە کرد ئەم رۆژنامەیە

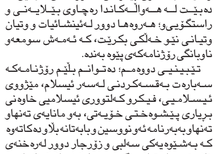

شتی زۆری پێیە دیارە ئەوانەی کەسەرپەرشتی ئەم رۆژنامەیە دەکەن خەڵکانێکی خاوەنی ئەمۆنەی تایبەتی خۆیانن لەیاری رۆژنامەنوسی ئەوەی کەجێگای سەرنجیشە بەراستی لەو هەموو ژمارانی کەماوەی ساڵێک بەسەریدا ڕۆشتووە چاودێر یەکێکە لەو رۆژنامانەی کەتاوەو بەو شێوازەی کەئەو ئەیکا، ئەوەی کەئەیکا بەتەواوی ئەوەی کەپێویستە بەسەمەلە سیاسیەکانەوە بلاوەدەکرێتەوە بەوایە بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا من پێم وایە وەک پێشترین ئامادەم پێکرد وردە وردە ئەم رۆژنامەیە جێبێی خۆی دەکاتەوە هیوادارم لەماینددا لەسالی دووەمیدا زیاتر کەمتە بکات و زیاتر کرنگی بەهەڵەکان بدات زیاتر لەجەماوەر نزیک بێتو ئەگازاو ئاواتانی جەماوەر نقل بکات پردیک بێت لەنێوان بەسەڵات و لەنێوان لەو بوارەدا هیوادارم لەو بوارەدا سەرکەوتن بەدەستبهێنێت.■

ئاسۆس هەردی: سەرنوسەری هەفتەنامەی هاوڵاتی

ئەوەی من ئەمەویێ بیڵێم بەراستی ئاتوانم بڵێم زۆر بەوردی (متابەعەی) رۆژنامەکەتانم کردووە بەڵام هەموو ژمارەیەکی لێمبێنم سەیری ئەکەم، جاوی پیا ئەگێڕم بەتایبەت بە سرنجی هەوڵەکان زۆر ئەدەم.

رەخنەیەک کەهەم بێت لەسەر هەوڵەکان چونکە لەهەموی زیاتر موتابەعەی هەوڵەکانم بۆ خوێ وا دەکات زۆرترین خوێنەر لەخوی زیاتر بکرووە هەست دەکەم لەپرووی تەکنیکی رۆژنامەوە ئایەوە کەموکوڕی زۆر تیدایە

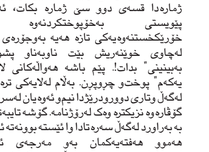

زانیاری باش هەیە جاری وایە هەوڵەکە خۆی هەوڵێکی باشە، سەرچاوەی باشی لەبەردەست دایە بەتایبەتیش چاودێر ئەوەی من بزانم سەرچاوەی باشی دەست دەکەوێت بۆ هەرکاڵی گرنگ، بەڵام بەلەخەوە لەرووی دارشتن و ریکخستن و دانانی ئینیشانی خەبەرو ئەم شتانەو، کەموکوری زۆری تیا دەبینم، هیوادارم هەول بدەن ڕۆژ بۆ ڕۆژ کەموکوریانە چاکتر بکەن و زانیاری زیاترو باشترو بڵاپەنتر بەخەلک بکەیەنن.■

هەڤاڵ نەوبەهار: ئاژانسی سلێمانی

کۆنە کەلەئەستیمدوە و دروستکردنی تایبەتمەندی یا کەسێتی بۆ هەر میدیایەک یان رۆژنامەیەک بەتایبەتی بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا رۆژنامەی چاودێر کەمتر پشتی بەسەرچاوەکان بەستووە یان لەوانەیە پشتی بەسەرچاوەکان بەستبێت بەڵام سەرچاوەی زانیاریەکان بڵاونەکاتەوە نایان ئینێت کەئەمە رەخنەیەو گلەییبێکە بەردەوام لێمە لەچاودێری کەئەبێن بەوەی هەرچەند ئەو بەرزایی کەی گارکەتەی بەرپرسی پیکەمین دەڵێن لێمە خوامان سەرچاوەی ئەو زانیارەیانمین بەڵام گرنگ کەئەوی

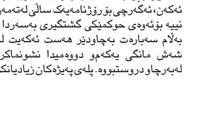

شوان کەریم کابان: بەرپرسی بەری T.V ئاگەڵی کوردستان

سەرتا پیرۆزبایی بێک ساڵەی دەرچونی رۆژنامەی چاودێر دەکەم هیوادارم دەیان هەزار ژمارەی تری لێبدەرچێت رۆژنامەکە بۆ خۆی بەدەر لەرۆژنامەکانی تری سەر کۆرەپانی کوردستان بۆ خۆی بشیوازو بەستایلێکی نوێیەوە هاتووەتەوە پێشەوە.

ئەو کەسە ناتوانێت نکۆلی لەوە بکات هەم هەوڵی تێدایە هەم بابەتی لێکۆڵینەوەی تێدایە هەم بابەتی رەخنەیی تێدایە کەئەوە بۆ خۆی وا دەکات زۆرترین خوێنەر لەخۆی زیاتر بکرووە

بەحوکمی ئەوەی کەخوێنەری هەمە جەشنەو هەمجۆرمان هەیە ئێمە لەکوردستاندا دیارە مەبەستم ئەوانەیە کەدەخوێنرێتەوە ئەوەی کەمن تێبینیم هەیە لەسەر رۆژنامەکە ئەوەیە کەلەشیوازی دەرهێنان لەهەندێ رۆژنامەی ئێرانی بەچێت ئەوە بۆ خۆی ئەترەحی هەندێ بابەتیشا هەر بشیوازی رۆحیەتی رۆژنامە ئێرانییەکان کاردەکات دیارە ئەوە بەمانای ئەوە نییە کە کاریکی خراپە بەڵام دەکرێت چاودێر بۆ خۆی شیوازێکی دەرهێنان بەتایبەتی لەرووی مۆنتاژەوە بۆ خۆی بدۆزێتەوەو بیبێ بنناسرێن.

پێم وایە ئەو کەسانەی کەلەوێ کارئەکەن کەسی بەتوانان و بە دەتوانن لەسالی دووەمەی ئەمەنی رۆژنامەکە ئەوە بکەن.■

هەڤاڵ نەوبەهار: ئاژانسی سلێمانی

کەئەمەش خۆی بۆ خۆی هەنگاوێکی گرنگە هاڤێکی کەسێتی بەو مانە دیاریکە یان رۆژنامەیەک بەتایبەتی بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا رۆژنامەی چاودێر کەمتر پشتی بەسەرچاوەکان بەستووە یان لەوانەیە پشتی بەسەرچاوەکان بەستبێت بەڵام سەرچاوەی زانیاریەکان بڵاونەکاتەوە نایان ئینێت کەئەمە رەخنەیەو گلەییبێکە بەردەوام لێمە لەچاودێری کەئەبێن کەبەڵام ئەوەشدا من پێم وایە وەک پێشترین ئامادەم پێکرد وردە وردە ئەم رۆژنامەیە جێبێی خۆی دەکاتەوە هیوادارم لەماینددا لەسالی دووەمیدا زیاتر کەمتە بکات و زیاتر کرنگی بەهەڵەکان بدات زیاتر لەجەماوەر نزیک بێتو ئەگازاو ئاواتانی جەماوەر نقل بکات پردیک بێت لەنێوان بەسەڵات و لەنێوان لەو بوارەدا هیوادارم لەو بوارەدا سەرکەوتن بەدەستبهێنێت.■

ئاسۆس هەردی: سەرنوسەری هەفتەنامەی هاوڵاتی

ئەوەی من ئەمەویێ بیڵێم بەراستی ئاتوانم بڵێم زۆر بەوردی (متابەعەی) رۆژنامەکەتانم کردووە بەڵام هەموو ژمارەیەکی لێمبێنم سەیری ئەکەم، جاوی پیا ئەگێڕم بەتایبەتی سرنجی هەوڵەکان زۆر ئەدەم.

رەخنەیەک کەهەم بێت لەسەر هەوڵەکان چونکە لەهەموی زیاتر موتابەعەی هەوڵەکانم بۆ خوێ وا دەکات زۆرترین خوێنەر لەخوی زیاتر بکرووە هەست دەکەم لەپرووی تەکنیکی رۆژنامەوە ئایەوە کەموکوڕی زۆر تیدایە

زانیاری باش هەیە جاری وایە هەوڵەکە خۆی هەوڵێکی باشە، سەرچاوەی باشی لەبەردەست دایە بەتایبەتیش چاودێر ئەوەی من بزانم سەرچاوەی باشی دەست دەکەوێت بۆ هەرکاڵی گرنگ، بەڵام بەلەخەوە لەرووی دارشتن و ریکخستن و دانانی ئینیشانی خەبەرو ئەم شتانەو، کەموکوری زۆری تیا دەبینم، هیوادارم هەول بدەن ڕۆژ بۆ ڕۆژ کەموکوریانە چاکتر بکەن و زانیاری زیاترو باشترو بڵاپەنتر بەخەلک بکەیەنن.■

شێرین . ک :

لەڕ استیدا من بەوردی هەموو ژمارەکانیم نەدیووە بەڵام ئەو چەند ژمارەیەی کەدیومە یەکەمجار کەرۆژنامەکەم بینی وام زانی رۆژنامەیەکی ئێرانییەو لەئێرانەوەو هاتووە

چونکە (مۆنتاژەکەی) لەرووی فۆنتەوە لەرووی دانانی ردسمەکانەوە نازانی ئەچێت وەکو تێبینیم کردووەو

هەندی مانەم تێدا خوێندزتەوە هەڵەی کومپیوتەری زۆری تێدا بوو ئەبێ ئاگاتان لەوەبێ هەندی جار وەکو وتم لەوانەیە ئەو نوسەرە بەفڕێپیش بینێری بەڵام ئەو بەفۆنتی کردویەتی و ئیوەش فۆنتی مۆنتاژی دەکەن کەئەوی گۆرینی فۆنتەکەتان بۆ نمونە حەوتەکان ئەپەرێت وشکەان لێک هەڵەدەشێت تەنها نەو دوو سەرنجم هەیە.■

شوان کەریم کابان: بەرپرسی بەری T.V ئاگەڵی کوردستان

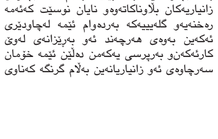

سەرتا پیرۆزبایی بێک ساڵەی دەرچونی رۆژنامەی چاودێر دەکەم هیوادارم دەیان هەزار ژمارەی تری لێبدەرچێت رۆژنامەکە بۆ خۆی بەدەر لەرۆژنامەکانی تری سەر کۆرەپانی کوردستان بۆ خۆی بشیوازو بەستایلێکی نوێیەوە هاتووەتەوە پێشەوە.

ئەو کەسە ناتوانێت نکۆلی لەوە بکات هەم هەوڵی تێدایە هەم بابەتی لێکۆڵینەوەی تێدایە هەم بابەتی رەخنەیی تێدایە کەئەوە بۆ خۆی وا دەکات زۆرترین خوێنەر لەخۆی زیاتر بکرووە هەست دەکەم لەپرووی تەکنیکی رۆژنامەوە ئایەوە کەموکوڕی زۆر تیدایە

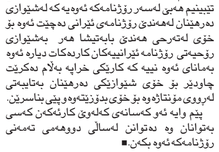

بەوپەرەکەدا ئیشی خۆی بکات، بەڵام چاودێر پێویستی بەستافێکی فراوانە پێویستی بەوەیە کەژمارەیەکی زۆرتر لەرۆژنامەکانی لەدەروی خۆی کۆبکاتەوە، بۆئەوەی بتوانرێت ئەو رۆژنامە نوسانەی کەلەدەروین بتوانن جی پەنجەی خۆیان پاراستووە توانرا چاودێر لە هەلومەرجەدا بەراستی هەم رۆژنامەگەری تر کەپێشتر دەنچەون جگە لەرۆژنامە رەسمییەکانی وەک کوردستانی نوێو برایەتی و خەباتی ئێستا رۆژنامەی هاوڵاتی و ئاسۆو چەندین رۆژنامەی ترکە نیمچە سەربەخۆیان رۆژنامەی ئەهلی یان ئاوەبرێت تایبەییان لەهاوکەیا، ئەگەر کۆرانیکی نوەی لەرووی تاوەرۆکە لەرووی نخشەسازی لەسیاستی رۆژنامەکش ئەوە بوو چاودێر بەراستی کەرچوو بەراستی توانی ئەچیاوازیبە بەدەروبکات لەنێوان خۆی و رۆژنامەکانی تردا هەم لەرووی نخشەسازیەکەی کە بۆ رۆژنامەگەری کوردی بەراستی چاودێر توانی جۆرێکی تر ستایلێکی کەلەکاردکردن بینێتە ناو یاری رۆژنامەنوسی کوردی، هەندی کەلێنی تێدایە بەراستی من ئەو کەلێنانەی کەلەچاودێردا ئەبینم ئەوەیە کەچۆن ئەلێی رۆژنامەکە بەحوکمی ئەوەی کەسێک سەربەرشتی ئەکات کە بۆ کەسە هەم لەیاری رۆژنامەنوسیدا لەیاری نوسیندا ئیهاتووە کەهەمان کاتیشدا لەرووی پلەی سیاسی و حیزبایەتیەوە کەسێکی بەئاگایە لەناو هەموو ئەو بریارو ئامپاراندە ئەکرێت زیاتر ئەو زانیاریانەی کە ئێستا چاودێر بڵاویان ئەکاتەوە زۆرترین بەراستی چونکە کەسی یەکەمی رۆژنامە زۆر کرنگ کەمئاگا بێتو لەناو بریاری سیاسی وئاکتەکەدا بێت کەئەوە بۆ خۆی یەکێکە لەخاڵە باشەکان، بەڵام ئەگەرێت زیاتر بکرێت من هیوادارم بەپێی ئەوەیکەلەنێوە بەپێی ئەوستافیی کەرۆژنامەکە هەیەتی توانییەتی وەکو رۆژنامەیەکی سەنگین

ئەوەی کەئیشی خۆی بکات، بەڵام چاودێر پێویستی بەستافێکی فراوانە پێویستی بەوەیە کەژمارەیەکی زۆرتر لەرۆژنامەکانی لەدەروی خۆی کۆبکاتەوە، بۆئەوەی بتوانرێت ئەو رۆژنامە نوسانەی کەلەدەروین بتوانن جی پەنجەی خۆیان پاراستووە توانرا چاودێر لە هەلومەرجەدا بەراستی هەم رۆژنامەگەری تر کەپێشتر دەنچەون جگە لەرۆژنامە رەسمییەکانی وەک کوردستانی نوێو برایەتی و خەباتی ئێستا رۆژنامەی هاوڵاتی و ئاسۆو چەندین رۆژنامەی ترکە نیمچە سەربەخۆیان رۆژنامەی ئەهلی یان ئاوەبرێت تایبەییان لەهاوکەیا، ئەگەر کۆرانیکی نوەی لەرووی تاوەرۆکە لەرووی نخشەسازی لەسیاستی رۆژنامەکش ئەوە بوو چاودێر بەراستی کەرچوو بەراستی توانی ئەچیاوازیبە بەدەروبکات لەنێوان خۆی و رۆژنامەکانی تردا هەم لەرووی بەهێنێت لەنێوان خۆی و رۆژنامەکانی تردا هەم لەرووی نخشەسازیەکەی کە بۆ رۆژنامەگەری کوردی بەراستی چاودێر توانی جۆرێکی تر ستایلێکی کەلەکاردکردن بینێتە ناو یاری رۆژنامەنوسی کوردی، هەندی کەلێنی تێدایە بەراستی من ئەو کەلێنانەی کەلەچاودێردا ئەبینم ئەوەیە کەچۆن ئەلێی رۆژنامەکە بەحوکمی ئەوەی کەسێک سەربەرشتی ئەکات کە بۆ کەسە هەم لەیاری رۆژنامەنوسیدا لەیاری نوسیندا ئیهاتووە کەهەمان کاتیشدا لەرووی پلەی سیاسی و حیزبایەتیەوە کەسێکی بەئاگایە لەناو هەموو ئەو بریارو ئامپاراندە ئەکرێت زیاتر ئەو زانیاریانەی کە ئێستا چاودێر بڵاویان ئەکاتەوە زۆرترین بەراستی چونکە کەسی یەکەمی رۆژنامە زۆر کرنگ کەمئاگا بێتو لەناو بریاری سیاسی وئاکتەکەدا بێت کەئەوە بۆ خۆی یەکێکە لەخاڵە باشەکان، بەڵام ئەگەرێت زیاتر بکرێت من هیوادارم بەپێی ئەوەیکەلەنێوە بەپێی ئەوستافیی کەرۆژنامەکە هەیەتی توانییەتی وەکو رۆژنامەیەکی سەنگین

زانیاری باش هەیە جاری وایە هەوڵەکە خۆی هەوڵێکی باشە، سەرچاوەی باشی لەبەردەست دایە بەتایبەتیش چاودێر ئەوەی من بزانم سەرچاوەی باشی دەست دەکەوێت بۆ هەرکاڵی گرنگ، بەڵام بەلەخەوە لەرووی دارشتن و ریکخستن و دانانی ئینیشانی خەبەرو ئەم شتانەو، کەموکوری زۆری تیا دەبینم، هیوادارم هەول بدەن ڕۆژ بۆ ڕۆژ کەموکوریانە چاکتر بکەن و زانیاری زیاترو باشترو بڵاپەنتر بەخەلک بکەیەنن.■

هەڤاڵ نەوبەهار: ئاژانسی سلێمانی

کەئەمەش خۆی بۆ خۆی هەنگاوێکی گرنگە هاڤێکی کەسێتی بۆ هەر میدیایەک یان رۆژنامەیەک بەتایبەتی بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا رۆژنامەی چاودێر کەمتر پشتی بەسەرچاوەکان بەستووە یان لەوانەیە پشتی بەسەرچاوەکان بەستبێت بەڵام سەرچاوەی زانیاریەکان بڵاونەکاتەوە نایان ئینێت کەئەمە رەخنەیەو گلەییبێکە بەردەوام لێمە لەچاودێری کەئەبێن کەبەڵام ئەوەشدا من پێم وایە وەک پێشترین ئامادەم پێکرد وردە وردە ئەم رۆژنامەیە جێبێی خۆی دەکاتەوە هیوادارم لەماینددا لەسالی دووەمیدا زیاتر کەمتە بکات و زیاتر کرنگی بەهەڵەکان بدات زیاتر لەجەماوەر نزیک بێتو ئەگازاو ئاواتانی جەماوەر نقل بکات پردیک بێت لەنێوان بەسەڵات و لەنێوان لەو بوارەدا هیوادارم لەو بوارەدا سەرکەوتن بەدەستبهێنێت.■

ئاسۆس هەردی: سەرنوسەری هەفتەنامەی هاوڵاتی

ئەوەی من ئەمەویێ بیڵێم بەراستی ئاتوانم بڵێم زۆر بەوردی (متابەعەی) رۆژنامەکەتانم کردووە بەڵام هەموو ژمارەیەکی لێمبێنم سەیری ئەکەم، جاوی پیا ئەگێڕم بەتایبەتی سرنجی هەوڵەکان زۆر ئەدەم.

رەخنەیەک کەهەم بێت لەسەر هەوڵەکان چونکە لەهەموی زیاتر موتابەعەی هەوڵەکانم بۆ خوێ وا دەکات زۆرترین خوێنەر لەخوی زیاتر بکرووە هەست دەکەم لەپرووی تەکنیکی رۆژنامەوە ئایەوە کەموکوڕی زۆر تیدایە

زانیاری باش هەیە جاری وایە هەوڵەکە خۆی هەوڵێکی باشە، سەرچاوەی باشی لەبەردەست دایە بەتایبەتیش چاودێر ئەوەی من بزانم سەرچاوەی باشی دەست دەکەوێت بۆ هەرکاڵی گرنگ، بەڵام بەلەخەوە لەرووی دارشتن و ریکخستن و دانانی ئینیشانی خەبەرو ئەم شتانەو، کەموکوری زۆری تیا دەبینم، هیوادارم هەول بدەن ڕۆژ بۆ ڕۆژ کەموکوریانە چاکتر بکەن و زانیاری زیاترو باشترو بڵاپەنتر بەخەلک بکەیەنن.■

شێرکۆ مەنگوری / جیگری سەرنوسەری کوردستانی نوێ

سەرەتا وێرای پیرۆزبایی لەستافی رۆژنامەکە لەراستیدا چاودێر هەروەک ئەوەی چاوەڕوانی لێدەکرا کەرۆژنامەیەک بێت لەچاڵی ئەو رۆژنامە ئازادانە یان ئەو رۆژنامانەی کە هاڤکری ئەوەی کەجۆرێک لەسەربەخۆیی خۆیان پاراستووە توانرا چاودێر لە هاملومەرجەدا بەراستی هەم رۆژنامەگەری تر کەپێشتر دەنچەون جگە لەرۆژنامە رەسمییەکانی وەک کوردستانی نوێو برایەتی و خەباتی ئێستا رۆژنامەی هاوڵاتی و ئاسۆو چەندین رۆژنامەی ترکە نیمچە سەربەخۆیان رۆژنامەی ئەهلی یان ئاوەبرێت تایبەییان لەهاوکەیا، ئەگەر کۆرانیکی نوەی لەرووی تاوەرۆکە لەرووی نخشەسازی لەسیاستی رۆژنامەکش ئەوە بوو چاودێر بەراستی کەرچوو بەراستی توانی ئەچیاوازیبە بەدەروبکات لەنێوان خۆی و رۆژنامەکانی تردا هەم لەرووی بەهێنێت لەنێوان خۆی و رۆژنامەکانی تردا هەم لەرووی نخشەسازیەکەی کە بۆ رۆژنامەگەری کوردی بەراستی چاودێر توانی جۆرێکی تر ستایلێکی کەلەکاردکردن بینێتە ناو یاری رۆژنامەنوسی کوردی، هەندی کەلێنی تێدایە بەراستی من ئەو کەلێنانەی کەلەچاودێردا ئەبینم ئەوەیە کەچۆن ئەلێی رۆژنامەکە بەحوکمی ئەوەی کەسێک سەربەرشتی ئەکات کە بۆ کەسە هەم لەیاری رۆژنامەنوسیدا لەیاری نوسیندا ئیهاتووە کەهەمان کاتیشدا لەرووی پلەی سیاسی و حیزبایەتیەوە کەسێکی بەئاگایە لەناو هەموو ئەو بریارو ئامپاراندە ئەکرێت زیاتر ئەو زانیاریانەی کە ئێستا چاودێر بڵاویان ئەکاتەوە زۆرترین بەراستی چونکە کەسی یەکەمی رۆژنامە زۆر کرنگ کەمئاگا بێتو لەناو بریاری سیاسی وئاکتەکەدا بێت کەئەوە بۆ خۆی یەکێکە لەخاڵە باشەکان، بەڵام ئەگەرێت زیاتر بکرێت من هیوادارم بەپێی ئەوەیکەلەنێوە بەپێی ئەوستافیی کەرۆژنامەکە هەیەتی توانییەتی وەکو رۆژنامەیەکی سەنگین

ئەوەی کەئیشی خۆی بکات، بەڵام چاودێر پێویستی بەستافێکی فراوانە پێویستی بەوەیە کەژمارەیەکی زۆرتر لەرۆژنامەکانی لەدەروی خۆی کۆبکاتەوە، بۆئەوەی بتوانرێت ئەو رۆژنامە نوسانەی کەلەدەروین بتوانن جی پەنجەی خۆیان پاراستووە توانرا چاودێر لە هاملومەرجەدا بەراستی هەم رۆژنامەگەری تر کەپێشتر دەنچەون جگە لەرۆژنامە رەسمییەکانی وەک کوردستانی نوێو برایەتی و خەباتی ئێستا رۆژنامەی هاوڵاتی و ئاسۆو چەندین رۆژنامەی ترکە نیمچە سەربەخۆیان رۆژنامەی ئەهلی یان ئاوەبرێت تایبەییان لەهاوکەیا، ئەگەر کۆرانیکی نوەی لەرووی تاوەرۆکە لەرووی نخشەسازی لەسیاستی رۆژنامەکش ئەوە بوو چاودێر بەراستی کەرچوو بەراستی توانی ئەچیاوازیبە بەدەروبکات لەنێوان خۆی و رۆژنامەکانی تردا هەم لەرووی بەهێنێت لەنێوان خۆی و رۆژنامەکانی تردا هەم لەرووی نخشەسازیەکەی کە بۆ رۆژنامەگەری کوردی بەراستی چاودێر توانی جۆرێکی تر ستایلێکی کەلەکاردکردن بینێتە ناو یاری رۆژنامەنوسی کوردی، هەندی کەلێنی تێدایە بەراستی من ئەو کەلێنانەی کەلەچاودێردا ئەبینم ئەوەیە کەچۆن ئەلێی رۆژنامەکە بەحوکمی ئەوەی کەسێک سەربەرشتی ئەکات کە بۆ کەسە هەم لەیاری رۆژنامەنوسیدا لەیاری نوسیندا ئیهاتووە کەهەمان کاتیشدا لەرووی پلەی سیاسی و حیزبایەتیەوە کەسێکی بەئاگایە لەناو هەموو ئەو بریارو ئامپاراندە ئەکرێت زیاتر ئەو زانیاریانەی کە ئێستا چاودێر بڵاویان ئەکاتەوە زۆرترین بەراستی چونکە کەسی یەکەمی رۆژنامە زۆر کرنگ کەمئاگا بێتو لەناو بریاری سیاسی وئاکتەکەدا بێت کەئەوە بۆ خۆی یەکێکە لەخاڵە باشەکان، بەڵام ئەگەرێت زیاتر بکرێت من هیوادارم بەپێی ئەو